T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE INSTAGRAM KULLANIMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

ELİF AKSOY
187A5010

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. MUSTAFA SAĞDIÇ

İSTANBUL
2021

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE INSTAGRAM KULLANIMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

ELİF AKSOY
187A5010
ORCID: 0000-0002-3122-1928

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. MUSTAFA SAĞDIÇ

İSTANBUL
2021

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE INSTAGRAM KULLANIMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

ELİF AKSOY
187A5010

Tezin Savunulduğu Tarih: 23/12/2021

Tez Oy Birliği ile Başarılı Bulunmuştur

	Unvan Ad Soyad	İmza
Tez Danışmanı	**: Prof. Dr. Mustafa SAĞDIÇ**	
Jüri Üyeleri	**: Prof. Dr. Meryem HAYIR KANAT**	
	Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA	

İSTANBUL
2021

ÖZ

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE INSTAGRAM KULLANIMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Elif Aksoy

Kasım/2021

İçinde bulunduğumuz teknoloji çağında kullanılan aletler günümüzde bilgi edinme araçlarının farklılık göstermesine zemin hazırlamıştır. Dünyayla ilgili haberleri, güncel bilgileri, ansiklopedilerdeki bilgileri, ülke gündemini, kütüphanelerdeki kitapları, sözlükleri ve daha birçok yazılı eseri tek bir hareketle insanlara ulaştıran cihazları ve uygulamaları bireylerden bağımsız düşünmek olanaksızdır. Bu yüzden eğitim alanında da tüm bu cihaz ve uygulamalar kullanılmaktadır. Özellikle akıllı cep telefonlarında yer alan sosyal medya uygulamaları bu kapsamda önemlidir. Akıllı cep telefonlarında yer alan sosyal medya uygulamalarından biri olan We Are Social ve Hootsuite'in düzenlediği 2021 Dijital Global Raporu'na göre 13 yaştan itibaren Instagram resmî kullanım yaşında Türkiye'de 1. sırada yer almaktadır. Sosyal Bilgiler dersinin genel ve özel amaçları göz önüne alındığında sosyal medya kullanımının diğer derslere nazaran Sosyal Bilgiler derslerini daha fazla etkileyebileceği düşünülmektedir. Bu çalışmada sosyal medya araçlarından biri olan Instagram'da yer alan Sosyal Bilgiler dersiyle alakalı hesapların öğrenciler tarafından kullanımı değerlendirilmiştir. Araştırmanın örneklemi ortaokul 7. sınıf öğrencilerinden Instagram uygulamasını kullananlar arasından gönüllülük esasına göre kasıtlı olarak belirlenen 12 öğrenciden oluşmuştur. Çalışmada 7. sınıf öğrencilerinin tercih edilme sebebi; Türkiye'nin 13 yaştan itibaren kullanım ile Global Dijital Raporu 2021 verilerine göre dünyada Instagram kullanımında 1. olmasıdır. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden biri olan *durum çalışması* ile yapılmıştır. Araştırma verileri katılımcılarla yüz yüze görüşme (mülakat) yapılarak toplanmıştır. Ayrıca katılımcıların izni alınarak ses kaydıyla veri toplama süreci desteklenmiştir. Toplanan veriler betimsel analiz yoluyla değerlendirilmiştir. Öğrenciler Instagram'da Sosyal Bilgiler dersiyle ilgili hesaplarda kısa video anlatımlarına ve soru paylaşımlarına dikkat etmektedirler. Çalışmanın sonucunda öğrencilerin Instagram kullanımının artmasıyla birlikte bu platformun eğitim-öğretim için kullanılabileceği konusunda fikir vermektedir. Özellikle Sosyal Bilgiler derslerinde sosyal medya kullanımının öğrenci, öğretmen ve öğretim programları kapsamında akademik çalışmaların artırılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal medya, Sosyal Bilgiler, Instagram, Eğitim

ABSTRACT

THE EVALUATION OF SECONDARY STUDENTS' INSTAGRAM USE IN SOCIAL STUDIES COURSE

Elif Aksoy

November/2021

The tools used in the technology age we live in have paved the way for the differentiation of the means of obtaining information today. Up-to-date information about the world, those in encyclopedias, the world in the world, books in libraries, books in dictionaries and more can be obtained from the world, which is delivered from users and applications with a single action. All these devices and applications are used in this field of education. This is especially important in media applications on smartphones. According to the 2021 Digital Global Report, we are located in Turkey, which ranks 1st in official use of Instagram from the age of 13. It takes social studies classes more into consideration for social studies students in order to plan general and specific projects. In this study, the field used in Instagram, which is one of the social studies, can be evaluated through the use of accounts. The sample of the study consisted of 12 secondary school 7th grade students who were deliberately determined on a voluntary basis among those who used the Instagram application. The reason why 7th grade students were preferred in the study; According to the Global Digital Report 2021 data, Turkey is the 1st in the world in the use of Instagram with usage starting from the age of 13. The research was conducted with a case study, which is one of the qualitative research methods. The research data were collected through face-to-face interviews (interviews) with the participants. In addition, the data collection process with audio recording was supported by obtaining the permission of the participants. The collected data were evaluated through descriptive analysis. Students pay attention to short video narrations and question sharing in the accounts related to the Social Studies course on Instagram. As a result of the study, it gives an idea that this platform can be used for education with the increase in the use of Instagram by students. It is recommended to increase the use of social media especially in Social Studies courses in academic studies within the scope of students, teachers and teaching programs.

Key Words: Social media, Social Studies, Instagram, Education

ÖN SÖZ

"Dünyada her şey kadının eseridir. Kadınlarımız eğer milletin gerçek anası olmak istiyorlarsa, erkeklerimizden çok daha aydın ve faziletli olmaya çalışmalıdırlar."

Mustafa Kemal Atatürk

Sosyal Bilgiler dersinin gerek amaçları gerekse kazanımlarına bakıldığında branşlar içinde en güncel konuları barındıran ve besleyen bir yapısı olması hiç kuşkusuz özellikle Instagram'ı ders için önemli kılmaktadır. Bu çalışmada öğrencilerin çokça vakit geçirdiği sosyal medya uygulaması olan Instagram'ı Sosyal Bilgiler dersi için hangi yönden kullandıkları tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu anlamda tezimin en önemli yapıtaşlarını oluşturan ve 11 yılı geride bıraktığım meslek hayatımda her geçen yıl pişmemi sağlayan öğrencilerime teşekkür ederim.

Akademik donanımımı inşa eden ve lisans eğitimimi tamamladığım İstanbul Üniversitesi Hasan Âli Yücel Eğitim Fakültesi'nde görev yapan hocalarıma, yeniden üniversite ortamını solumamı sağlayan yüksek lisans eğitimimi tamamladığım Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi hocalarıma, savunma jüri üyeleri hocalarım Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA ve Prof. Dr. Meryem HAYIR KANAT'a yardımlarından dolayı, çalışmamda bana yol gösteren ve beni daima yüreklendiren sayın hocam Prof. Dr. Mustafa SAĞDIÇ'a teşekkür ederim.

Bir kadın olarak aydın ve faziletli olmamı sağlayan beni ben yapan ve maddi-manevi daima arkamda olan canım annem Fatma KAPLAN ve canım babam Ahmet Kenan KAPLAN'a içten şükranlarımı sunarım.

Hayat yolunda benimle el ele yürüyen ve eğitim hayatımda yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen sevgili eşim Fatih AKSOY'a varlığı için teşekkür ederim.

İstanbul, Kasım, 2021 Elif Aksoy

İÇİNDEKİLER

ÖZ ... iii
ABSTRACT ... iv
ÖN SÖZ ... v
TABLOLAR LİSTESİ ... viii
ŞEKİLLER LİSTESİ ... ix
KISALTMALAR ... x
1. GİRİŞ ... 1
1. 1. Araştırmanın Amacı ... 4
1. 2. Araştırmanın Sınırlılıkları ... 5
1. 3. Araştırmanın Önemi ... 5
1. 4. Problem Durumu ... 5
1. 4. 1. Alt Problemler ... 5
2. YÖNTEM ... 7
2. 1. Çalışma Grubu ... 7
2. 2. Araştırmanın Yöntemi ve Türü ... 8
2. 3. Araştırma Verilerinin Toplanması ve Analizi ... 8
3. KAVRAMSAL ve KURAMSAL ÇERÇEVE ... 9
3. 1. Sosyal Medya Nedir? ... 9
3. 1. 1. Sosyal Medyanın Özellikleri ... 11
3. 1. 2. Sosyal Bilgiler ve Sosyal Medya ... 11
3. 2. Sosyal Paylaşım (Ağ) Siteleri ... 13
3. 2. 1. Instagram ... 14
4. SOSYAL AĞLARIN EĞİTİMDE KULLANILMASI ... 17
4. 1. Facebook ... 17
4. 2. Instagram ... 18
4. 3. Youtube ... 19
4. 4. Twitter ... 19
5. ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA TEKNOLOJİ EĞİTİMİ ... 21

5. 1. Güncel Öğretim Programlarında Teknolojinin Yeri 21
5. 2. Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Dijital Okuryazarlık, Medya Okuryazarlığı ve Teknoloji Eğitimi 26
5. 3. Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme Programlarında Medya Okuryazarlığı ve Teknoloji Eğitimi 41
6. BULGULAR 44
6. 1. Öğrencilerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular 44
6. 2. Öğrencilerin Instagram'daki Sosyal Bilgiler Dersiyle İlgili Hesapları Takibine Yönelik Bulgular ve Yorumlar 47
6. 3. Sosyal Bilgiler Dersiyle İlgili Instagram Hesaplarında Öğrencilerin Dikkatini En Fazla Çeken Noktalara İlişkin Bulgular ve Yorumlar 47
6. 4. Instagram Kullanımının Sosyal Bilgiler Eğitimini Nasıl Etkilediğine Dair Bulgular ve Yorumlar 52
6. 5. Öğrencilerin Instagram'ı Sosyal Bilgiler Dersi için Bir Çalışma Aracı Olarak Kullanımlarına Dair Bulgular ve Yorumlar 54
6. 6. Sosyal Bilgiler Dersiyle İlgili Instagram Hesaplarının Bir Öğretim Materyali Olarak Yeterliliğine Dair Bulgular ve Yorumlar 54
7. TARTIŞMA 56
8. SONUÇ ve ÖNERİLER 64
KAYNAKÇA 67
EKLER 82

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Sosyal Bilgiler Dersi Kazanımları …….. 32

Tablo 2: Öğrencilerin Demografik Bilgileri …….. 44

Tablo 3: Öğrencilerin Hesaplarda Dikkat Ettikleri Noktaların Tespit Edilmesi ... 47

Tablo 4: Öğrencilerin Hesaplarda Yararlı Buldukları Paylaşımlar 49

Tablo 5: Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde Instagram'da Görmek İstedikleri Noktaların Tespit Edilmesi 52

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Instagram Uygun Kitle Erişim Oranı, Dijital Global Raporu 2021 …..... 7

Şekil 2: Medya Okuryazarlığı .....……. 30

Şekil 3: Medyanın Hayatımızdaki Yeri .....……..... 36

Şekil 4: Sosyal Medya Kullanımı .....…….....…. 37

Şekil 5: Dijital Dünya .....…….....….. 39

Şekil 6: Dijital Dünya ve Alışveriş .....…….....…….. 40

KISALTMALAR

DM: Direkt Mesaj

EBA: Eğitim Bilişim Ağı

FATİH: Fırsatları Arttırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

RTÜK: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu

TDK: Türk Dil Kurumu

YÖK: Yüksek Öğretim Kurulu

YTÜ: Yıldız Teknik Üniversitesi

1. GİRİŞ

Yaşanılan çağın; bilgi çağı, bilişim çağı gibi ifadelerle isimlendirilmesi bilginin ve bilgiye ulaşmanın önemini ortaya koymaktadır. Zamanla değişen dünyada bilgiye ulaşabilmenin yolları da değişmiştir. Bilgiye zaman ve emek harcamadan hızlı bir şekilde erişebilmek günümüz şartlarında vazgeçilmez bir eylemdir. Oda büyüklüğündeki masaüstü bilgisayarlar, günümüzde taşınabilen dizüstü bilgisayarlar, akıllı telefonlar ve tabletlere evrilirken ansiklopedilerin ve kitapların yerini de yine bilgisayarlar, akıllı telefonlar ve tabletler almaktadır. Bilgisayar teknolojilerinin gelişmesiyle bilgisayarlar toplumun bütün tabakalarında yaygınlaşmaya başlamıştır (İşman, 2013, 1). Tüm bu cihazlara internet de eklenince hem mekân açısından sınırlar kalkmış hem zaman hem de emek açısından bilgiye ulaşmak için olumlu yönde gelişmeler yaşanmıştır. İnternetin yaygınlaşmasının sonucu olarak eğitim de bu değişime direnç göstermemiştir. Bu bağlamda bilgisayar ve internet eğitim ortamlarından ayrı düşünülememektedir. Günümüzde öğrenciler bilgi ve iletişim teknolojileriyle alakalı olduklarından teknolojiden oldukça etkilenmektedirler (Campos, Nobile, 2019, 434). Web tabanlı öğrenme, çevrimiçi öğrenme ve e-öğrenme günümüzde çok daha fazla önem arz etmektedir (Ekici, Kıyıcı, 2012, 157). E-öğrenmenin en önemli fırsatı dönütlere anında karşılık verilebilmesidir (Demirkaya, Sarpel, 2018, 234).

Türkiye İstatistik Kurumu'nun hane halkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması (2021) sonucu elde ettiği veriye göre hanelerde internet erişimi % 92'dir. İnternet kullanımı ise 16-74 yaş arasında % 82,6'dır. Türkiye'de internet kullanıcı sayısı We Are Social ve Hootsuite'in hazırladığı Global Dijital Raporu'nun 2021 Ocak ayı verilerine göre 65.80 milyon kişidir. Bunda etkili olan etmenlerden biri de hiç kuşkusuz akıllı telefonların da internetle donatılmış olmasıdır. Zira yine aynı rapora göre Türkiye'de 60 milyon insan sosyal medya kullanmakta, 76.89 milyon kişi de mobil bağlantı sağlamaktadır.

Genel ağ üzerinden yapılan sesli ya da görüntülü görüşmeler uzak mesafeleri kapatmakta, bilgiye, haberlere hızlı erişimi sağlamakta, eğitimde e-öğrenme devrimini gerçekleştirmektedir. Tüm bunlar artık küçük bir cihaz olan akıllı telefonlara sığdırılıp yapılmaktadır. Günümüzde e-öğrenmenin yanında m-öğrenme, mobil teknolojik araçların eğitimde kullanılmasını da önemli kılmaktadır (Fojitik, 2014, 346). Yine de tüm bu olumlu durumların yanında olumsuzluklar da vardır. İnternetin ve akıllı telefonların yaygınlaşmasıyla sosyal medya kullanımı artmış ve öğrencilerin televizyon, telefon ve internet başında geçirdiği süre yükselmiştir. Bu sürenin artmasının okul başarısına olumsuz etkileri gözlenmektedir. Bu olumsuzluğu en aza indirebilmek için yapılan çalışmalar sadece okul ile sınırlı kalmamakta, aileler de bu konuda bilinçlenmektedirler. Sosyal Bilgiler dersi içinde yer alan öğrenme alanlarına ve konulara dağıtılan medya okuryazarlığı becerisinin kazandırılmak istenmesi ile medyanın olumsuz etkileri düzeltilmeye çalışılmaktadır. Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan becerilerden birinin medya okuryazarlığı olması bu kavramın Sosyal Bilgiler dersiyle iç içe olduğunu göstermektedir. Kanada'da yapılan bir araştırmada Altun (2012), Sosyal Bilgiler programlarındaki medya okuryazarlığı kazanımlarının içerik analizi sonuçlarında tüm sınıf seviyelerinde bulunması ve %35'lik bir orana, tüm kazanımların 1/3'üne sahip olması gibi sebeplerle Sosyal Bilgiler programları için vazgeçilmez bir medya okuryazarlığı konusu olarak görülmektedir.

Yaşadığımız çağda artık her alanda bilgisayarların kullanılması bilişim teknolojilerinin önemini ortaya koymaktadır. Cihazlara hükmeden konumda bulunan insan bu cihazları ihtiyaçları doğrultusunda kullanmaktadır. Bireyin bu cihazları doğru bir şekilde kullanabilmeleri bu konuda belli bir eğitimin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Özellikle de çocukların çok küçük yaştan itibaren teknolojik aletlerin esiri olmaya başlamaları bunların eğitiminin verilmesi gerektiğinin önemine dikkat çekmektedir. Bu yüzden ek olarak Bilişim Teknolojileri ve Yazılım dersi de önem arz etmektedir. Öğrencilerin, bilişim teknolojilerini etkili ve amaçlarına uygun kullanmaları Milli Eğitim Bakanlığı Bilişim Teknolojileri ve Yazılım öğretim programındaki özel amaçlarından biridir (MEB, 2018).

İletişim teknolojileriyle dünyanın küçük bir köy haline geldiği çağımızda internet, bu iletişim araçlarının başını çekmektedir; zira interneti bu denli önemli kılan şey kullanıcının aktif bir şekilde iletişime dâhil olması ve klasik haber alışverişi

dışında televizyon yayıncılığı, video paylaşımı, görsel paylaşımlar yaparak yaşamsal gerçekliğini ortaya koymasından ileri gelir. Bu kadar işlevsel bir iletişim alanı olan internetin eğitim hayatından dışlanması düşünülemez. 90'lı yıllardan beri dünyanın pek çok ülkesinde üniversite eğitimi ve üniversitelerin düzenlediği çeşitli kurslar uzaktan eğitimle verilmektedir. İçinde bulunulan Covid-19 salgını sebebiyle dünyada ve Türkiye'de de uzaktan eğitim uygulamaları yaygınlaşmış ve işlevsellik kazanmıştır. Bu dönemde dijital becerilerini kullanan sadece öğrenciler değil veliler de olmuştur. Ancak bu dönemin en önemli problemlerinden biri velilerin dijital yeterliliklerinin eksik olmasıdır (Arslan, Görgülü-Arı, Hayır-Kanat, 2021, 200). Bunların yanında eğitimde internetin kullanımı yakın dönemde üniversitelerin uyguladığı klasikleşmiş kurumsal uzaktan eğitim anlayışından uzaklaşıp daha bireysel bir hal almıştır. Bunda sosyal medya araçlarının yaygınlaşmasının ve internet kullanımının artmasının büyük bir etkisi vardır.

Bilgi akışının hızlanması ve teknolojinin ilerlemesi sınıf ortamının 5 ya da 6 inçlik telefonlara, tabletlere, bilgisayarlara terk edilmesine sebep olmuştur. Bugün dünyanın önde gelen üniversiteleri bazı bölümlerini ve kurs programlarını uzaktan eğitim metoduyla öğrencilere sunmaktadır. Eğitim teknolojisinin bu noktaya geldiği çağımızda öğretmenler de bireysel olarak daha fazla kitleye ulaşma arzusuna girmişlerdir. Burada da imdatlarına sosyal medya siteleri yetişmektedir. Öğretmenler bu sosyal medya siteleri aracılığıyla öğrencilere testler, anketler uygulayabilmekte, kısa videolar şeklinde ders anlatımı yapabilmekte ve fotoğraf aracılığıyla notlar paylaşabilmektedir. Soyut konuların somutlaştırılmasında etkili olan uygulamalar sayesinde öğrencilerin zorlandığı meslek dersleri de planlanmalıdır (Işık, Yağcı, 2012, 5). Öğretmenler, eğitmenler ve pek çok profesyonel bilgi ve deneyimlerini formal ya da informal bir şekilde sosyal medya araçlarını kullanarak takipçileriyle paylaşmaktadırlar. Bu da bilginin herkes için hızlı ve ücretsiz bir şekilde hızla yayılması anlamına gelmektedir. Öğretmenler, kendi branşlarıyla ilgili ders notu, ders anlatımı ve ders aktivitesi paylaşarak hem kendi öğrencilerine hem de kendileri dışında çok geniş bir coğrafyada yer alan öğrenciye ulaşma imkânına sahip olmuşlardır. Öğrencilerin sosyal paylaşım sitelerini çok fazla kullanmaları eğitimcilerin de bunun öneminin farkına varmalarını sağlamıştır (Durak, Çankaya, Yünkül, 2014, 309). Sosyal medyanın yaygınlaşmasıyla birlikte pek çok öğretmen ve eğitimci sosyal medya aracılığıyla geniş öğrenci kitlelerine ulaşma imkânı

bulmuşlardır; bu, iki açıdan çok faydalı olmaktadır. Birincisi öğretmenin geniş kitlelere ulaşması iken ikincisi sosyal medya aracılığıyla gençlerin ilgi ve eğilimlerini takip etmesi ve gençlere uygun içerikler üretebilmesi olmaktadır. Böylece geleneksel sınıf ortamları yerine eğitimi pekiştiren bir uygulama hayata geçirilmektedir. Sınırlar kalktığı için mekân, zaman ve masraf açısından ekonomik gelişmeler yaşanmaktadır.

Sınırları yok edebilen sosyal medya uygulamalarından Facebook, blog yöntemiyle uzun yazılar ve fotoğraflar paylaşmaya yaran bir sosyal medya aracıdır. Twitter, belirli sayıda karakter kullanarak düşünceleri hızlı bir şekilde aktarmaya yarayan mikro blog sitesidir. Instagram ise yalnızca fotoğraf ve video paylaşımına izin veren sosyal medya aracıdır. Özellikle en popüler olan bu üç sosyal medya aracı sayesinde insanlar hızlı bir şekilde bilgi ve habere ulaşabilmektedirler. Ancak unutulmamalıdır ki sosyal medya siteleri bu üç sosyal medya ağıyla sınırlı değildir. Yine de kullanıcı sayıları göz önünde bulundurulunca ülkemizde en popüler uygulamalar bunlardır (Özel, 2018, 40). Elbette bunların dışında farklı amaçlara sahip uygulamalar da mevcuttur. Lakin insanlar dünya üzerindeki popülerliğine göre bu uygulamaları tercih etmektedirler.

1. 1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı, ortaokul öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde sosyal medya kullanımının öğrenme süreçlerine etkisini değerlendirmektir. Bunun yanında Sosyal Bilgiler dersinin genel ve özel amaçlarına bakıldığında, kazanım ve konu içeriği incelendiğinde Instagram'ın öğrenciler tarafından Sosyal Bilgiler dersi için nasıl kullanıldığı sonucuna ulaşılmaya çalışılmaktadır.

Bu araştırmanın özel amaçları ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin:

- Gündelik yaşamlarında Instagram uygulamasını kullanım amaçlarını belirlemek,
- Instagram uygulamasının Sosyal Bilgiler dersi için kullanımlarına dair görüşlerini ortaya koymak,
- Instagram uygulamasında Sosyal Bilgiler dersiyle alakalı hesapların öğrencinin konuyu öğrenmesinde ya da pekiştirmesinde etkili olup olmadığına dair görüşlerini ortaya koymaktır.

1. 2. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma:

- Görüşmeler, 2020-2021 eğitim-öğretim yılı İstanbul ili Esenler ilçesinde yer alan Dr İlhami Faydagör Ortaokulu 7. sınıfta okuyan 12 öğrenci ile sınırlıdır.
- Instagram'ın Sosyal Bilgiler dersi kapsamında değerlendirilmesiyle sınırlıdır.

1. 3. Araştırmanın Önemi

Hayatın her alanında kullanılan sosyal medya araçlarındaki profiller ve bilgiler kimlik kartlarındaki fotoğraf ve bilgilerden daha önemli hale gelmiştir (Saruhan, 2018, 9). İnternet ve sosyal medya kullanma yaşının gittikçe düştüğü dünyada akıllı cihazların esiri değil efendisi olarak yola devam etmek gittikçe önem kazanmaktadır. Yaş ortalamasının ortaokul çağlarında yoğunlaşması ve Türkiye'de Instagram kullanımının bu yaş ortalamasından itibaren 1. sırada yer alması yine Türkiye'de Instagram'ın Youtube'tan sonra kullanılan 2. sosyal medya uygulaması olarak yer alması Instagram'ı eğitim-öğretimde önemli hale getirmektedir. Ayrıca derslerle ilgili hesaplar, "Hashtag" denilen anahtar kelimeler yazılı, sesli ve görsel bir biçimde Instagram'ı eğitim amacıyla kullanmadaki faydalarıyla aynı zamanda pasif bir öğrenmenin karşısında yer almaktadır (Douglas ve diğ., 2019, 1117). Sosyal Bilgiler dersinin genel ve özel amaçları göz önüne alındığında sosyal medya kullanımının diğer derslere nazaran Sosyal Bilgiler derslerini daha fazla etkileyebileceği düşünülmektedir. Bu araştırmada; Instagram'ın Sosyal Bilgiler dersinde kullanımının ortaokul öğrencilerinin öğrenme süreçlerine etkisi irdelenmeye çalışılacaktır.

1. 4. Problem Durumu

Instagram kullanımı Sosyal Bilgiler eğitimini nasıl yönlendirmektedir?

1. 4. 1. Alt Problemler

1) Öğrenciler, Instagram'ı Sosyal Bilgiler dersinde çalışma aracı olarak kullanıyor mu?

2) Öğrenciler, Instagram'daki Sosyal Bilgiler hesaplarını takip ediyor mu?

3) Sosyal Bilgiler ile ilgili Instagram hesaplarında öğrencilerin dikkatini en fazla çeken noktalar nelerdir? (Kısa video anlatımı, ders notu ve soru paylaşımı)

4) Sosyal Bilgiler ile ilgili Instagram hesaplarının bir öğretim materyali olarak yeterliliği ne düzeydedir?

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın; çalışma grubuna, yöntemi ve türü ile verilerin toplanması ve analiz edilmesine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

2. 1. Çalışma Grubu

Araştırmanın örneklemi İstanbul/Esenler Dr İlhami Faydagör Ortaokulu 7. sınıfta okuyan ve Instagram'ı kullanan kasıtlı olarak belirlenen 12 öğrenciden oluşmaktadır. Katılımcılar, $Ö_1$, $Ö_2$, $Ö_3$...., $Ö_{12}$ şeklinde kodlanmıştır. "Ö" harfi "Öğrenci" kelimesini ifade etmektedir. Araştırmada 7. sınıf öğrencilerinin tercih edilme sebebi; Şekil 1'de görüldüğü gibi Global Dijital Raporu 2021 verilerine göre Türkiye'nin resmî Instagram kullanım yaşı olan 13 yaştan itibaren kullanım ile dünyada 1. olmasıdır.

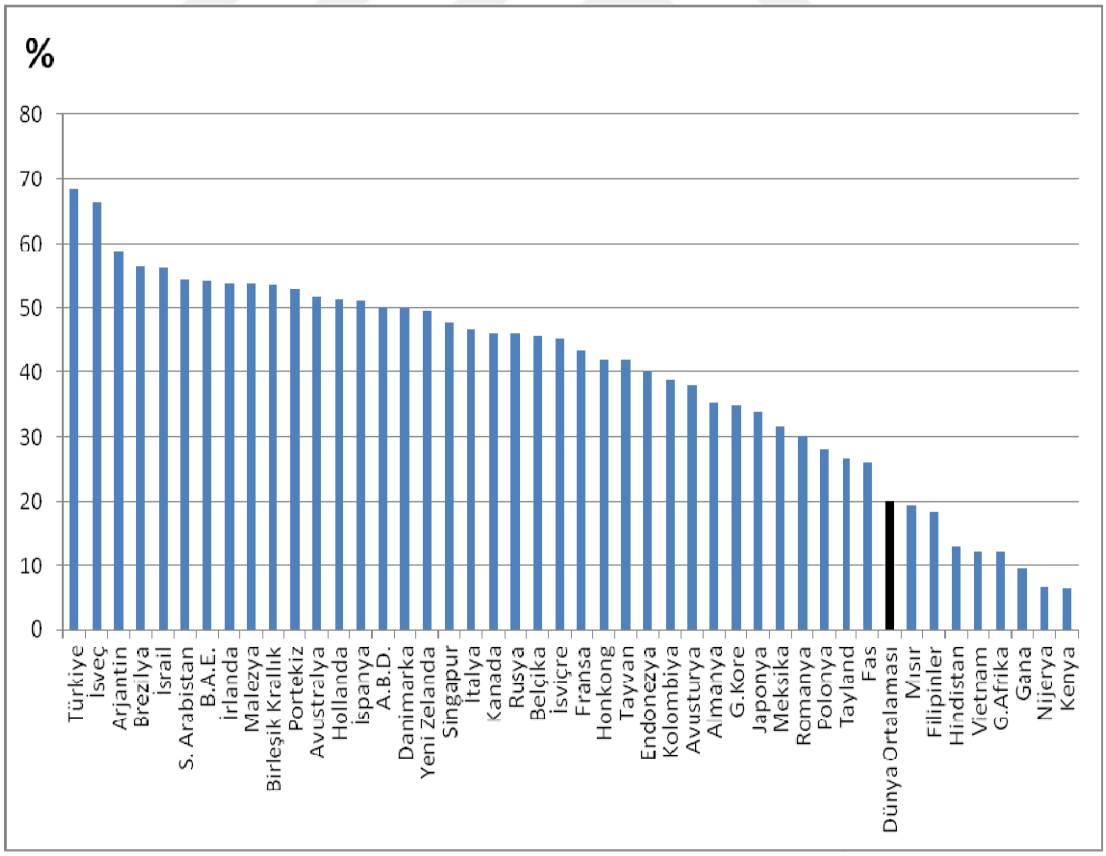

Şekil 1: Instagram Uygun Kitle Erişim Oranı

Dijital Global 2021 Raporu'ndan alınarak hazırlanmıştır.

2. 2. Araştırmanın Yöntemi ve Türü

Nitel araştırmalarda araştırmacılar empatik bir tavır ve öznel bakış açısıyla olay ve olguların içinde yer almaktadır (Şimşek, Yıldırım, 2011, 64). Kişi, grup, ortam veya kurum araştırılabilecek durumlara örnek teşkil edebilmektedir ve böylece duruma ilişkin sonuçlar ortaya konmaktadır (Şimşek, Yıldırım, 2011, 77). Nitel araştırmalarda durum ve olaylar katılımcıların bakış açısından anlaşılmaya çalışılmaktadır (Fraenkel, Wallen, Hyun, 2012, 10). Ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin Instagram'ı Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımlarının değerlendirilmesine yönelik bu araştırma; nitel araştırma yöntemlerinden olan durum çalışması ile yapılmıştır. Durum çalışmasının uygulanabilmesi için incelemeye alınan durumun güncel olması ve durum üzerinde araştırmacının kontrolünün olmaması gerekmektedir (Ozan-Leymun, Odabaşı, Yurdakul, 2017, 371). Instagram'ın güncel bir sosyal medya uygulaması olması ve Instagram'ı resmi kullanım yaşının 13 olması çalışmanın örneklemi ve yöntemini destekler niteliktedir. Bir durumun derinlemesine araştırılması zor olacağından durumların örneklemi araştırılması gereken bir odak noktasıdır (Subaşı, Okumuş, 2017, 420). Durum çalışması sınırlı noktalarda derinlemesine bilgi verdiği için eğitim araştırmalarına oldukça uygundur (Aytaçlı, 2012, 8). Her araştırmanın durumları farklı olduğu için nihai sonuçları genellemek zorlaşsa da benzer durumlara örnek olabilmektedir (Keçeci, 2021, 21).

2. 3. Araştırma Verilerinin Toplanması ve Analizi

Araştırma verileri katılımcılarla görüşme (mülakat) yapılarak toplanmıştır. Görüşme, nitel araştırmalarda sıkça kullanılan bir veri toplama aracıdır (Yıldırım, Şimşek, 2011, 119). Katılımcıların ve velilerinin izni alınarak ses kaydıyla veri toplanması desteklenmiştir. 30 gün içinde toplanan veriler önce yazıya daha sonra bilgisayar ortamına aktarılmıştır (Creswell, 2017, 281). Toplanan veriler betimsel analiz ile değerlendirilmiştir. Betimsel analizde veriler betimlenir, açıklanır, yorumlanır ve bazı sonuçlara ulaşılır (Yıldırım, Şimşek, 2011, 224). Katılımcıların görüşleri nesnel bir şekilde incelenip kodlar belirlenmiştir. Belirlenen kodlar ve yöneltilen sorulardan oluşturulan kategoriler açıklama ve tablo şeklinde oluşturulmuştur.

3. KAVRAMSAL ve KURAMSAL ÇERÇEVE

3. 1. Sosyal Medya Nedir?

İnternetin uçsuz bucaksız bir dünya halini almasıyla belli bir tanım içine sokulması güçleşmektedir (Menteşe, 2013, 1). Kaplan, Haenlein (2010, 61)'e göre sosyal medya; kullanıcı tarafından oluşturulan Web 2. 0 tabanlı uygulamalar üzerine inşa edilen, bilgi alışverişine izin veren bir platformdur. Sosyal ağlar; aktif öğrenme, sosyal öğrenme gibi pedagojik yaklaşımları desteklemektedir (Ajjan, Hartshorne, 2008, 72). Böylece sosyal medya araçlarının eğitimde önemli bir yeri vardır.

Konuk, Güntaş (2019, 4)'a göre sosyal medya; "Etkileşim ve iletişimi sağlayan ağ teknolojileri aracı olarak yapılan her türlü hizmet ve uygulamaya dayalı sistemlerin tamamını kapsar.". Değişen ve gelişen dünyada internet de yerini almış özellikle de bilgileri kullanmaktan ziyade içerik oluşturma ve bunu diğer kullanıcılarla paylaşma durumuna gelmiştir (Ceylan, 2020, 45).

Bireylerin kendilerini özgür hissettikleri sanal ortam, oda büyüklüğündeki bilgisayarlardan neredeyse avuç içinden de küçük cihazlara kadar evrilmiştir. Dolayısıyla zaman ve mekân sınırı da ortadan kalkmış insanlar her an ve her yerde sanal dünyada bulunabilmişlerdir. Baran (2014, 13)'a göre gerçek yaşamın sanal yaşamda da yaşanabilmesine olanak sağlamıştır. Eğitim-öğretim de bu durumdan etkilenmiş olup sınıf sınırlarından yaşamın her alanına yayılmıştır (Arkan, Yünter, 2018, 2). Sosyal medya; kişilerin, diğer kişileri ve toplulukları etkilemesini sağlayan ölçülebilir ve ulaşılabilir teknolojilerdir (Blossom, 2009'dan aktaran Adıgüzel, 2012, 2). Sosyal medya teknolojiyi, görsel ve işitsel dosyalarla ve kelimelerle birleştirmektedir (Adıgüzel, 2012, 8).

Çifci, Varal (2020, 21)'a göre sosyal medya; insanların genel ağ üzerinden paylaşımlarda bulunarak fikirlerini aktarabildiği sanal ortamlardır. Sosyal medya; insanların fotoğraflar, videolar, müzikler, kişisel görüş ve tecrübelerini paylaştıkları çevrimiçi platformlardır (Lai, Turban, 2008, 389). Bu noktada bireyler sosyal medyanın interaktif yönünü hayata geçirmektedirler. Zira sosyal medya tek taraflı

değil iki taraflı bir iletişimi de öngörmektedir. Bireyler, topluluklar ve kullanıcılar tarafından oluşturulan içerik, sosyal medya ve platformlar aracılığıyla oluşturulmakta ve değiştirilebilmektedir (Kietzmann ve diğ., 2011,'den aktaran Stojanovic ve diğ., 2019, 247).

Sosyal medya, insanların birbirlerinden etkilenerek takip ettikleri bir alan halini almıştır. İnsanların çevrelerini genişletmek istemeleri ve o çevredeki insanların yaşamlarını öğrenmedeki merak duygusu sosyal medyayı kullanma amaçlarından biri haline getirmektedir (Kara, 2013'ten aktaran Tuğlu, 2017, 6-7). Her ne kadar sosyalleşmeye vurgu yaparak sosyal medya, sosyal ağ gibi isimler alsa da insanların birbirleriyle olan iletişimini bazı açılardan olumsuz etkilemiştir. Bireyler; aileleri ve arkadaşlarıyla daha az vakit geçirmeye başlayabilmekte, kendi öz bakımlarına dahi daha az zaman ayırabilmektedir (Deniz, Gürültü, 2018, 366).

Sosyal medya araçlarının yanlış ve çok fazla kullanılması bireylerin sosyal, akademik yaşamlarını olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Kumcağız, Özdemir, Demir, 2019, 6). Burada önemi bir kez daha ortaya çıkan ders becerilerinde *dijital okuryazarlık* becerisini barındıran Sosyal Bilgiler ve Medya Okuryazarlığı dersidir. Zira öğrenciler medyanın esiri olmadan bunu kullanabilmeyi ve bu bilince erişmeyi temelde bu iki ders sayesinde edinmektedir. Medyayı okuyabilen ve yorumlayabilen bireyler bu uygulamaları kendi çıkarları doğrultusunda daha verimli şekilde kullanabilmektedirler. Birçok araştırmacı tarafından tanımı yapılan sosyal medya için genelgeçer bir tanım yoktur.

Sosyal medya araçlarının içinde olduğu Web 2.0 teknolojisiyle öğrenciler:

1) Bağlantı ve sosyal uyum

2) İşbirlikçi bilgi keşfi ve paylaşımı

3) İçerik oluşturma

4) Bilgi toplama ve içerik değişimi, yaparak öğrenciler etkili öğrenme için kendi kendilerini yönetirler (McLoughin, Lee, 2007, 667).

3. 1. 1. Sosyal Medyanın Özellikleri

Mayfield (2008, 5)'e göre sosyal medyanın özellikleri şu şekildedir:

1. **Katılım:** Sosyal medya ilgililerin katkıda ve geribildirimde bulunmasını teşvik etmektedir.
2. **Açıklık:** Sosyal medya her türlü katılımı teşvik etmekte bunun yanında az da olsa bir engelleme kullanmaktadır.
3. **Diyalog:** Sosyal medya geleneksel medya gibi tek yönlü değil çift yönlüdür.
4. **Topluluk:** Sosyal medya ortak çıkarları olan toplulukların hızlı bir şekilde kurulmasını ve iletişim kurmasını sağlamaktadır.
5. **Bağlılık:** Sosyal medya, diğer bütün bağlantıları kullanarak gelişmektedir.

3. 1. 2. Sosyal Bilgiler ve Sosyal Medya

Sosyal Bilgiler alanında önemli bir yere sahip olan Amerikan Ulusal Sosyal Bilgiler Konseyi'nin yaptığı tanıma göre Sosyal Bilgiler, vatandaşlık yetkinliğini teşvik etmek için sosyal bilimler ve beşeri bilimlerin bütünleşik çalışmasıdır. Sosyal Bilgiler, "Vatandaşlık eğitimi amacıyla sosyal bilimler ve beşeri bilimlerin kaynaştırılmasıdır." (Barr ve diğ., 1978'den aktaran Öztürk, 2007, 23). Sosyal Bilgiler, vatandaşlığa hazırlıktır (Barth, 1991, 2). İlhan (2010)'a göre Sosyal Bilgiler; "Bütün çeşitlikleriyle yeryüzüne bağlı olayların, tanıtan, bunların oluş sebeplerini açıklayan, vatandaş hak ve ödevlerinin, sorumluluklarının neler olduğunu belirten, kısaca insan ve onun sosyal ve fiziki çevresi ile geçmişte, günümüzde ve gelecekteki etkileşimini ortaya koyan bilgilerdir.". Sosyal Bilgiler kavramının tek bir tanımı olmamasıyla birlikte yapılan her tanımın özünde ortak nokta olan etkin vatandaş yetiştirme amacı vardır.

Sosyal medya araçları günümüzde eğitim-öğretim sürecinin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Sınıflarda kullanılan akıllı tahtalar, öğrencilerde bulunan tabletler, bireylerin kullandıkları akıllı telefonlar, bilgisayarlar eğitim-öğretim için fırsata çevrilmelidir. Sadece öğrenciler değil öğretmenler, okul yöneticileri ve ebeveynler de sosyal medyanın kullanımıyla ilgili bilinçlendirilmelidir. Derslere giren öğretmenler ne kadar donanımlı olurlarsa öğrenciler de bu donanımdan paylarını alacaklardır.

Sosyal Bilgiler eğitiminde teknoloji kullanımına yönelik tezlerin incelenmesi adlı çalışmanın içeriğinde yer alan konulardan sadece % 5'i sosyal medya ile ilgilidir (Akgün, Akgün, 2021, 236).

Sosyal Bilgiler dersi açısından bakılacak olursa sosyal medyanın kullanımı soyut konuların, kavramların, bilgilerin somutlaştırılması, becerilerin daha kolay kazandırılması açısından kolaylıklar sağlamaktadır. Sosyal Bilgiler dersi adından da anlaşılacağı gibi içerik olarak da insanların sosyal hayatlarını temel alan konular içermektedir. Barth (1991, 6)'a göre Sosyal Bilgiler; her sınıf düzeyinde sosyal ve beşeri bilimlerin temalara göre bütünleştirilmesidir. Sosyal Bilgiler dersinin öğretim amaçlarından olan *problem çözme, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme* gibi amaçlara hizmet edebilecek güçte olan sosyal medya yine doğru kullanılmadığında ters etki yapabilmektedir.

Sosyal Bilgiler dersi becerileri içinde yer alan *bilgi teknolojilerini kullanma* becerisi ilköğretimin birinci kademesinin son senesinde başlayan bu dersin sosyal medya araçlarıyla olan bağını bir kez daha ortaya koymaktadır. Zira bilgi teknolojilerini kullanabilmek öğrencileri sadece akademik olarak zenginleştirmekle kalmayıp bireyin dünyaya bakış açısını da etkilemektedir. Birey ne kadar bu alanlara hâkimse bir o kadar özgür konumdadır. Bireyler bu mecralarda kendilerini daha iyi ifade ederek sosyal katılımı sağlamış olmaktadırlar. Sosyal katılım da Sosyal Bilgiler disiplininin becerilerinden olduğu için yine sosyal medya ile Sosyal Bilgiler arasında bir bağ oluşturmaktadır. Instagram ve Youtube gibi görsel ağırlıklı sosyal medya araçları öğretmenlerin kamera önünde ders anlatmasına imkân veren sosyal medya araçlarıdır. Sosyal Bilgiler dersi öğrenci katılımı ve görsellik içeren bir ders de olduğu için sanal ortamda icrası kolay olan bir derstir. Haritalar, coğrafi bölgelere dair resimler, savaş görselleri gibi pek çok doküman sanal ortamda hızla yayılarak çok fazla öğrenciye ulaşır. Görsellerin akılda kalıcılığı yüksek olduğu için eğlenceli bir mecra olan sosyal medya öğrenciler için bir okul işlevi görür.

Sosyal Bilgiler dersi içerisinde yer alan soyut tarih konularının somutlaştırılmasında videoların önemi büyüktür. Zira ya animasyon ve fotoğraflardan oluşturulan görsel destekli ya da bir öğretmenin anlatımıyla oluşturulan videolarla öğrencilerin durdurup, devam ettirip veya ileri-geri alarak izleyebileceği bir ortam olan Youtube ders için öğrencilere ciddi anlamda önemli bir

yarar sağlamaktadır. Bu tarz videolar sadece evde öğrenciler tarafından değil sınıf ortamında akıllı tahtalarda da öğretmenler tarafından dersi destekleyici şekilde konuyu anlatan Youtube videoları, belgeseller, çizgi filmler, tarihi videolar kullanılmaktadır. Sosyal Bilgiler dersi Youtube platformunda video ders şeklinde işlenebilmektedir. Soru çözümleri video üzerinden yapılabilmektedir. Youtube'un canlı yayın özelliği sayesinde canlı dersler yapılabilir ve yorum özelliği sayesinde öğrenci derse katılıp sorularını sorabilmektedir. Bu da mekân ve zaman sınırını kaldırarak karşılıklı etkileşim sayesinde öğrencilerin sorularını bağımsız bir şekilde sorabilmelerini sağlamaktadır. Youtube için geçerli olan özelliklerin Instagram'a da gelmesiyle bu platformu önemli hale getirmiştir. Öğrenciler, Instagram'da yer alan hesapları takip ederek burada paylaşılan gönderilerde ve hikâyelerde yer alan soruları çözebilir, konularla alakalı özet sayılabilecek en fazla 15 dakikalık kısa videoları izleyebilir, "Direct Message" özelliğiyle hesapları yöneten öğretmenlere sorular sorabilir, ders notlarını-kısa bilgileri okuyabilir-kaydedebilir ve paylaşılan linklerden konularla alakalı çeşitli materyalleri ücretsiz indirebilirler.

Tüm bu uygulamalar, yaşanılan teknoloji çağı, üretilen cihazlar, sosyal medya araçları dikkate alındığında birçok insan kendini bunlardan tamamen soyutlayamaz. İnsanlar, kendi çıkarları doğrultusunda sosyal medya araçlarını kullanmalıdırlar. Bilgi alışverişi, iletişim, alışveriş, eğitim gibi birçok alanda kullanılan sosyal medya artık günümüzde yaşamımızın en büyük bölümünü oluşturmaktadır. Bireyin kendi değer yargılarını yitirmeden sosyal medya araçlarına hâkim olmalıdır. Birey sosyal medyayı kendi çıkarları doğrultusunda kullandıkça bağımsızlaşmaktadır. Globalleşen bilgiyi kendine göre düzenler, bilgi birikimine göre yorumlar.

3. 2. Sosyal Paylaşım (Ağ) Siteleri

Sosyal medya denince akla sosyal paylaşım siteleri gelmektedir. Bunlar, farklı biçimlerde kullanıcılara bilgi ve haber akışı sağlamaktadır. Bu uygulamalar sayesinde yüz yüze iletişim farklı bir boyut kazanmıştır. İnternetin giderek yaygınlaşması her evde bulunan televizyonu neredeyse geçecek duruma gelmektedir. Bu sayede sosyal paylaşım siteleri de önem kazanmaktadır. Kullanıcı sayılarının artmasıyla sosyal ilişkileri derinden etkilemiştir (Erdem, 2010, 1). Sosyal paylaşım siteleri üzerinden sadece iletişim kurma, sosyalleşme, eğlenme, alışveriş yapma değil eğitim de yapılabilmektedir. Sosyal ağ terimini ilk kez Barnes (1954, 43)

kullanmıştır. Dijital dünyadaki ilk sosyal paylaşım sitesi "sixdegrees.com" olarak bilinmektedir (Akyürek, 2020, 59).

Sosyal paylaşım siteleri; bir sistem içinde herkesin görebildiği veya kısıtlı erişebildiği profillerle bireylerin diğer kullanıcılarla bağlantı paylaşabildikleri, onları listelerine ekleyebildikleri ve onların listelerine dâhil oldukları platformlardır (Boyd, Ellison, 2007, 211). Buna göre sosyal paylaşım siteleri çevrimiçi ve sürekli ulaşılabilir olmalıdır (Dilmen, Öğüt, 2010, 239). Sosyal paylaşım siteleri; ortak amaçlar, bireysel gereksinimler, etkileşim politikaları ve telematik sistemlerin tümüdür (Pettenati, Ranieri, 2006, 346). Sosyal paylaşım siteleri; geleneksel sınıfı genişleten ve bireylerin eğitimlerine uygun gruplara katılımını sağlamaktadır (Pollara, Zhu, 2011, 3330). Böylece dört duvar içindeki sınıf zamansız ve mekânsız bir duruma evrilmektedir. Bu sayede öğrenciler sadece okulda değil ceplerindeki akıllı telefondan bile derslerini takip etmektedirler. Erdem (2013, 137)'e göre sosyal paylaşım siteleri; bireylerin sanal dünyada yarattıkları sosyal çevredir ve bu nedenle bireyler istediği sosyal ağı seçtiği ya da kendi ağlarını oluşturdukları için özgürdürler.

Sosyal paylaşım siteleri insanların sadece kimlikleriyle değil yaşadıkları deneyimlerle de bulundukları bir yerdir (Erdem, 2010, 51). Bu yönüyle bakıldığında sanal dünya kendi içinde gerçekleri olan gerçek yaşamın bir yansımasıdır. Sosyal ağlar ile dünyada yaşanan yenilikler ve fikirler hızlı bir şekilde yayılmaktadır (Gülbahar, Madran, Kalelioğlu, 2010, 5). Tek bir "tık" ya da "tuş" ile insanlar dijital okyanusta bilgi, düşünce, haber gibi birçok unsura en fazla saniyeler içinde ulaşmaktadırlar.

3. 2. 1. Instagram

Instagram, İngilizcedeki instant (anlık) ve telegram (telgraf) birleşiminden oluşmuş bir terimdir (Tufan-Yeniçıktı, 2016, 95). Türkmenoğlu (2014, 95)'na göre Instagram; fotoğraf ve video paylaşılabilen, bunlar üzerinde değişiklikler yapılabilen, istenilen internet sitelerinde kullanıcılara paylaşma imkânı sunan sosyal paylaşım sitesidir. Instagram'ın kullanıcılara sunduğu farklı fotoğraf efektleri vardır. Kullanıcılar Instagram'da fotoğraflarını paylaşmadan önce üzerlerinde çeşitli düzenlemeler yaparak adeta birer fotoğraf sanatçısı olmaktadırlar. Instagram 2010'da Ios işletim sistemi için kurulmuş daha sonra Android işletim sisteminin kullanımına

açılmış bir mobil uygulamadır (Türkmenoğlu, 2014, 96). Dolayısıyla Instagram, yavaş yavaş tüm dünyanın kullanımına sunulmuş bir uygulama halini almıştır. Instagram özellikle 2012'de Facebook tarafından satın alınmasından sonra atağa geçmiş günden güne hızla kullanıcı sayılarını artırmıştır.

Handayani (2016, 322)'ye göre; profilde biyografinin yer alması, takip et ve bırak seçeneğinin olması, kişiler profilleri inceleyebilmesi hatta paylaşılan fotoğrafları açarak daha detaylı görebilmesi, fotoğraf içeriğinde fotoğrafların kullanıcılar tarafından beğenilmesi, fotoğrafa yorum yapılması, kimlerin ve kaç kişinin fotoğrafı beğendiğinin görülebilmesi, Instagram uygulamasında ana sayfa, keşfet sayfası, bildirim sayfası, profil gibi seçeneklerin olması Instagram'ın özelliklerindendir.

Fotoğraf paylaşma özelliğiyle başlayan Instagram, önce kısa video daha sonra 10 dakikayı bile aşan video paylaşım alanı olmuş ve günümüzde alışveriş bile yapılan bir platform haline gelmiştir. Zamanla kullanıcılara IGTV (Instagram Televizyonu) sayesinde uzun süreli video paylaşımı, canlı yayın imkânları sunan Instagram sanal bir buluşma yeri haline gelmiştir. Sosyal medya fenomenleri Instagram üzerinden paylaşımlar yaparak çeşitli yönlerden takipçilerini ve özellikle de gençleri etkilemektedirler.

Instagram'ı diğer sosyal paylaşım sitelerinden ayıran bir özellik olan "Hashtag"tir. Instagram'da yer alan "Hashtag" yani etiketleme, "#" işareti ile gösterilmektedir. Hashtag yani etiket sayesinde kullanıcılar istedikleri konuyla alakalı her şeye Instagram üzerinden erişebilmektedirler. Böylece kullanıcılar aradıkları konuyu sınırlandırarak hızlı bir şekilde sonuca ulaşmaktadırlar. Hashtag takip edilerek Instagram'da etiketle alakalı güncel görsel ve videolar kişinin ana sayfasında yer almaktadır.

Instagram'a 2016'da getirilen hikâye özelliğiyle kullanıcıların paylaşımları 24 saat sonra kendiliğinde silinmektedir. Yine hikâyelere 2019'da eklenen çoktan seçmeli soru özelliğiyle kullanıcılar test yapabilmekte ya da paylaşılan test sorularını yanıtlayabilmektedirler. Bu açıdan bakıldığında eğitim-öğretim hesaplarında öğrenciler oluşturulan soru paylaşımları sayesinde farklı sorular görebilmektedirler. Ayrıca Instagram'da yer alan direkt mesajlaşma özelliğiyle Instagram sadece dijital

bir fotoğraf albümü olmaktan çıkarak bir iletişim aracı da olmuştur. Bunların yanında Mart 2020'de görüntülü konuşma özelliği de eklenmiştir.

Instagram'ı genel olarak gözde hale getiren belli başlı etmenler vardır. Bunlardan en önemlisi Instagram'ın mobil bir uygulama olmasıdır. Kullanıcılar her zaman ellerinin altında bulunan akıllı cep telefonlarıyla uygulamaya kolay bir şekilde erişebilmektedirler. Böylece her an uygulamadaki fotoğraf ve videolara erişebilmektedirler. Bunun yanında Instagram'a yüklenen fotoğraf ve videoların diğer uygulamalara göre hızlı yüklenmesi ve basit bir uygulama olmasıdır (Kırcaburun, 2017, 17). Yayla (2018, 44-45)'ya göre:

1) Bireylerin akıllı cihazlar sayesinde Instagram'a her an erişebilir olması,

2) "Selfie" adı verilen öz çekim uygulamasının başlaması,

3) Beğeniler ve yorumlarla insanların iletişim kurabilmesi,

4) Instagram üzerinden paylaşılan fotoğrafların başka sosyal medya platformlarında da paylaşılabilmesi,

5) İnsanların çektikleri fotoğrafları birçok filtreyle bir fotoğrafçı edasıyla düzenleyebilmesi,

6) Instagram'a 2017'de "Direct Message" özelliğinin gelmesi,

7) Instagram'a en fazla 24 saat sürebilen hikâye özelliğinin gelmesi,

8) Eller serbest moduyla video çekim imkânının kullanıcıya sunulması, insanlar arasında Instagram'ı popüler hale getirmektedir.

4. SOSYAL AĞLARIN EĞİTİMDE KULLANILMASI

4. 1. Facebook

Facebook 2004 yılında Mark Zuckerberg'in Harvard Üniversitesi öğrencileri için kurduğu ve daha sonra tüm dünyaya yayılan bir sosyal paylaşım sitesidir (Barış, 2011, 27). "Facebook, kullanıcıların farklı izin seviyelerinde birbiriyle iletişim kurmasını, gruplara katılmasını ve diğerleri ile kaynak paylaşımını sağlayan çevrimiçi sosyal ağ yazılımıdır." (Gonzales, Vodicka, 2010'dan aktaran Sarsar, Başbay, Başbay, 2015, 419). Her ne kadar kişilerin arkadaşlarıyla iletişim kurmasını sağlasa da uzun yazılar yazma, fotoğraf ve video paylaşma, grup oluşturma, dosya yükleme imkânı veren Facebook, öğretmenlerin ve eğitimcilerin kullandığı en yaygın sosyal medya araçlarından biridir. Facebook sayesinde öğretmenler dersleriyle ilgili gruplar açabilir, derse gereksinim duyan öğrencileri grupta toplayabilmektedir.

Yine öğretmenlerin mesleki gelişimleri ve dersleriyle alakalı bilgi paylaşımları için kurulan gruplar da vardır. Facebook uygulaması sayesinde Sosyal Bilgiler dersiyle ilgili bilgi ve not paylaşım grupları oluşturulabilir. Bu gruplarda öğretmenler derslerinde kullanacakları materyallerden, çözülen sorulara, yapılan etkinliklere ve meslekleriyle ilgili haberlere kadar birçok alanda kendi aralarında iletişim sağlamaktadırlar. Bu açıdan Facebook'ta bilgi alışverişinin sağlanması Facebook'u yetişkinlerin yanında öğrencilerin de çok fazla kullanıp yararlandığı platform yapmaktadır. Öğrenciler de kendi aralarında kurdukları ve farklı konular için açılan gruplarda tartışmalar yapabilir, fotoğraflar, bilgiler, videolar paylaşabilir konuma gelmektedirler. Tüm bunlar öğrenciler arasındaki işbirlikli öğrenme, problem çözme, tartışma ve eleştirel düşünme gibi becerileri desteklemektedir (Gülbahar, Kalelioğlu, Madran, 2010). Atal, Koçak-Usluel (2011)'in yaptığı bir araştırmada öğrencilerin %48,4'ü Facebook'u ders içeriğiyle ilgili materyal desteği sağlama amacıyla kullandıklarını ifade etmişlerdir. Barış (2013, 126) yaptığı bir araştırmada meslek lisesi öğrencilerinin Facebook'un e-portfolyo sürecine yönelik tutumunun öncesi ve

sonrası arasındaki ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Kullanıcı sayısıyla 2012 yılında Türkiye Facebook kullanıcıları arasında dünyada 4. sırada yer almaktadır (Özmen ve diğ., 2012, 499). We Are Social ve Hootsuite'in hazırladığı 2021 yılı Global Dijital Raporu'na göre farklı uygulamaların dünyada trend olmasıyla 38 milyon kullanıcı sayısıyla 12. sırada yer almaktadır. Bu grupta paylaştığı notlarla öğrencilere ders anlatabilir, öğrencilerin dersle ilgili kendi aralarında tartışmasını sağlayabilmektedir. Böylece hem mekân hem de zaman sınırlaması yine ortadan kalkmaktadır.

4. 2. Instagram

Instagram, görselli kısa bilgi paylaşımlarıyla eğitimde sıkça kullanılan bir platformdur. Yaşanılan çağda bilgiye hızla ulaşma çabasında olan insanoğluna olumlu açıdan katkı sağlayabilecek güçtedir. Bugün ortaokul, lise öğrencileri ve çeşitli sınavlara hazırlanan bireylere hem görsel hem işitsel bilgiyi kısa ve net şekilde verebilen Instagram, onlara bu bilgileri sağlayan öğretmenler tarafından açılan sayfalarla bireyleri desteklemektedir. Özellikle soyut konuları barındıran derslerle ilgili açılan sayfalar öğrenciler açısından önem arz etmektedir. Sosyal Bilgiler dersinin içinde yer alan tarih konularındaki bilgiler görselleriyle Instagram sayfalarında yer almakta ve öğrencilerin bilgi ihtiyaçlarını gidermektedir. Görsel olarak hafızada kalan bilgi öğrencilere girdikleri sınavlarda yardımcı olmaktadır. Sosyal Bilgiler dersi içinde yer alan coğrafya konuları için görsel kullanımı önemlidir ve bu görsellerin Instagram aracılığıyla kullanmak öğrencilerin çok zaman geçirdiği bu uygulamayı etkili ve faydalı bir hale getirebilir. Kısa video özelliği sayesinde ise sesli ders anlatımı ve küçük bilgi paylaşımları videoya dönüştürülebilir.

Instagram'da öğretmenler bilgisayar ya da akıllı telefonunda oluşturduğu notların paylaşımını yaparak öğrencilere ulaşabilmektedir. Aldığı etkileşime göre (beğenme ve yorum) içeriklerini düzenler ve paylaşır. Günümüzde artan kullanıcı sayısıyla Instagram özellikle de gençlerin uğrak yeri olmaktadır. 2021 Global Dijital Raporu'nun verilerine göre 13 yaş ve üzeri kullanımda Türkiye Instagram kullanımında %68,4 ile 1. sırada yer almaktadır. Yine aynı rapora göre Instagram'ı kullanan insan sayısı Türkiye'de 46 milyon, yüzde ifade ile de % 89,5'tur. Bu oranla

Instagram Facebook'u da geçerek Youtube'tan sonra Türkiye'de en çok kullanılan sosyal medya aracı olmuştur.

4. 3. Youtube

Öğrencilerin gelişimine en fazla etki eden bir diğer sosyal medya uygulaması insanların üye olarak video paylaşabildiği Youtube'tur. Kamera teknolojilerinin ucuzlaşarak yaygınlaşması ve internet hizmetinin hızlanması sayesinde pek çok insan kendi ürettiği içerikleri düzenleyerek Youtube'ta paylaşmaya başlamıştır. We Are Social ve Hootsuite'in hazırladığı 2021 Global Dijital Raporu'nun verilerine göre Türkiye'de en fazla kullanılan sosyal medya aracı % 94,5 ile Youtube'tur. Öğretmenler de verdikleri hizmetleri ve eğitimleri topluma göstermek ve faydalı olmak amacıyla derslerini, sınıflarının kapısını Youtube'a açarak yalnızca bir sınıf dolusu öğrenciye değil bu derslere Türkiye'de gereksinim duyan bütün öğrencilere hitap etme yoluna gitmişlerdir. Bu durum öğrencilerin farklı öğretmenlerden aynı ders ve konuları dinlemesi imkânı sağlarken öğretmenlerin ise yazdıkları soru bankalarını, ders içeriklerini pazarlamalarına imkân vermektedir. Öğretmenler de diğer öğretmenleri bu platform üzerinden izledikleri için hem bir rekabet oluşmuş hem de kendileriyle diğer öğretmenleri karşılaştırma imkânı bulmuşlardır. Gençlerin sosyal medya kullanım alışkanlıklarını da takip etmek zorunda kalan öğretmenler hem gençlerin kullandığı dili, sosyolojik ve psikolojik durumlarını yorumlama konusunda eksik kalmamakta hem de diğer öğretmenleri izledikleri için kendilerini geliştirerek rekabetin içinde kalmaktadırlar.

4. 4. Twitter

Mikroblog sitesi olan Twitter belli karaktere kadar yazı yazılmasına izin verdiği için daha çok kısa bilgi paylaşımları ve güncel haberlere ulaşmayı sağlamaktadır. Bu açıdan bakıldığında Twitter eğitim açısından Youtube ve Facebook kadar yoğun olarak kullanılan bir site değildir. We Are Social ve Hootsuite'in hazırladığı 2021 Global Dijital Raporu'na göre Türkiye'de Twitter kullanıcı sayısı 13,6 milyondur ve Twitter'ı kullananların çoğu erkektir. Güncel olayları anında yayabilen ve dünya ya da ülke gündemlerinin belirlenmesini çeşitli ifadelerle gösteren Twitter ile ciddi anlamda sosyal baskı unsuru kullanılmaktadır. Böylece ortaya atılan bir konudaki kamuoyu oluşturulması özellikle hükümet uygulamalarını bu kamuoyuna göre şekillendirmesi Twitter'ın siyaseti de büyük ölçüde etkilediğini göstermektedir.

Eğitim açısından Twitter ile öğretmen, mizahi ve kısa bir dil kullanarak gençlere ve öğrencilere ulaşabilmektedir. Öğretmenler, gençlerin bu paylaşımlara verdiği etkileşimlerden yola çıkarak gençlerin kullandığı dili kavramaktadırlar.

5. ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA TEKNOLOJİ EĞİTİMİ

5. 1. Güncel Öğretim Programlarında Teknolojinin Yeri

Gündelik yaşamımızda iletişim, ulaşım gibi her alanda kullandığımız ve karşılaştığımız araçlara teknoloji diyebiliriz (Erdaş, Aksüt, Aydın, 2015, 133). Teknoloji, algoritmik bir şekilde yaşamımızı kolaylaştıran makinelerin yanında sistemler ve kontrol mekanizmaları ve birtakım işlemlerle sorunlarımıza çözüm üretir (Finn, 1960'tan aktaran Elvan, Mutlubaş, 2020, 101). Hayatımızın her alanına giren teknolojiyi eğitimden bağımsız düşünmek günümüzde imkânsız hale gelmiştir. 21. Yüzyıldaki teknolojik gelişmelerin eğitime yansımasıyla geleneksel materyallerden teknolojik materyallere doğru bir evrilme yaşanmıştır (Tünkler, 2021, 3).

Eğitim teknolojisi, "eğitimde kullanılan her türlü araç-gereç" tanımından ziyade günümüzde insan-teknoloji ilişkisinden bilişim teknolojilerine kadar geniş bir yelpazeye sahip bir disiplindir (Şimşek ve diğ., 2007, 440). Eğitim teknolojisinin temel hedefi öğrencilerin eğitimde istenen amaçlara erişebilmesini sağlamaktır (Tüysüz, Çümen, 2016, 282). İçinde bulunduğumuz çağda eğitim teknolojisinden anlaşılan bilgisayar ve türevlerine dayalı teknolojiler olsa da eğitimle bütünleştirilen farklı materyaller de eğitim teknolojisinden sayılabilir (Sayan, 2016, 69). Yapılandırmacı eğitim yaklaşımlarının son yıllarda artmasıyla öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmeleri, bilgiyi yapılandırmaları, keşfetmeleri önem kazanmıştır (Aydın, Gegeoğlu, 2017, 29). Teknolojinin hayatımıza girmesi ve gelişmesiyle kitaplar yerini e-kitaplara, tablet bilgisayarlara ve bilgisayarlara bırakmıştır. Bu yönde öğrenciler bilgiyi araştırıp keşfederken daha çok teknolojik araçları kullanmaktadırlar. Böylece bilgisayarlara karşı olumlu tutum içinde olan öğrenciler bilgiye ulaşmada ve üretmede diğerlerine göre daha başarılı olmaktadırlar (Timur, Yılmaz, Timur, 2014, 19). MEB, 2018 öğretim programlarında dijital yetkinlik; gündelik hayat ve iletişim için bilgi iletişim teknolojilerinin güvenli ve eleştirel bir şekilde kullanılması; bilgiye ulaşma, ulaşılan bilgilerin değerlendirilmesi,

depolanması, üretilmesi ve paylaşılması internet vasıtasıyla ortak ağlara katılım sağlanmasını ifade etmektedir.

Gündelik yaşamda olduğu gibi eğitimde de dijitalleşme yoğun olarak yaşanmaktadır. Bunun bir uzantısı olarak 2018'de güncellenen öğretim programlarında dijital yetkinlik eski programa göre % 28 artmıştır (Ekmen, Bakar, 2018, 13). Dijital yetkinliğe erişebilen bireyler gündelik yaşamlarındaki temel haklarını, zamanla artış gösteren bilişim teknolojileri sayesinde cep telefonlarıyla dijital ortama taşıyabileceklerdir (Turan, Karasu-Avcı, 2018, 33-34).

Teknolojik gelişim ve değişimler Türkiye'deki eğitim üzerinde de etkili olmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH) olarak 2010'da başlattığı proje ile:

> "Eğitim ve öğretimde fırsat eşitliğini sağlamak ve okullarımızdaki teknolojiyi iyileştirmek amacıyla bilişim teknolojileri araçlarının öğrenme-öğretme sürecinde daha fazla duyu organına hitap edilecek şekilde, derslerde etkin kullanımı"

şeklinde amaçlamıştır (http://fatihprojesi.meb.gov.tr/about.html). Türkiye'de ilk kez 2010-2011 yılında bir ilköğretim okulunda uygulanmış daha sonra 2011-2012 eğitim-öğretim yılında 17 ilde 51 okulda uygulamaya konmuş ve 2013- 2014 yılına kadar ise tüm okullarda uygulanması planlanmış olan okullarda teknolojik alt yapının oluşturulması ve kullanımı ile ilgili geliştirilen bir projedir (Çiftçi, Taşkaya, Alemdar, 2013, 230). FATİH projesi Türkiye'nin tamamında uygulanması nedeniyle kapsamlı ve yüksek bütçeli bir projedir (Baz, 2017, 94). Bu projeye bağlı olarak Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığı'nın ortak çalışması sonucu her sınıfa akıllı-etkileşimli tahta, öğretmenlere ve öğrencilere tablet-bilgisayar verilmesi planlanmıştır. Yine proje dâhilinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü tarafından oluşturulan Eğitim Bilişim Ağı (EBA) ile öğrenciler çevrimiçi ortamda ders içeriklerine ulaşmasını sağlamaktadır. Aktaş ve diğerleri (2014) yaptığı bir araştırmada FATİH projesiyle ilgili öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerinin yetersiz kaldıkları vurgulanmıştır. Sosyal Bilgiler öğretmenleri üzerinde yapılan bir araştırmada yenilikçi Sosyal Bilgiler öğretmeni olmak için eğitim teknolojilerini kullanma becerisi ile donanmaları öğretmenlerin önem verdikleri bir uzmanlık alanı olmuştur (Tomal, Demirkaya, Işık-Demirhan, 2019, 920). Ardıç (2021)'ın yaptığı "Ortaöğretim öğretmenlerinin

eğitimde teknoloji kullanımına yönelik görüşlerinin ve teknoloji entegrasyon düzeylerinin belirlenmesi" adlı araştırmada öğretmenlerin çoğu hizmet içi eğitim almış olmalarına karşın %28,84'ünün akıllı tahta kullandığını saptamıştır. Başka bir çalışmada ise projede var olan tabletlerin teknik aksaklıkları nedeniyle öğretmen ve öğrenciler tarafından pek fazla kullanılamadıkları ve e-içeriklerin yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Cengiz, 2020, 267-268). Tüm bunların yanında teknolojik ürünlerin yönetileceği sistem odası planlanmış fakat okullara yeterli ölçüde teknik personel görevlendirilmemiştir (Ekici, Yılmaz, 2013, 324). Gürol, Donmuş, Arslan (2012)'ın ilköğretim kademesinde görev yapan sınıf öğretmenleri üzerinde yaptıkları bir araştırmada FATİH projesinde karşılaşılabilecek problemleri bilgi eksikliğine, uyum sorununa ve araç-gereçlere bağlamışlardır.

Günümüz koşullarındaki Covid-19 salgın döneminde her eğitim kademesi uzaktan eğitime geçerek teknolojinin ne kadar hayati öneme sahip olduğunu göstermiştir. Okul öncesinden başlayarak, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kademelerinde yer alan her bir dersin öğretim programlarında teknolojiyi görmek mümkündür. Öğretim programı, tüm eğitim kademelerinde yer alan derslerin genel ve özel amaçlarının, öğrenme alanlarının, kazanımlarının ve becerilerinin neler olduğunun gösterildiği bilgiler bütünüdür. 2018 Milli Eğitim Bakanlığı öğretim programlarında yer alan "Bilim ve teknolojide yaşanan hızlı değişim, birey ve toplumun değişen ihtiyaçları, öğrenme-öğretme teori ve yaklaşımlarındaki yenilik ve gelişmeler bireylerden beklenen rolleri de doğrudan etkilemiştir." ifadesiyle teknolojinin özellikle son yıllarda öğretim programlarıyla bütünleşmiş olduğunu göstermektedir. En son 2018'de uygulamaya konan öğretim programlarında teknolojiyle ilgili kazanım, öğrenme alanı ve becerilerin arttığı görülmektedir (MEB, 2018). Şahinkesen (1982)'in 1980-1981 eğitim öğretim yılında yaptığı araştırmada Milli Eğitim Bakanlığı'nın teknolojiyle ilgili dersleri haftalık 2-4 ve 6 ders saati olarak benimsemiştir. Günümüzdeki öğretim programlarında teknoloji, derslerin yanı sıra kazanım, beceri ve öğrenme alanı olarak öğretim programlarına dağıtılmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı (2013) okul öncesi eğitim programında öğrencinin bilişsel ve motor becerilerinin geliştirilmesi için teknoloji kullanımının önemini vurgulamaktadır. Sayan (2016, 73)'a göre okul öncesi eğitimde çocuklar için teknolojinin en doğru şekilde kullanılmasında öğretmenlere büyük görev yüklenmektedir. Bu yüzden çocukların gelişim dönemleri göz önüne alınarak

teknoloji öğretmenler tarafından programlarla düzgün şekilde bütünleştirilmelidir. Haugland (2000)'e göre erken çocukluk döneminde bilgisayarlar sıklıkla kullanılmamalıdır. Buna karşın Nikolopoulou (2007, 178)'ya göre erken çocukluk eğitimi için seçilmiş ve çocuklara gelişimsel olarak uyarlanan her türlü yazılım pedagojik olarak sınıfa entegre edilebilmektedir. Epstein (2015, 11) küçük çocuklarda teknoloji kullanımını erken öğrenmeler için bir fırsat olarak görse de teknolojiyi bu yaş grubu için dengeli ve yaratıcı şekilde kullanmak gerektiğini vurgulamaktadır.

İkinci çocukluk dönemine denk gelen ilkokul çağındaki bireylerin gelişim ödevlerinden biri olan bireylerin kendi kararlarını vermeleri ve sorumluluk almaları konusunda imkân sağlanırsa kişisel bağımsızlığını kazanmaya başlamaktadırlar (Erden, Akman, 2007, 40). İkinci çocukluk döneminin başından itibaren çocuklar bilgisayarla ile ilgili harici ürünleri kullanmaya başlamakta ve bilgisayarlarda çeşitli oyunlar oynarken bazı görevleri yerine getirmektedirler (Aktay, Güvey-Aktay, 2015, 19). Bu da çocukların teknolojiyi sindirmeye başladıklarının göstergesi olarak kabul edilmektedir. 6 yaşında başlayan ikinci çocukluk döneminde özellikle ilkokul öğretmenleri etkili olmaktadır. Çocukların teknoloji çağında doğup büyümeleri, evlerinde teknolojik cihazların yer almasına rağmen okullarda ve öğretim programlarında uygulanan teknolojiye çocukların entegre edilmediği görülmektedir. Yapılan bir araştırmanın sonucu ilkokul düzeyinde teknoloji kullanımının öğretmenin kullanımına bırakıldığını göstermektedir (Kaya, 2019, 1085). Bunların yanında ilkokul öğretim programlarında öğrencilerin doğrudan teknoloji eğitimi alabileceği bir ders görülmemektedir (Aktay, Güvey-Aktay, 2015, 20). Fakat araştırmacı ilkokul teknoloji eğitimi öğretmeni Terry Thode'nin belirttiği gibi teknoloji eğitimi bu yaş grubu çocuklar için elleriyle uygulama yapabilecekleri her şey onların dünyaları için uygun ve eğlencelidir (Bülbül, 1994, 89). İlkokul 1-2 ve 3. sınıfta okutulan Hayat Bilgisi dersinin MEB (2018) öğretim programı özel amaçlarından biri "Bilgi ve iletişim teknolojilerini amacına uygun olarak kullanır." maddesi ile teknolojinin dersler bazında da eğitim-öğretime entegre edildiği görülmektedir. Ayrıca ilkokul MEB (2018) Hayat Bilgisi öğretim programında bir beceri olarak da "Bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma" yer almaktadır. Kaya (2019)'nın "İlkokul öğretim programlarının teknolojinin entegrasyonu bakımından incelenmesi" adlı çalışmasında özel amaçlar düzeyinde Sosyal Bilgiler, Türkçe,

Görsel Sanatlar ve Müzik dersinde, temel beceriler olarak Sosyal Bilgiler, Fen Bilimleri, Görsel Sanatlar ve Müzik dersinde teknolojiye yer verildiğini ifade etmiştir. İlkokul MEB (2018) Matematik öğretim programa bakıldığında öğrencilerden uygun bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak öğrencilerden etkileşimli çalışmalar beklenmektedir. Bunların yanında öğrencilerin dersle ilgili sunumlarında teknolojik araçlardan yararlanması gerektiği de belirtilmektedir.

Fen ve Teknoloji eğitimi alanında yapılan bir araştırmada (Erdaş, Aksüt, Aydın, 2015) 2000 yılında Fen ve Teknoloji öğretim programında teknolojiyle ilgili kazanımlar %29,1 iken bu oran 2004'te %40,6 2013'te % 50 olmuştur. Adanaş, Çetin, Güler (2018)'in ilköğretim 5. sınıf Müzik dersinde yaptıkları bir araştırmada müzik eğitiminde teknoloji kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına olumlu bir etkisi olduğuna ulaşmışlardır. Matematik eğitimine teknoloji entegrasyonunun incelenmesi adlı çalışmada matematik öğretmeninin "Teknoloji kullanacak mıyım?", "Hangi aşamada kullanacağım?", "Hangi teknolojiyi kullanacağım?" ve "Ne şekilde kullanacağım?" soruları ile teknolojiyi hangi aşamada karar vermesi gerektiğinin önemine dikkat çekmişlerdir (İnce-Muslu, Erduran, 2020, 269). Ortaokul MEB (2018) Matematik öğretim programında öğrencilerden; sıklıkla bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak etkileşimli çalışma yapmasının yanında geometriyle ilgili yazılımlardan yararlanmaları, elde ettikleri verileri iletişim teknoloji yardımıyla grafiklendirmeleri beklenmektedir. "İlköğretimde öğretim programları ve ders kitaplarında dijital yetkinliğin yeri" adlı çalışmada Ekmen ve Bakar (2018), önceki programlardan farklı olarak 2017'deki programlarda teknoloji kullanımının %20 arttığını tespit etmişlerdir.

Ortaöğretime gelindiğinde eğitim kademesi ve yaş ortalamasının yükselmesiyle öğrencilerin teknolojiyi küçük yaş gruplarına göre daha fazla kullandıkları aşikârdır. Ortaöğretimde yer alan MEB (2018) öğretim programlarına bakıldığında özellikle Matematik, Fizik, Kimya ve Biyoloji derslerinin öğretim programlarında teknolojinin yoğun olduğu görülmekte ve derslerin içeriğinin, kazanımlarının, alt dallarının bilişim teknolojileriyle desteklenmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Matematikte kalem-kâğıt hesaplamalarından hesap makinelerine geçiş, kimyasal teknolojilerin gelişmesi, biyoteknoloji alanında yaşanan gelişmeler ve fiziğin teknolojideki uygulamaları öğretim programlarında teknolojinin en ön sıralardan yerini almasını sağlamıştır. Ersoy (2005)'un yaptığı çalışmada matematik eğitiminde yeni

eğilimlerin batı ülkelerinde en geniş olarak teknolojinin kullanılmasına yönelik olduğunu ifade etmektedir. Ortaöğretim programlarında teknolojinin yoğun olarak kullanıldığı bir diğer ders Coğrafya dersidir. Teknolojinin gelişmesiyle sınırları ortadan kaldıran araçlar ülke içinde ve dışında yaşanan etkileşimleri arttırmıştır. MEB (2018) Coğrafya öğretim programında geçen becerilerden biri olan arazide çalışma için teknoloji kullanımı gerekmektedir. Bunların dışında kazanımlarda bilgi-iletişim teknolojilerinin kullanımının öneminden bahsedilmiş ve mekânsal teknolojilerin özellikle "Coğrafi Bilgi Sistemi"nin fiziki olarak uygun okullarda kullanılması gerektiği vurgulanmıştır. Coğrafya dersinin teknolojiyle ilgili entegrasyonu konusunda yapılan birçok çalışma mevcuttur. Kılınç (2011)'ın yaptığı bir araştırmada Coğrafya dersinde akıllı tahta, bilgisayarlar, projeksiyonlar, haritalar vb. olan laboratuarda eğitim gören öğrencilerin diğer öğrencilere göre başarı sağladıklarını saptamıştır. Sınıflarda teknolojik ders araçlarının olmasının yanında öğretmenlerin de bu teknolojik araçları iyi bir şekilde kullanabilir olması önem arz etmektedir. Coğrafya dersinde teknolojik araçların ne amaçla ve nasıl kullanılacağının öğretmenlerce iyi bilinmesi gerekmektedir (Demirci, Taş, Özel, 2007, 52).

5. 2. Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Dijital Okuryazarlık, Medya Okuryazarlığı ve Teknoloji Eğitimi

Öğrencinin, bilim ve teknolojinin gelişimini ve toplumsal hayattaki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini bilinçli kullanması Sosyal Bilgiler dersinin özel amaçlarındandır (MEB, 2018, 8). Bu amaca dayalı olarak Sosyal Bilgiler dersinin öğrenme alanlarından biri bilim, teknoloji ve toplumdur. Bu öğrenme alanının içinde olan iki temel becerilerden biri dijital okuryazarlık diğeri ise medya okuryazarlığıdır (MEB, 2018, 9). Öğretim programlarında dijital okuryazarlık becerisinin doğrudan yer aldığı dersler Sosyal Bilgiler ve Türkçe dersleridir (MEB, 2019).

Günümüzde okuryazar olmak için sadece okumak ve yazmak yetmemekte bu yüzden öğrencilerin bunların yanında gitgide karmaşık hale gelen bilgilerin kullanılabilmesi için "anlamak, uygulamak, analiz etmek, sentezlemek, değerlendirmek ve yaratmak" basamaklarını da kullanmaları gerekmektedir (Duran, Özen, 2018, 42). Okuryazarlık kavramı günümüzde dijital ortam için de

kullanılmaktadır. Dijital okuryazarlık ve medya okuryazarlığı becerileri Sosyal Bilgiler öğretim programında doğrudan bir beceri olarak yer alırken 2018 Sosyal Bilgiler öğretim programına bakıldığında bilim, teknoloji ve toplum öğrenme alanının teknolojiyle bağlantısı görülmektedir.

İngilizcede rakam anlamına gelen dijital kelimesi Türkçede "sayısal olanı ve verilerin bir ekran üzerinde elektronik olarak gösterilmesi" olarak ifade edilmektedir (Altun, 2019, 24). Dijital okuryazarlık kavramı ilk kez Paul Gilster tarafından 1997'de "bilgisayarlar ve özellikle de internet aracılığıyla çeşitli kaynaklardan gelen bilgilerin farklı formatlarda sunulduğunda anlama ve kullanma yeteneği" olarak açıklanmaktadır (Lankshear, Knobel, 2015, 9). Reinking ve diğerleri ise bu kavramı 90'lı yılların sonlarında kullanmaya başladı (Nichols, Stornaiuolo, 2019, 15). Bawden (2008)'a göre dijital okuryazarlık, öğrencilerin ağ bağlantısıyla elde ettiği bilgileri tanıması; okumak, yazmak ve yaşamak için teknolojiyi kullanmasıdır (Park, Kim, Park, 2021, 117).

2016'da Danimarka hükümeti tüm ortaokullarda öğrencileri geleceğin dijital toplumuna bilinçli bir şekilde hazırlamak için *dijital okuryazarlık* kavramına odaklanmıştır (Svendsen, 2021, 7). Türkiye'de yapılan "Ortaokul Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Dijital Okuryazarlık Düzeylerinin İncelenmesi" adlı çalışmada evlerinde internet olan öğrencilerin olmayanlara göre dijital okuryazarlık becerileri daha da gelişmiştir (Pala, Başıbüyük, 2020, 913). Çelik (2021)'in yaptığı bir çalışmada dijital okuryazarlık becerisi kazandırmak amacıyla yapılan uygulamalar sırasında karşılaşılan sorunlar için öğretmenlerin çoğu öğrencilerin bilgisayarı amacına uygun kullanmadıklarını ve sınıflarda internete erişimde aksaklıklar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Burada devreye medya okuryazarlığı girmekte ve altyapı sorunlarının çözülmesi önem arz etmektedir. Tüm araştırmalar ışığında görülmektedir ki gelişen ve değişen dünyada dijitalleşmeye ayak uydurmanın önemi de gitgide artmaktadır.

Medya, kişilerin sosyal hayatlarında toplumsal ihtiyaçlarını karşılamak için başvurdukları yazılı, basılı, görsel ya da işitsel kaynaklardır (Kocadaş, 2005, 1). İngilizcedeki "media" kelimesinden gelen medya kavramı Latincedeki "medium" yani ortam, araç anlamına gelen kelimenin çoğulu, Türkçede de "Kitle İletişim Aracı" olarak kullanılmaktadır (Nalçaoğlu, 2003, 51; Zafer, Vardarlıer, 2019, 356).

İnsanlar tarafından medya kavramı, 1920'lerden itibaren kullanılmaya başlanmıştır (Briggs, Burke, 2009, 1). Medyanın etki ettiği alanın genişlemesiyle insan ve toplum üzerindeki etkisi artmaktadır (Mora, 2008, 6). Bu etkileri yönetebilmek için medya okuryazarlığı kavramı ön plana çıkmaktadır.

Medya okuryazarlığı kavramını ilk kez Finli araştırmacı Minkkinen 1978'de " Bilişsel, etik, felsefi ve estetik konulardaki becerileri geliştirme" olarak kullanmıştır (Özonur, Özalpman, 2009, 196). Schulenkorf ve diğerleri (2021) medya okuryazarlığını "medya pedagojisi" olarak da adlandırmaktadır. Medya okuryazarlığı; görsel, işitsel, basılı medya mesajlarına erişebilme, erişilen medyaları eleştirel bakış açısıyla çözümleyip değerlendirebilme ve kendi medya iletilerini üretebilme becerisidir (Medya okuryazarlığı nedir? (https://www.medyaokuryazarligi.gov.tr). Kelime olarak yeni yeni var olan medya okuryazarlığı bir çalışma alanı olarak 20. yüzyıl başlarına kadar gitmektedir (Kıran, 2020, 235). Medya Okuryazarlığı Merkezi kurucusu ve başkanı Elizabeth Thoman'a göre medya okuryazarlığını anlamak için iki temel yetenekten biri medyaya erişim için harcanan süreyi düzenleme diğeri de erişilecek medya seçimlerini yapabilme yeteneğidir (Hardiyanti, Supriatna, 2018, 504). Rozukalne, Skulte, Stakle (2020)'ın Litvanya'da yaptıkları bir araştırmada "Medya okuryazarlığı becerisinin kazanılmasında kim sorumludur?" sorusuna en çok birey bunun yanında eğitim sistemi ve devlet kurumları yanıtını almışlardır.

Türkiye'de Medya Okuryazarlığı ilk olarak Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nun 2003 yılında düzenlediği iletişim şurasında konuşulmuştur ve Radyo Televizyon Üst Kurulunun öncülüğünde Milli Eğitim Bakanlığı ve Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi'nin 2005'te düzenlediği I. Uluslararası Medya Okuryazarlığı Konferansı Türkiye'deki medya okuryazarlık için önemli bir gelişmedir (Altun, 2010, 1). İlköğretim 2. kademe öğretim programlarına Seçmeli Medya Okuryazarlığı dersinin konulması Milli Eğitim Bakanlığı'nın attığı çok önemli bir adımdır. Radyo Televizyon Üst Kurulu ile Milli Eğitim Bakanlığı arasında imzalanan işbirliği protokolüne göre 2006-2007 eğitim-öğretim yılında farklı bölgelerdeki beş ilköğretim okulunda pilot olarak başlatılan medya okuryazarlığı dersi, 2007-2008 öğretim yılında ülke genelinde seçmeli ders olarak eklenmiştir (Asrak-Hasdemir, 2012, 25). Milli Eğitim Bakanlığı Seçmeli Medya Okuryazarlığı dersi öğretim programında (2018) açıkladığı:

> "Bu ders ile öğrencilerden yazılı, görsel ve işitsel medyaya ek olarak sosyal ağlar, yeni medya ve video oyunları gibi diğer dijital ortamlara ait iletilere erişip, bunları kavrayarak eleştirel bakış ile çözümlemeler, değerlendirmeler yapmaları ve kendi iletilerini üretmeleri beklenir."

şeklindedir. Bunların dışında RTÜK'ün www.rtukcocuk.gov.tr ve www.medyaokuryazarligi.gov.tr genel ağ adresleri medya üzerine atılan önemli adımlardandır (Altun, 2008, 32). Şekil 2'de görüldüğü gibi 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında da medya okuryazarlığı ile ilgili sitenin incelenmesi gerektiğine yer verilmektedir (Azer, 2019, 23).

Kayıp Çocuk Bulundu

Sosyal medyada "Ahatlı'da 5 yaşında bir çocuk parkta kaybolmuştur. Lütfen tüm Antalya'ya dağıtalım!" şeklindeki haber üzerine Çocuk Şube Müdürlüğü görevlilerimizce yapılan çalışmalarla bulunan kız çocuğu D.B. 19 Aralık günü saat 16.30 sıralarında annesi T.B. ye teslim edilmiştir.

Kamuoyuna saygıyla duyurulur.

Genel ağ haberi, 21 Aralık 2017 (Düzenlenmiştir.)

Toplumsal olaylarda hızlı bir biçimde bilinçlenme ve kenetlenme sağlayan sosyal medya, kullanımın artmasıyla birlikte bazı sorunları da beraberinde getirmiştir. Bilgi kirliliği, bu sorunlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal medyayı kullanan kişilerin iyi bir medya okuryazarı olmaları, yani medyanın mesajlarını doğru olarak değerlendirmeleri gerekmektedir. İnsanlar bazen sosyal medyada çok farklı bir kimlik ile kendilerine, ailelerine ve iletişim hâlinde oldukları diğer insanlara ciddi zararlar verebilmektedir.

Sosyal medya kullanımında bir başka sorun da zaman israfıdır. Zaman, geri dönüşü olmayan ve telafi edilemeyen en önemli kaynaktır. Sosyal medyada geçirilen fazla zaman, aileden çalınan zaman anlamına gelmektedir.

Aile bireyleri arasındaki iletişimi arttırmak için neler yapılabilir?

Medya okuryazarlığı konusunda daha fazla bilgi edinmek için **www.medyaokuryazarligi.gov.tr** genel ağ adresini ziyaret edebilirsiniz.

Aile, bir insanın hayatındaki en büyük zenginliktir. *Görsel 1.18*'de olduğu gibi sosyal medyada geçirilen fazla zaman, ailelerin sohbet etme, birbirleri ile paylaşımlarda bulunma kültürlerini de yok etmektedir.

Görsel 1.18: *Sosyal medyada fazla zaman geçiren bir aile*

Sosyal medyanın oluşturduğu sosyal insanla yeni iletişimin getirdiği dijital bir kültür oluşmakta, özellikle dil bilgisi anlamında dil tahribatı ortaya çıkmaktadır. Hatta en çok kullanılan sosyal ağlardan birinde "kedi dili" seçenekler arasında yer almaktadır. Türkçe dil desteği olmayan sosyal ağlar, daha sonra dil desteği sağlansa bile eski hâliyle kullanılmaya devam etmektedir.

Sosyal medyayla ilgili başka bir sorun da gelenek ve göreneklerin unutulmaya başlanmasıdır. Dinî ve millî bayramlarda, doğum günlerinde ya da ölümlerde insanlara hâl hatır sorulur, aile büyüklerine yapılan ziyaretlerde onlarla muhabbet edilirdi. Böylece insanlar arasında samimi bir ortam oluşurdu. Artık özel günlerde insanlar birbirlerini arayıp hâl hatır sormak ya da birbirlerini ziyaret etmek yerine, gelen bildiriminin altına bir not yazarak, sayfasından konu ile ilgili bir mesaj yayınlayarak ya da yayınlanan bir gönderinin altına yorum yapmaktadır.

Yukarıdaki olumsuz nedenlerden dolayı hayatımızın birçok alanında önemli yere sahip olan sosyal medya kullanımı konusunda bilinçlenmeliyiz.

Şekil 2: Medya Okuryazarlığı

Azer, **7. Sınıf Sosyal Bilgiler Kitabı** (EKOYAY, 2019), 23.

Çakır, Koçer, Aydın (2011)'ın Kayseri'de 6-7 ve 8. Sınıf öğrencileri üzerinde yaptıkları bir araştırmada medya okuryazarlığı dersi alan öğrencilerin almayanlara oranla televizyon ve interneti daha çok bilgilenme amaçlı kullandıklarını tespit etmişlerdir. Bu noktada medya okuryazarlığı dersinin öğrencilerin medyayı kendi ihtiyaçları doğrultularında güvenli bir şekilde kullanmalarına zemin hazırladığı görülmektedir. Karakoç (2020, 114)'un "Sosyal Bilgiler Öğretiminde İnteraktif Ortam ve Bilgisayar Kullanımı" başlıklı yüksek lisans tezinde belirttiği gibi bireyler kurgu ve gerçeği birbirinden ayırt etmelidirler. Bunun olabilmesi de medya okuryazarlığı ile mümkündür.

Medya okuryazarlığı becerisinin Sosyal Bilgiler öğretim programında doğrudan yer almasının dışında Sosyal Bilgiler öğrenme alanları içinde de yer almaktadır. Altun (2008) medya okuryazarlığının ilköğretim programlarına girmesiyle bilinçli bir vatandaşlık için medyanın sorgulanmasının Sosyal Bilgiler dersi sayesinde olduğunu vurgulamaktadır. Sperry (2006)'nin yaptığı bir araştırmada öğrencilerin medya karşısında gerekçeli, yansıtıcı ve bilinçli gerçekleri aramaları için Sosyal Bilgiler müfredatına belge tabanlı medya analizini entegre etmek gerektiğini belirtmiştir. 2009'da yaptıkları çağrıda Amerikan Ulusal Sosyal Bilgiler Konseyi (NCSS), medyaya pragmatist bir açıdan bakarak Sosyal Bilgiler dersinin hedeflerinden biri olan etkin vatandaş yetiştirebilmek için medya okuryazarlığı sayesinde katılımcı demokrasiyi güçlendirebileceklerini ifade etmişlerdir (Mason, Metzger, 2012, 438).

Dolanbay (2019), "Medya Okuryazarlığı Araştırmaları ve Disiplinler Arası Uygulamaları Üzerine Araştırma El Kitabı"nda Sosyal Bilgiler dersinin amacının öğrencilerin toplumu anlamak, sivil hayata etkili bir şekilde katılmak olduğu ve bilgi, kurgu, gerçeklik arasında yer alan ayrımı anlamayı sağladığı için medya okuryazarlığı ile en çok ilgili alanın Sosyal Bilgiler olduğunu savunur. Sosyal Bilgiler dersinin temelinde insanları hayata hazırlamak ve bu bağlamda etkin bir vatandaş yetiştirmek olduğu için medya okuryazarlığı öğretiminde Sosyal Bilgiler öğretmenleri de ön plana çıkmaktadır (Uslu, Yazıcı, Çetin, 2016, 760). MEB (2018)'in, medya okuryazarlığı öğretim programında yer verdiği özel amaçlardan biri olan "İnsan hakları, sorumluluk, etik, mahremiyet, kişisel güvenlik konularını dikkate alarak etkili ve özgün iletiler oluşturma." ile Sosyal Bilgiler dersinin ve medya okuryazarlığının iç içe olduğunun kanıtı niteliğindedir.

Sosyal Bilgiler öğretim programında (MEB, 2018); "Birey ve Toplum", "İnsanlar Yerler ve Çevreler", "Kültürel Miras", "Bilim, Teknoloji ve Toplum", "Üretim, Dağıtım ve Tüketim", "Etkin Vatandaşlık", "Küresel Bağlantılar" öğrenme alanlarından adından da anlaşılacağı gibi bilim teknoloji ve toplum öğrenme alanı teknolojiyle iç içe bir öğrenme alanıdır.

Tablo 1: Sosyal Bilgiler Dersi Kazanımları

ÖĞRENME ALANI: Bilim, Teknoloji Ve Toplum		
5. sınıf	6. sınıf	7. sınıf
SB.5.4.1. *Teknoloji kullanımının sosyalleşme ve toplumsal ilişkiler üzerindeki etkisini tartışır.* ***SB.5.4.2.*** *Sanal ortamda ulaştığı bilgilerin doğruluk ve güvenilirliğini sorgular.* ***SB.5.4.3.*** *Sanal ortamı kullanırken güvenlik kurallarına uyar* (MEB, 2018: 18).	***SB.6.4.2.*** *Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki yaşam üzerine etkilerine ilişkin fikirler ileri sürer (MEB, 2018: 21).*	***SB.7.4.1.****Bilginin korunması, yaygınlaştırılması ve aktarılmasında değişim ve sürekliliği inceler (MEB, 2018: 24).*
ÖĞRENME ALANI: Birey Ve Toplum		
5. sınıf	6. sınıf	7. sınıf
SB.5.1.3. *Sahip olduğu haklarının farkında olan bir birey olarak katıldığı gruplarda aldığı rollerin gerektirdiği görev ve sorumluluklara uygun davranır (MEB, 2018: 17).*	-	***SB.7.1.3.*** *Medyanın sosyal değişim ve etkileşimdeki rolünü tartışır.* ***SB.7.1.4.*** *İletişim araçlarından yararlanırken haklarını kullanır ve sorumluluklarını yerine getirir (MEB, 2018: 23).*

ÖĞRENME ALANI: Üretim, Dağıtım ve Tüketim		
5. sınıf	6. sınıf	7. sınıf
-	-	***SB.7.5.2.*** *Üretim teknolojisindeki gelişmelerin sosyal ve ekonomik hayata etkilerini değerlendirir (MEB, 2018: 24).* ***SB.7.5.6.*** *Dijital teknolojilerin üretim, dağıtım ve tüketim ağında meydana getirdiği değişimleri analiz eder (MEB, 2018: 25).*
ÖĞRENME ALANI: Etkin Vatandaşlık		
5. sınıf	6. sınıf	7. sınıf
SB.5.6.1. *Bireysel ve toplumsal ihtiyaçlar ile bu ihtiyaçların karşılanması için hizmet veren kurumları ilişkilendirir (MEB, 2018: 19).*	-	-
ÖĞRENME ALANI: Küresel Bağlantılar		
5. sınıf	6. sınıf	7. sınıf
-	***SB.6.7.4.*** *Popüler kültürün, kültürümüz üzerindeki etkilerini sorgular (MEB, 2018: 22).*	-

2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı (MEB, 2018)

Öğrenciler Sosyal Bilgiler dersi sayesinde teknolojinin esiri değil efendisi olmayı, teknolojiyi kendi çıkarları ve ihtiyaçları doğrultusunda kullanabilmeyi ve bütün bunların yanında toplumsal ilişkilerini de yönetebilmeyi öğrenmektedir.

Bilim, teknoloji ve toplum öğrenme alanında öğrenciler 5. sınıfta Tablo 1'de yer alan kazanımları kazanır ve böylece *dijital okuryazarlık* ve *medya okuryazarlığı* becerilerine de sahip olur. 6. sınıfta öğrenciler bilim, teknoloji ve toplum öğrenme alanında öğrenciler Tablo 1'de yer alan kazanımı kazanır ve böylece sadece günümüz teknolojisine değil ileriki teknolojik gelişmelere vakıf olabilmektedir. 7. sınıfta öğrenciler bilim teknoloji ve toplum öğrenme alanında öğrenciler bununla yazının bulunmasından itibaren günümüze gelene kadar bilginin kayıt altına alınması ve değişik şekillerde depolanıp saklanmasıyla ilgili kazanımları kazanır.

Sosyal Bilgiler dersinin bazı öğrenme alanlarında yine *dijital okuryazarlık* ve *medya okuryazarlığı* becerilerinin verildiğini görürüz. 5. sınıfta birey ve toplum öğrenme alanında bu kazanımın içinde öğrencilerin kitle iletişim araçlarını kullanmayı dikkate almaları gerekmektedir. Bu da doğrudan dijital okuryazarlık ve medya okuryazarlığı becerilerini ilgilendirmektedir.

5. sınıf etkin vatandaşlık öğrenme alanında öğrenciler Tablo 1'deki kazanımda yer alan ve ihtiyaçların karşılanmasına imkân sağlayan kurumlardan biri özellikle e-devlet olarak kabul edilmektedir. E-devlet portalının vatandaşlar tarafından kullanılması hem zaman hem de emek açısından önem arz etmektedir. Günümüz teknoloji çağında vatandaşlar gerek telefonlarından gerekse bilgisayarlarından genel ağ sayesinde her türlü resmî işlemlerini yapabilmektedirler. Bu nedenle öğrencilerin bu öğrenme alanında e-devlet üzerinden alınabilecek her türlü hizmeti öğrenerek dijital okuryazarlık becerisini de geliştirmesi beklenmektedir. 6. sınıf küresel bağlantılar öğrenme alanında öğrenciler Tablo 1'de yer alan kazanım ile Türk kültüründe olmayan elemanların medya araçlarıyla toplum hayatını nasıl etkilediği üzerinde durulmaktadır (MEB, 2018, 22). Özellikle *medya okuryazarlığı* becerisinin önemi burada görülmektedir. Zira öğrenciler kültürel yozlaşma yaşamadan medyayı doğru bir şekilde okuyup anlayarak farklı kültürleri tanıyabilmektedir.

7. sınıfın ilk öğrenme alanı olan birey ve toplumda doğrudan medya okuryazarlığı becerisiyle ilgili kazanımlar yer almaktadır. Bu kazanımlarda öğrenciler; televizyonların, akıllı telefonların, genel ağın hem insanlar arası iletişimi

ve etkileşimi hem de toplumsal olarak kültürü ne derecede etkilediği ele alınmaktadır (MEB, 2018, 23). Konuyla ilgili olarak Şekil 3'te yer alan 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında insanların teknolojik ürünler ile genel ağı kullanma durumlarına ve sosyal medyanın geleneksel medyadan farkına değinilmekte, öğrencilerin medyayı okuyup anlama ve medyayı kendi amaçları doğrultusunda kullanabilme yani medya okuryazarlığı becerisini kullanabilmeleri gerekmektedir (Azer, 2019, 21-22).

MEDYANIN HAYATIMIZDAKİ YERİ

Gün içinde TV karşısında ve genel ağda ne kadar zaman geçiriyorsunuz? Bu zamanın fazla olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?

Günümüzde adı dillerden düşmeyen medya; gazete, dergi, radyo, televizyon, genel ağ gibi *(Görsel 1.15)* kitle iletişim araçlarının tümünü kapsayan genel bir terimdir. Medya aynı zamanda kitle iletişiminde gerekli araçlarla bu hizmeti sunan yapının bütününü ve bu iletişimin gerçekleştiği ortamı da ifade etmektedir.

Yakın zamana kadar insanlar yüz yüze iletişimi, televizyonu, radyoyu, sinemayı kullanmakta ve sadece bilgisayar aracılığı ile genel ağa girebilmekteydi. Günümüzde cep telefonu ve tablet gibi teknolojik araçlarla da mekân sınırlaması olmadan genel ağa bağlanılabilmektedir. İşte bu gelişmeler "sosyal medya" diye adlandırılan medya türünü ortaya çıkarmıştır.

Sosyal medya; yeme içme, edebiyat, müzik, şehircilik ve mimari, tasarım, birey ve toplum yararına faaliyetler, çevrecilik vb. alanlarda farklı kültürleri, kişileri bir araya getirmektedir. Örneğin, bir sanat akımı ya da bu akımın öncüleri artık bir tık uzağımızdadır.

Görsel 1.15: *Bu semboller genel ağ hakkında bilgi vermektedir.*

Kişilerin iletişimini kolaylaştıran sosyal medya, içerik ve biçim yönünden geleneksel medyadan farklıdır. Sosyal medyada bilgi alışverişinde bulunmaksızın sadece "bağlantıda olma" (çevrim içi) ve sosyal bağları sürdürebilmek için de iletişim kurulmaktadır. Karşılıklı uzun görüşmeler yerine o günkü etkinliklerle ilgili kısa, anlık paylaşımlar, duyurular ön plana çıkarılmaktadır. İnsanları sosyal medyaya bağlanmaya *(Görsel 1.16)* teşvik eden bu gelişmeler, iletişimin sanal ortamlara taşındığının göstergesidir.

İnsanların Genel Ağı Kullanma Nedenleri

- Sohbet etmek, arkadaş edinmek ve arkadaş grubunu genişletmek
- Can sıkıntısını gidermek
- Ödev için ya da ilgi duyulan bir konuda araştırma yapmak
- Müzik dinlemek
- Film izlemek
- Haber okumak
- Çevrim içi alışveriş yapmak
- Oyun ağlarına katılmak

Görsel 1.16: *Günümüzde genel ağın kullanımı yaygınlaştı.*

Şekil 3: Medyanın Hayatımızdaki Yeri

Azer, **7. Sınıf Sosyal Bilgiler Kitabı** (EKOYAY, 2019), 21.

Etkinlik Zamanı

Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Genel ağın kullanılmasının yaygınlaşması sizin hayatınızda ve çevrenizde neleri değiştirdi ya da değiştirmedi.

Değişenler	Değişmeyenler

2. Genel ağın yaygınlaşmasının kişiler arası iletişime olumlu ya da olumsuz etkileri nelerdir? Örnek veriniz.

a) Olumlu

b) Olumlu

3. Genel ağın sosyal değişim ve etkileşimdeki rolünü değerlendiriniz?

Sosyal medya, bireylere, ağ üzerinden mesaj göndermeye aktif rol verdiği için diğer kitle iletişim biçimlerinden farklıdır. Sosyal medyada bireyler birbirleriyle sohbet edebilir, paylaşımlarda bulunabilirler. Beğenilme ve ilgi görme ihtiyaçlarını karşılamak için yazdıkları ilgi çekici söz ve yazılarla ya da yetenekleriyle geniş kitlelere ulaşabilirler.

Görsel 1.17: *Kızılay İstanbul Şube Başkanlığı sosyal medya üzerinden kan bağışı kampanyası başlattı.*

Sosyal medyanın çok önemli ve faydalı kullanım alanları vardır. Sosyal medya, daha fazla ziyaretçiye kısa zamanda ve zahmetsizce ulaşmayı sağlamaktadır. Merak edilen ve ihtiyaç duyulan konularda, çok hızlı bir şekilde bilgiler elde edilmesine imkân tanımaktadır. Kan ihtiyacı duyurusu ve kan ihtiyacının karşılanması *(Görsel 1.17)*, sokak hayvanlarının sahiplenilmesi ve daha birçok konuda çok kısa sürede sonuca ulaşılmaktadır.

Sosyal medyanın faydalarına ilişkin başka neler söyleyebilirsiniz?

Şekil 4: Sosyal Medya Kullanımı

Azer, **7. Sınıf Sosyal Bilgiler Kitabı** (EKOYAY, 2019), 22.

İnsanların anayasa ile güvence altındaki temel hak ve özgürlüklerinden biri olan özel hayatın gizliliği ve doğru bilgi alma hakkı büyük önem taşımaktadır. 1953'te Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde yer alan madde ile özel hayatın gizliliği yürürlüğe girmiştir (Şen, 1993, 141). O yıllardan günümüze gelindiğinde bu durum farklılık gösterebilmektedir. Zira günümüzde insanlar ellerinde bulundurdukları küçük bir dünya olan özellikle de akıllı telefonlar hem ses hem görüntü kaydedebildikleri gibi bunu anlık olarak sosyal medya paylaşım sitelerinden de herkese yayabilmektedirler. Bu kazanımda verilmesi gereken nokta bireylerin diğer bireylerin hayatlarına kesinlikle müdahil olamayacaklarıdır. Bu yüzden bu kazanımda medya okuryazarlığı becerisi yine ön plana çıkmaktadır. Bunun yanında sosyal medya üzerinden paylaşılanlar bilgi kirliliği yaratarak insanların anayasada güvence altında olan doğru bilgi alma hakkını engellemektedir. Medya okuryazarlık becerisi ile öğrenciler, sosyal medyada okudukları ya da gördükleri her haberin her bilginin ya da paylaşılanların doğruluğunu sorgulamaları gerektiğini kavramaktadırlar.

Bir başka öğrenme alanı olan üretim, dağıtım ve tüketimde 7. sınıf öğrencileri; kazanımda görüldüğü gibi teknoloji sadece iletişim ve ulaşımda değil üretimde de kendini göstermiştir. Sanayi Devrimi ile insan ve hayvan gücünün yerini alan makineler üretim teknolojisinde büyük bir çığır açmıştır. Üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanının son kazanımında öğrencilerin dijital okuryazarlık becerisi ön plana çıkmaktadır. Bu kazanıma uygun olarak kitapta e-ticaret, e-gazete gibi hayatımızın her alanında var olan akıllı işletim sistemlerine değinilmektedir (Altun, 2019, 84). Kazanımın, Şekil 5 ve Şekil 6'da yer aldığı gibi 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında detaylandırılarak yer aldığı görülmektedir (Azer, 2019, 174-175).

DİJİTAL DÜNYA

Aşağıda boş bırakılan yerlere üretim, dağıtım ve tüketim alanlarında kullanılan yeni teknolojik ürünlere örnekler yazınız.

Üretim	Dağıtım	Tüketim
_____	_____	_____
_____	_____	_____

Geçmiş yüzyıllarda insanlar üretim, dağıtım ve tüketim ağında insan ve hayvan gücünden yararlanıyordu. Üretilen ürünlerde büyük bir emek bulunuyordu. Bunun için söylenmiş sözler bile vardı. Örneğin, üretilen bir ürün için el emeği göz nuru denilirdi. Günümüzde ise üretim, dağıtım ve tüketim ağında çok önemli ve hızlı gelişmeler oluyor.

Bilimsel ve teknolojik gelişmeler her alanda olduğu gibi bu alanda da önemli değişikliklere yol açtı. Geçmişte çok sayıda kişinin bir günde yaptığı iş, günümüzde dijital teknolojiler ile kısa sürede yapılmakta, yaşamımız giderek kolaylaşmaktadır. Örneğin, önceleri sadece konuşma ve mesajlaşma için kullanılan cep telefonları ile artık genel ağa bağlanmak, sesli ve görüntülü konuşmak, fotoğraf ve video paylaşmak mümkün olmaktadır. Dijital teknolojilerin üretim, dağıtım ve tüketim ağında meydana getirdiği değişimleri şu örnek üzerinden de analiz edebiliriz. Yakın zamana kadar insanlar giydikleri elbiseleri dokuma tezgâhlarında *(Görsel 5.25)* dokunan kumaşlardan kendileri dikerek ya da terziye diktirerek giyerlerdi. Kumaşlar fabrikalarda dokunmaya başlanınca insanlar terziye gidip beğendikleri kumaştan elbise diktirmeye başladılar. Günümüzde bütün bunlar geride kaldı. Kumaşlar dijitalleşmiş makinelerde el değmeden dokunur oldu. Sayısız model ve büyüklükte elbiseler çok hızlı bir şekilde hazırlanmaya başlandı. Dağıtım ağı genel ağ üzerinden takip edilip hızla mağazalara ulaşır oldu. Peki ya bu gelişme yeterli miydi? Tabi ki hayır. Dijital teknoloji geliştikçe elbise almak da kolaylaştı. E-ticaret ile oturduğumuz yerden istediğimiz elbiseyi seçip ödemesini yapar olduk. Seçtiğimiz elbise ise kısa zamanda adresimize gelmeye başladı.

***Görsel 5.25:** Dokuma tezgâhı*

Günümüzde fabrikalarda insan gücüne giderek daha az ihtiyaç duyulmakta, işlerin birçoğu çeşitli bilgisayar programları ile çalışan robotlar tarafından yapılmaktadır. Aşağıdaki haberde de görüldüğü gibi üretimin yanı sıra dağıtım alanında da çok yakında bu teknolojinin kullanılması amaçlanmaktadır.

PTT'nin 2018 Yılı İçinde Drone (uçangöz) ile Kargo Taşımacılığına Başlayacağı Bildirildi

Antalya'da düzenlenen Uluslararası E-Ticaret Konferansı'nda Türk mühendislerinin ürettiği millî Kargomat ve PTT tarafından oluşturulan "E-Ticaret Platformu" tanıtıldı.

Genel ağ haberi, 6 Mayıs 2018 (Düzenlenmiştir.)

Görsel 5.24

Drone taşımacılığı hayatımızı nasıl etkileyecektir?

Şekil 5: Dijital Dünya

Azer, **7. Sınıf Sosyal Bilgiler Kitabı** (EKOYAY, 2019), 174.

Artık tarlada yetiştirilen bir ürün pazara gitmeden, fabrikada dokunan bir kazak mağazaya gönderilmeden e-ticaret sayesinde biz tüketicilere ulaştırılıyor. Böylece pazara, markete ya da mağazaya gitmeden yalnızca genel ağa bağlı bir araçla alışveriş yapmak mümkün oluyor. Bunun için bulunduğumuz yerde bilgisayar, tablet veya akıllı telefondan genel ağa bağlanmak ve ödeme *(Görsel 5.26)* için gerekli işlemleri yapmak yeterlidir.

Görsel 5.26: *Genel ağ üzerinden yapılan alışveriş*

Ancak bu alışverişlerde bazı hususlara dikkat etmeliyiz. Alışveriş yaparken kimlik numaramız, ödeme yaptığımız kredi kartımızın şifresi gibi başkasının bilmemesi gereken bilgileri paylaşmamalıyız. Yani güvenli alışveriş kurallarına uymalıyız. İşte bunlara dikkat ederek yaptığımız alışveriş sayesinde zamandan tasarruf yapmış oluruz. Mağaza mağaza dolaşmaya, yorulmaya ve zaman kaybına gerek kalmaz. Ürünler daha fabrikada üretilir üretilmez mağazalara dağıtılmadan paketlenip doğrudan istenilen adrese gönderilir.

Dijital teknolojideki bir diğer değişim ise oyun ve eğlence *(Görsel 5.27)* dünyamızda olmuştur. E-ticaret sayesinde film, müzik ya da oyunları genel ağ aracılığıyla satın alıp indirmek mümkündür. Bu sayede herhangi bir dağıtım aracına ihtiyaç duymaksızın bu ürünlerin ticareti yapılmaktadır.

Görsel 5.27: *Bilgisayarda oyun oynayan çocuk*

Çevrenizde sanal ortamda alışveriş yapan var mı? Sanal ortamda alışveriş yaparken dikkat edilmesi gereken-ler nelerdir?

Etkinlik Zamanı

Genel ağ üzerinden alışveriş ile ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Genel ağ üzerinden alışveriş nasıl yapılmaktadır?

Görsel 5.28

2. Genel ağdan alışverişi güvenli buluyor musunuz? Neden?

3. Genel ağ üzerinden yapılan alışverişler hangi değişikliklere sebep olmaktadır?

4. Genel ağ üzerinden yapılan alışverişlerin yaygınlaşmasının üretime, dağıtıma ve tüketime etkileri hakkında neler söylenebilir?

Şekil 6: Dijital Dünya ve Alışveriş

Azer, **7. Sınıf Sosyal Bilgiler Kitabı** (EKOYAY, 2019), 175.

5. 3. Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme Programlarında Medya Okuryazarlığı ve Teknoloji Eğitimi

TDK'ye göre eğitim; "Çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme, terbiye." anlamına gelmektedir. Öğretim kavramı ise TDK'ye göre; Belli bir amaca göre gereken bilgileri verme işi, tedris, tedrisat, talim ve öğrenmeyi kolaylaştıracak etkinlikleri düzenleme, gereçleri sağlama ve kılavuzluk etme işi." olarak tanımlanmaktadır. Öğretmen sözlüklerde her ne kadar bilgi öğreten kişi olarak tanımlansa da günümüzde öğretmenin görevi bilgiyi öğretenden çok bilgiyi öğrenmeye kılavuzluk eden kişi olarak bilinmektedir. Teknolojinin hayatın her kademesine girmesiyle eğitime ve öğretmene olan bakış açısı 21. yüzyıl başlarından itibaren değişmeye, davranışçı yaklaşım yerine yapılandırmacı yaklaşım benimsenmeye başlanmıştır (Tonga, 2012, 782). Osmanlı Devleti'nden bugüne kadar öğretmen yetiştirilmesinde çeşitli program ve modeller kullanılmıştır (Çalışıcı, 2019, 1). 1982 Anayasası ile kurulan Yükseköğretim Kurulu, eğitim enstitülerini 4 yıllık eğitim fakültelerine dönüştürmüş ve standart bir program oluşturmuştur (Akdemir, 2013, 19; Küçükahmet, 2007, 204). Öğretmen yetiştirme programlarında 1997, 2006. 2009 ve 2018'de değişiklikler yapılmıştır (Bursa, Ersoy, 2018, 60). 21 yıl içinde programın birçok kez değişmesi öğretmen yetiştirme eğitiminin istenilen seviyede olmadığını göstermekte ve sürekli güncel hale getirilmeye çalışılmaktadır (Akarsu, Yılmazer, Geçit, 2020, 26).

Türkiye'de eğitim fakültelerinin öğretmen yetiştirme programlarında eğitim bilimleri derslerinden biri olan "Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı" daha sonra içeriği ve adı 2018'de "Öğretim Teknolojileri" olarak değişse de 1998 yılından beri yer almaktadır (Kınacı, 2021, 24). Eğitim fakülteleri 1. sınıflarda okutulan "Bilgisayar I" ve "Bilgisayar II" adlı dersler 2018 programında "Bilişim Teknolojileri" adını almıştır. Bu dersler üzerinden aldıkları eğitimle öğretmen adayları teknoloji becerilerini geliştirmektedirler. Eğitim fakültelerinde yer alan 2018 program değişikliğinde öğretim teknolojileriyle ilişkili olan ders saatlerinin yetersiz olması günümüz teknolojik gelişmeleriyle ters düşmektedir (Sağdıç, 2018, 319). Erdoğan, Şerefli (2021) 5 Sosyal Bilgiler öğretmeniyle yaptıkları çalışmalarında Sosyal Bilgiler dersinde teknoloji kullanımının sınırlı sayıda olduklarını bunun

sebebini de öğretmenlerin lisans eğitiminde teknoloji alanında yeterli donanıma ulaşamadıklarını saptamışlardır.

Geleneksel eğitim sistemiyle günümüz teknolojisine uyum sağlayamadıklarını fark eden ülkeler eğitim sistemlerini düzeltmeye başlamışlardır (Güneş, 2012, 1). Özellikle Avrupa coğrafyasındaki bazı ülkelerin Bologna eğitim sürecini başlatmalarıyla bilgi ve bilimle donatılmış bir gelecek için yükseköğretim programlarını değiştirmişlerdir (Arslan, Bahadır, 2007). Bologna süreci Avrupa'da farklı bir yükseköğretim alanı oluşturmayı amaçlayan bir yeniden yapılanma sürecidir (http://www.bologna.yildiz.edu.tr/). Türkiye'nin 2004'te dâhil olduğu Bologna süreci ile yükseköğretim programlarında ancak 2012'de öğrenci merkezli eğitim ortamını sağlayabilmiştir (Elmas, 2012, 139).

YÖK, 2018'de de Sosyal Bilgiler ve Türkçe Öğretmenliği lisans programlarına alan eğitiminde ve genel kültür dersleri içinde seçmeli ders olarak "Medya Okuryazarlığı" ve "Medya Okuryazarlığı ve Eğitimi" dersleri devam etmektedir. YÖK, Türkçe Öğretmenliği lisans programında alan eğitimi seçmeli ders olarak Medya Okuryazarlığı ders içeriğini:

> "Medya ve medya okuryazarlığı bilgi toplumu ve medya okuryazarlığı; medya araçları, (televizyon, gazete, dergi, internet, sosyal medya vb.); eleştirel okuma, eleştirel dinleme ve izleme; mesajların değerlendirilmesi ve çözümlenmesi; TV reklamları, programları, gazete haberleri, web içerikleri vb. medya ürünlerinin incelenmesi."

şeklinde açıklamaktadır (YÖK, 2018, 25). Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans programında genel kültür seçmeli ders olarak Medya Okuryazarlığı ders içeriğini ise:

> "Bilgi okuryazarlığı; internet ve sosyal medyanın bilinçli kullanımı; sosyal medyanın bireyler üzerindeki etkileri; bilgi yayma ve yanıltma gücü; haber yayma gücü; medya ve algı yönetimi; medya ve internete yönelik hukuki haklar ve sorumluluklar; telif hakkı; kişilik hakkı; bilgi gizliliği; gizlilik ihlali; medyada dil kullanımı; haberlerin değeri ve nitelik analizi; popüler kültür; medyada kadın ve erkek rolleri; tüketim kültürü ve reklamlar; medyada stereotipleştirme."

şeklinde açıklamaktadır (YÖK, 2018, 22). Sosyal Bilgiler öğretmenliği lisans programında Medya Okuryazarlığı ve Eğitimi dersinin amaçlarını:

> "Televizyon, reklamlar, yazılı basın, internet vb. ortamlardaki mesajlara ulaşma, çözümleme, değerlendirme ve iletme becerileri; yazılı, görsel, işitsel medyaya yönelik eleştirel bakış açısı için uygun öğretim becerilerine yönelik uygulama; medya okuryazarlığı programı, iletişime giriş; kitle iletişim araçları; medya ve medyanın toplumsal, kültürel ve ekonomik yaşam üzerindeki etkileri; ülkemizde televizyon yayıncılığı; internette bilgiye erişim; haber okuma,

sohbet, e-posta, uzaktan eğitim, oyun gibi etkinlikleri uygulamalı olarak gerçekleştirme; medyayı eleştirel okuma ve propaganda teknikleri; aile ve medya; çocuk ve medya; televizyondaki uyarıcı simgelerin tanıtımı; dergi ve türlerini tanıma." şeklinde açıklamaktadır (YÖK, 2018, 12).

YÖK 2018 öğretmen yetiştirme programlarında Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümünde medya ve medya okuryazarlığıyla ilgili konuların yoğun olarak yer aldığı görülmektedir. YÖK 2018 Sosyal Bilgiler Öğretmenliği alan eğitimi seçmeli derslerden biri olan Sosyal Bilgiler'de Bilişim Teknolojileri dersi; "Bilgisayarlar, mobil cihazlar ve akıllı tahtalar ile internetin Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanımı; bilişim teknolojilerine dayalı hazırlanan etkinliklerden yararlanılması; sosyal medya araçlarının öğretim programları kazanımlarına uygun kullanılması" nı kapsamaktadır. Aynı programda alan eğitimi seçmeli ders olan Eğitim Antropolojisi dersinde de yine medya ve kitle iletişim araçlarının eğitim ve kültürle ilişkisi işlenmektedir. Tüm bu açıklamalara bakıldığında medya ve Sosyal Bilgiler dersinin iç içe olduğu görülmektedir. Deveci, Çengelci (2008, 40)'nin yaptıkları araştırmada öğretmen adayları konular itibariyle Sosyal Bilgiler dersinin güncel olaylara yer vermesi Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin medya okuryazarı bir birey olmaları gerektiğini vurguladıklarını belirtmektedirler.

6. BULGULAR

Bu bölümde; öğrencilerin demografik özellikleriyle ilgili bulgularına ve araştırma sonuçlarını derinleştirmek için 12, 7. Sınıf öğrencisiyle yapılan görüşmelerden elde edilen bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

6. 1. Öğrencilerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde görüşme yapılan öğrencilerin yaş, cinsiyet, ailelerinin gelir durumu, anne-baba eğitim durumları, sosyal medyada geçirdikleri süre ve sosyal medyayı kullanım amaçları tablolar halinde gösterilmektedir.

Tablo 2: Öğrencilerin Demografik Bulguları

		Frekans (f)	***Katılımcılar***
Cinsiyet	Kız	9	$Ö_1$, $Ö_2$, $Ö_3$, $Ö_6$, $Ö_7$, $Ö_8$, $Ö_9$, $Ö_{10}$, $Ö_{11}$
	Erkek	3	$Ö_4$, $Ö_5$, $Ö_{12}$
Yaş	12	1	$Ö_6$
	13	11	$Ö_1$, $Ö_2$, $Ö_3$, $Ö_4$, $Ö_5$, $Ö_7$, $Ö_8$, $Ö_9$, $Ö_{10}$, $Ö_{11}$, $Ö_{12}$
Aylık Gelir	1-3 Bin TL	1	$Ö_1$
	3-6 Bin TL	9	$Ö_2$, $Ö_3$, $Ö_4$, $Ö_5$, $Ö_7$, $Ö_9$, $Ö_{10}$, $Ö_{11}$, $Ö_{12}$
	6-9 Bin TL	2	$Ö_6$, $Ö_8$
Babanın Eğitim Durumu	İlkokul	3	$Ö_1$, $Ö_4$, $Ö_{12}$
	Ortaokul	5	$Ö_2$, $Ö_3$, $Ö_6$, $Ö_8$
	Lise	4	$Ö_5$, $Ö_7$, $Ö_9$, $Ö_{10}$, $Ö_{11}$
	Üniversite	-	-

Tablo 2 – devam

Annenin Eğitim Durumu	İlkokul	3	$Ö_{2,}$ $Ö_{4,}$ $Ö_{12}$
	Ortaokul	5	$Ö_{1,}$ $Ö_{3,}$ $Ö_{6,}$ $Ö_{7,}$ $Ö_{9}$
	Lise	3	$Ö_{5,}$ $Ö_{8,}$ $Ö_{11,}$
	Üniversite	1	$Ö_{10}$
Sahip Olunan Sosyal Medya Uygulaması	Instagram	11	$Ö_{1,}$ $Ö_{2,}$ $Ö_{3,}$ $Ö_{4,}$ $Ö_{5,}$ $Ö_{6,}$ $Ö_{8,}$ $Ö_{9,}$ $Ö_{10,}$ $Ö_{11,}$ $Ö_{12}$
	Facebook	2	$Ö_{5,}$ $Ö_{12}$
	Youtube	8	$Ö_{1,}$ $Ö_{2,}$ $Ö_{3,}$ $Ö_{5,}$ $Ö_{6,}$ $Ö_{8,}$ $Ö_{10,}$ $Ö_{12}$
	Twitter	1	$Ö_{8}$
Sosyal Medyada Geçirilen Süre	30 dk – 1 saat	6	$Ö_{1,}$ $Ö_{2,}$ $Ö_{3,}$ $Ö_{4,}$ $Ö_{7,}$ $Ö_{11}$
	1-2 saat	6	$Ö_{5,}$ $Ö_{6,}$ $Ö_{8,}$ $Ö_{9,}$ $Ö_{10,}$ $Ö_{12}$
	2-3 saat	-	-
Sosyal Medyayı Kullanım Amaçları	Eğitim	12	$Ö_{1,}$ $Ö_{2,}$ $Ö_{3,}$ $Ö_{4,}$ $Ö_{5,}$ $Ö_{6,}$ $Ö_{7,}$ $Ö_{8,}$ $Ö_{9,}$ $Ö_{10,}$ $Ö_{11,}$ $Ö_{12}$
	Sosyalleşme	9	$Ö_{1,}$ $Ö_{2,}$ $Ö_{3,}$ $Ö_{5,}$ $Ö_{6,}$ $Ö_{8,}$ $Ö_{9,}$ $Ö_{11,}$ $Ö_{12}$
	Bilgi Edinme	7	$Ö_{1,}$ $Ö_{2,}$ $Ö_{5,}$ $Ö_{6,}$ $Ö_{8,}$ $Ö_{9,}$ $Ö_{12}$
	Eğlence	11	$Ö_{1,}$ $Ö_{2,}$ $Ö_{3,}$ $Ö_{4,}$ $Ö_{5,}$ $Ö_{6,}$ $Ö_{8,}$ $Ö_{9,}$ $Ö_{10,}$ $Ö_{11,}$ $Ö_{12}$
	Alışveriş	2	$Ö_{6,}$ $Ö_{8}$

Öğrencilerin demografik özelliklerinden; cinsiyetleri, yaşları, gelir durumları ve anne-babalarının eğitim durumları ile Instagram kullanımları arasında bir ilişki mevcut değildir. Tablo 2'de yer alan bilgilerdeki gibi öğrenciler en çok Instagram ve

Youtube hesaplarına sahiptir. Öğrenciler, eğitimden sonra en çok eğlence amacıyla sosyal medyayı kullanmaktadırlar. Tablo 2'de yer aldığı gibi öğrencilerin bilgi edinme amacıyla sosyal medyayı takip etmeleri kütüphanelerin, kitapların veya ansiklopedilerin sosyal medya uygulamalarına entegre edildiğini göstermektedir. Öğrencilerden $Ö_6$ ve $Ö_8$ dışında alışveriş için sosyal medyayı kullanan yoktur. Bu iki öğrenci de sosyal medyada beğendikleri şeyleri reşit olmadıkları için evdeki yetişkinlere aldırdıklarını belirtmektedirler. Tablo 2'de yer aldığı gibi öğrencilerden $Ö_1$, $Ö_2$, $Ö_3$, $Ö_4$, $Ö_7$, $Ö_{11}$ 30 dk – 1 saatini, $Ö_5$, $Ö_6$, $Ö_8$, $Ö_9$, $Ö_{10}$, $Ö_{12}$ ise 1 – 2 saatini sosyal medyada geçirmektedir. We Are Social Hootsuit'in hazırladığı 2021 Dijital Global Raporu'una göre Türkiye ortalama 2 saat 57 dakikasını sosyal medyada geçirmektedir. Katılımcılar raporda yer alan bu ortalamanın altında kalmaktadır.

Çalışmada sorulan soruların ilki öğrencilerin Instagram'ı kullanıp kullanmadığına dairdir. 12 öğrenciden hepsi Instagram'ı kullanmaktadır. Bu çalışma cihaz ve hesap sahipliği ne olursa olsun ortaokul öğrencilerinin Instagram'ı kullanmaları temeline dayandırılmıştır.

Çalışmada sorulan soruların 2.'ncisi öğrencilerin kendilerine ait Instagram hesapları olup olmadıklarıdır. Tablo 2'de de görüldüğü gibi 12 öğrenciden 11'inin kendine ait Instagram hesabı olup yalnızca $Ö_7$'nin kendine ait Instagram hesabı yoktur ve annesinin Instagram hesabı üzerinden bu sosyal ağı kullanmaktadır.

Çalışmada sorulan soruların 3.'sü öğrencilerin eğitim-öğretimle ilgili hesapları takip edip etmediklerine dairdir. Tablo 2'den de anlaşılacağı gibi öğrencilerden hepsi sosyal medyayı eğitim amacıyla kullanmaktadırlar. Bu sosyal medya araçlarından biri çalışmanın temelini oluşturan sosyal medya uygulaması Instagram'dır. $Ö_1$, $Ö_2$ ve $Ö_3$ eğitim-öğretimle ilgili hesapları doğrudan takip etmezken diğerleri takip etmektedir. Eğitim-öğretimle ilgili hesapları takip etmeyen öğrenciler hesaplara, karşılarına çıkarsa ve kendileri istedikleri zaman girip baktıklarını ifade etmektedirler. Yine bu öğrencilerden $Ö_1$ kendi öğretmenlerini ödevlerini atmak için Instagram'ı eğitim-öğretim ile ilgili takip ettiğini ifade etmektedir.

6. 2. Öğrencilerin Instagram'daki Sosyal Bilgiler Dersiyle İlgili Hesapları Takibine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Çalışmada sorulan soruların 4.'sü öğrencilerin Instagram'daki Sosyal Bilgiler dersiyle ilgili hesapları takip edip etmediklerine dairdir. Öğrencilerden; $Ö_4$, $Ö_6$, $Ö_8$, $Ö_9$, $Ö_{10}$, $Ö_{12}$ Sosyal Bilgiler dersiyle alakalı Instagram hesaplarını doğrudan takip etmektedirler. Geri kalan öğrencilerden ise $Ö_1$ hariç bu hesapları doğrudan takip etmediklerini merak ettikleri bir şey olursa kendilerinin girip baktıklarını ifade etmektedirler. $Ö_7$ bu durumu "Instagram'ı kullanıyorum ama kendime ait hesabım yok anneminkinden bakıyorum. Hesaplar karşıma çıkarsa bakıyorum bazen de ben merak edip açıp bakıyorum. Hesapları takip etmiyorum çünkü bana ait hesap değil kendim yazıp bakıyorum." Şeklinde açıklamaktadır. $Ö_1$ karşısına gelirse hesapları incelediğini ifade etmektedir. Öğrencilere ilişkin demografik bulgularda da yer aldığı gibi bütün öğrenciler Instagram'ı bir şekilde eğitim-öğretim amacıyla kullanmaktadırlar.

6. 3. Sosyal Bilgiler İle İlgili Instagram Hesaplarında Öğrencilerin Dikkatini En Fazla Çeken Noktalara İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmada sorulan 5. Soru: Sosyal Bilgiler dersiyle ilgili hesaplarda en çok ne dikkatinizi çekiyor?

Tablo 3: Öğrencilerin Dikkat Ettikleri Noktaların Tespit Edilmesi

Kategori	***Katılımcılar***	***Frekans (f)***
Acil durum bilgilendirmeleri	$Ö_2$	1
Ders içerikleri	$Ö_1$, $Ö_3$, $Ö_4$, $Ö_5$, $Ö_6$, $Ö_7$, $Ö_8$, $Ö_{10}$	8
Genel kültür	$Ö_{12}$	1
Veri toplama	$Ö_9$, $Ö_{11}$	2

Araştırmada yer alan bu soru; Instagram'da Sosyal Bilgiler ile ilgili hesapları takip eden öğrencilere yönelik etkili, verimli içerik üretmek; öğrencilerin dikkatini ve ilgisini çeken noktaları öğrenerek derslerde kullanılmak amacıyla sorulmuştur. Bu soruyla öğrencilerin Instagram'da nelere dikkat ettikleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Katılımcıların hesaplarda dikkat ettikleri noktalara dair bulgular Tablo 3'te gösterilmektedir.

Tablo 3 incelendiğinde katılımcıların hesaplarda dikkatlerini çeken noktalar 4 tema olarak belirlenmiştir. Bu temalar içinde katılımcıların en fazla ders içerikleri ile ilgili paylaşımlara dikkat ettikleri görülmektedir.

Katılımcı $Ö_2$'nin ifade ettiği: ".....en çok dikkatimi çeken şey acil durumlarda ulaşmamız gereken özel telefon numaraları afetlerle ilgili özellikle. Afetzedelere de ulaşabileceğimiz numaraları da paylaştıklarını gördüm ülkemizin yaşadığı bazı felaketlerde. Sosyal medyayı yoğun olarak kullanıyoruz çünkü. Özellikle Instagram'ı. En azından ülkemizin yaşadığı felaketlerde bu numaraların yardımseverlere ulaştırılabilmesi çok güzel." afet gibi acil durumlarda aranması gereken özel telefon listelerinin Sosyal Bilgiler hesaplarında yer almasının dikkatini çekmesi güncel hayatla Sosyal Bilgiler dersinin iç içe olduğunu kanıtlar niteliktedir. Sosyal Bilgiler dersinin kazanımlarının gerçekleşmesinde yer alan güncellik ilkesi Sosyal Bilgiler dersinin temel niteliklerinden biridir (MEB, 2018, 10). Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı öğretim programının temel amaçlarından biri olan günlük hayatla değerler, beceriler ve yetkinlikler çerçevesinde bütünleşen bir öğretim programının varlığının da göstergesidir (MEB, 2018, 3).

Bazı öğrencilerin ders içeriklerine yönelik Tarih ve Coğrafya ile ilgili paylaşımların dikkatlerini çektiğini belirtmeleri Sosyal Bilgiler dersinin disiplinler arası bir ders olduğunun göstergelerinden biridir. Zira Sosyal Bilgiler dersinin öğrenme alanlarının temelinde Tarih ve Coğrafya mevcuttur. Katılımcı $Ö_3$ ve $Ö_{10}$ bu durumu şöyle ifade etmektedir: "coğrafyayla ilgili şeyler dikkatimi çekiyor.", ".... Tarih ile ilgili özel günleri hatırlatmaları dikkatimi çekiyor." Ders içeriklerinin video ve görsellerle anlatımlarına dikkat eden öğrencilerin okuldaki derslerine ek bir çalışma ve derse ilişkin tekrar yaptıklarının göstergesidir. Ders içeriklerinde $Ö_4$'ün karikatürize edilmiş bilgilerin hesaplarda paylaşılmasının dikkatini çektiğini belirtmesi öğretim programının öğrenci merkezli ve öğretmenin rehber konumda olduğuna dair bir kanıt niteliğindedir. Katılımcı durumu şu şekilde açıklamaktadır: "karikatürle birlikte verilmiş bilgiler dikkatimi çekiyor. Onları görünce hem gülüyorum hem de aklımda kalmış oluyor böylece."

Hesaplarda veri toplamaya yönelik anket yapılması ve test tekniğine dayalı sorular sorulmasının bazı öğrencilerin dikkatini çekmesi Türkiye'deki sınav sisteminin öğrencileri merkezi sınav yıllarından önce etkisi altına aldıklarını göstermektedir. Katılımcı bu durumu $Ö_{11}$ şu şekilde belirtmektedir: "..... soruları test yöntemi olanları cevaplamayı seviyorum, hoşuma gidiyor."

Çalışmada yer alan 6. Soru: Sosyal Bilgiler dersiyle ilgili hesaplarda ders notu paylaşımı, kısa video anlatımı, derslerle ilgili soru paylaşımlarından hangisini yararlı buluyorsunuz? Neden?

Bu soruda amaç; öğrencilerin sosyal paylaşım sitesi olan Instagram'ın ve buradaki Sosyal Bilgiler dersiyle ilgili hesaplardaki paylaşım araçlarından hangisinin daha faydalı ve işlevsel olduğunu öğrenmektir.

Tablo 4: Öğrencilerin Hesaplarda Yararlı Buldukları Paylaşımlar

Kategori	***Kod***	***Katılımcılar***	***Frekans (f)***
Hesaplarda Yer Alan Paylaşımlar	Kısa videolu anlatım	$Ö_{1,}$ $Ö_{2,}$ $Ö_{3,}$ $Ö_{4,}$ $Ö_{5,}$ $Ö_{7,}$ $Ö_{8,}$ $Ö_{11}$	8
	Soru paylaşımı	$Ö_{6,}$ $Ö_{9,}$ $Ö_{10,}$ $Ö_{12}$	4
	Ders notu	-	-

Tablo 4'te de görüldüğü gibi çoğunun öncelikle kısa videolu ders anlatımını yararlı bulması kısa videoların pratik olmasından, uzun süreli videoların çekici olmamasından kaynaklanmaktadır. Bu durum öğrencilerin internetteki bilgileri hızlı bir şekilde tüketmeye alışmış olduklarının da bir göstergesidir. Katılımcı $Ö_5$ bu durumu şöyle ifade etmektedir: "Kısa video anlatımında sıkmadan kısaca anlattığı için daha yararlı. Kısa özet olması da yararlı. Konuyu tekrar ederken aklımda daha çok kalıyor bunlara bakınca." Başka bir katılımcı olan $Ö_8$ okul dışı uygulama oluşuna vurgu yaparak şu şekilde bir ifadede bulunmaktadır: "....okuldaki öğretmenimden başka öğretmenleri de dinlediğim için farklı noktalara değinebiliyorlar bu yüzden farklı bilgiler öğreniyorum." Sözel bir ders olan Sosyal Bilgiler dersinin video ve görsellerle somut hale getirilmesi öğrencilerin ilgisini çekmesinde etkili olmaktadır. Katılımcı $Ö_{11}$ bu durumu: ".... kısa video çünkü görsellerle anlatılınca daha akılda kalıcı oluyor ben daha iyi anlıyorum bu şekilde." şeklinde ifade etmektedir.

Soru paylaşımlarının yararlı bulunması öğrencilerin farklı soru tiplerini görmek ve öğrenmek özellikle çoktan seçmeli test tekniğini kullanmak istemeleri Türkiye'de merkezi sınav sisteminin öğrencileri etkisi altına aldığını söylemek mümkündür. Bu durumu katılımcı $Ö_{10}$ şöyle ifade etmektedir: ".....kendimizi deneme imkânı buluyoruz, derste öğrendiklerimizi uygulama imkânı buluyoruz.". Başka bir katılımcı olan $Ö_9$: ""Hesaplarda soru paylaşımını daha yararlı buluyorum. Çünkü oradan da soru çözünce daha fazla soru çözmüş ve görmüş oluyorum." şeklinde ifade ederken $Ö_{12}$: "Hem oradan sorular çözebiliriz hem de anlamadığımız konuyu ya da çözemediğimiz soruyu DM'den oradaki öğretmene atabiliriz o da bize anlatır. Hem de konularla ilgili sohbet edebiliriz." şeklinde ifade etmektedir. Katılımcıların ifadeleri göz önünde bulundurulduğunda öğrencilerin Instagram'ı soru çözebilecekleri bir mecra, bir test kitabı veya uygulama merkezi olarak görmelerini söylemek mümkündür.

Öğrencilerin ders notu paylaşımlarını öncelikli olarak yararlı bulmaması yazıları okumaktan ziyade dinlemek istediklerini göstermektedir.

Çalışmada sorulan 7. soru: Instagram'da paylaşılan ders içerini kalıcı ve öğretici buluyor musunuz? Neden?

Bu sorunun sorulmasındaki amaç; sosyal medya uygulamasındaki paylaşımların tümü (kısa videolu ders anlatımı, fotoğraf, görsel, soru paylaşımı, ders notu paylaşımı vb.) amaca yönelik akılda kalıcı ve faydalı mıdır sorusuna cevap bulmaktır.

Öğrencilerden $Ö_4$ hariç hepsi Instagram'da paylaşılan ders içeriklerini öğretici bulmaktadır. Katılımcı $Ö_4$ bu durumu şöyle ifade etmektedir: "Ders içeriği kalıcı ve öğretici değil. Bence Instagram'a girmek bile zararlı. Telefonla uğraştığım için gözlerimi ve hem de sağlığımı bozuyor. Telefonumu ve Instagram'ı özellikle dersle ilgili şeylere bakayım diye elime almıyorum, alsam bakarım ama.". $Ö_{11}$ ise içeriklerin öğretici fakat kalıcı olmadığını şu şekilde ifade etmektedir: ".... bir kez okuyup geçersem aklımda kalmaz bir daha bir daha okumam lazım.". $Ö_{3,}$ $Ö_{6,}$ $Ö_{10}$ ve $Ö_{12}$ kısa, basit düzeyde ve detaylı olmayan konuların kalıcı ve öğretici olduğunu ifade etmektedirler. Katılımcı $Ö_2$ içeriklerin kalıcılık ve öğreticiliğini Instagram'daki hesapları düzenli olarak takip etmeye bağlamaktadır ve bunu şu şekilde açıklamaktadır: "Ders içeriği kalıcı ve öğretici olur eğer düzenli takip edersek, önem

gösterilmezse kalıcı olmaz. Ne kadar bakarsak o kadar kâr.” Ders içeriklerini kalıcı ve öğretici bulan $Ö_3$, $Ö_6$, $Ö_7$ ve $Ö_9$ Instagram’daki hesapların içerikleri orada tuttuklarından istedikleri zaman girip içeriğe ulaşabilme imkânlarına da bağlamaktadırlar. Bu durumu katılımcı $Ö_7$ ve $Ö_9$ şöyle ifade etmektedir: “Hem okuldaki derslerimizi tekrar etmiş oluyoruz hem de sınav döneminde bakıyoruz başarımızı artırdığını düşünüyorum. Geri dönüp bakabilmek olumlu bir durum. Sürekli girip kendimizin bakması özellikle videolara çok iyi.”, “Sosyal medyaya zaten giriyoruz hikâyelerine bakıyoruz sürekli, hesapları ana sayfamıza düşüyor çünkü yani hep elimizin altında geçmişte paylaşılsa bile geri dönüp bakabilirim.”. Ders içeriklerini kalıcı ve öğretici bulan katılımcılardan $Ö_8$ bu durumun konuya göre değişebileceğini şöyle ifade etmektedir: “Sosyal Bilgiler’deki genel bilgiler aynı ben farklı şeyler görmek ve duymak istiyorum. Bu yüzden konuya göre kalıcılık ve öğreticilik değişebilir. Beni etkileyecek farklı bir bilgi arıyorum. Genel kültürümü geliştirmesini bekliyorum bu hesapların. Okul bilgilerini zaten okulda alıyorum. Ezber şeyleri sevmiyorum.”. $Ö_5$, $Ö_6$ ve $Ö_{12}$’ye göre paylaşılan içeriklerin kısa ve öz olması kalıcılık ve öğreticiliği artırmaktadır. İçerikleri kalıcı ve öğretici bulan $Ö_1$ bu durumu içeriklerin eğlenceli bir şekilde paylaşılmasına bağlamaktadır. $Ö_6$’nın ifadesi ise görselliğin kalıcı ve öğreticiği sağlaması yönündedir.

Ders içeriğini kalıcı ve öğretici bulmayan $Ö_4$ bu durumu fiziksel olarak sağlığının bozulma riskine bağlamaktadır. Öğrenci, Instagram’da ders dışı şeylerle ilgilenmeyi olumsuz bir durum olarak ifade etmektedir.

Çoğu öğrencinin Instagram’da paylaşılan ders içeriklerini kalıcı ve öğretici bulması eğitim-öğretimin öğrenci merkezli olduğunu ortaya koymaktadır. Öğrencilerin kendi iradeleriyle paylaşılan içerikleri incelemesi sanal dünyada da öğrenciliklerine devam ettiklerini göstermektedir. Bu açıdan özellikle de küresel olarak etkili olan salgın koşullarında eğitim-öğretim hayatlarına devam eden öğrenciler “*dijital öğrenci*” olarak durumu kendi lehlerine çevirmektedirler. Dijital öğrenci, sanal dünyada eğitim-öğretim faaliyetlerini kendi başına bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde yürüten öğrencilerdir.

Her şeyin hızlı tüketildiği günümüzde bilginin de hızlı tüketilmesi insanları genellikle ilgi çekici görsellere, fotoğraf paylaşımına ve birkaç kelimelik akılda kalıcı iletilere yöneltmektedir. Tam da bu ortamda toplumun aynası olan öğrencileri

bu genellemeden ayrı düşünmek mümkün değildir. Öğrencilerin ifadelerine bakıldığında da ders içeriklerini kalıcı ve öğretici bulanlardan bazıları bunu paylaşılan içeriklerin kısa ve öz olmasına bağlamaktadır. Bir öğrencinin görselliğe bir diğer öğrencinin eğlenceli ve öğretici içeriklere vurgu yapması bu duruma eklenebilmektedir.

Bilgilerin kalıcı hale getirilmesi için belli aralıklarla tekrar edilmesi gerekmektedir (Erden, Akman, 2007, 188). Paylaşılan ders içeriklerini kalıcı ve öğretici bulan öğrencilerden bazılarının bunu hesapları düzenli takip etmeye bağlaması konu tekrarının önemini ortaya koymaktadır. Instagram'daki hesapların sürekli varlığı öğrencilerin istedikleri zaman dönüp buradaki bilgilere bakabilmesi, kısa videolu ders anlatımlarını izleyebilmesi Instagram'ın eğitim açısından işlevselliğini ortaya koymaktadır.

Bazı öğrencilerin soru paylaşımlarını da kalıcılık ve öğreticilik açısından etkili bulması öğrencilerin karşılarına çıkabilecek sorulara yanıt verebilme becerilerini artırmak istediklerini ortaya koymaktadır. Bunun yanında anlatımların, sorulan soruların ve içeriklerin eğlenceli hale getirilmesi öğrencilerin dikkatlerini çektiği için bilgilerin öğretici ve kalıcı olmasındaki etkisi de mevcuttur.

6. 4. Instagram Kullanımının Sosyal Bilgiler Eğitimini Nasıl Etkilediğine Dair Bulgular ve Yorumlar

Çalışmada sorulan son soru: "Sosyal Bilgiler dersinin öğretiminde Instagram kullanımı hakkındaki diğer düşünceleriniz nelerdir?"

Bu soruda amaç öğrencilerin diğer sorularda belirtmediği noktaları açığa çıkarmaktır.

Tablo 5: Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde Instagram'da Görmek İstedikleri Noktaların Tespit Edilmesi

Kategoriler	*Katılımcılar*	*Frekans (f)*
Görsel bilgi paylaşımları	$Ö_{1,}$ $Ö_{5,}$ $Ö_{7,}$ $Ö_{8,}$ $Ö_{9,}$ $Ö_{10,}$ $Ö_{11}$	7
İletişim	$Ö_{2}$	1
Mizah	$Ö_{3,}$ $Ö_{4,}$ $Ö_{6,}$ $Ö_{12}$	4

Tablo 5'ten de görüldüğü gibi katılımcılar, Sosyal Bilgiler öğretiminde Instagram'da en çok görsel bilgi paylaşımlarını görmek istemektedirler. Bu durumu $Ö_{11}$ şöyle ifade etmektedir: ".... yazı olacaksa renkli göze gelir olmalı dikkatimi çekmesi için bu şekilde olmalı.". Katılımcıların vurgu yaptıkları noktalar Instagram'ın görselliğin ön plana çıktığı bir sosyal medya uygulaması olduğunu göstermektedir.

Katılımcı $Ö_2$ Tablo 5'te yer aldığı gibi Instagram üzerinden öğretmenle iletişime erişmek istemektedir ve bu durumu; ".... hesabı yöneten öğretmene soru sorabilmeliyim, kendi öğretmenimize ulaşmak zor ve soru sormak da zor. Haberleşme amacıyla bu hesapları kullanmak olumlu bir durum." şeklinde ifade etmektedir. Katılımcının Instagram'daki hesaplardan en yüksek seviyede yararlanmak istediğini söylemek mümkündür. Zira öğrenci hesapta paylaşılanların yanında anlamadıklarını hesabı yöneten kişiye de sorabilmektedir. Bu yönüyle Instagram'ın okul dışı uygulamalara destek veren bir sosyal medya uygulaması olduğu söylenebilmektedir.

Katılımcıların Tablo 5'te olduğu gibi Instagram'da Sosyal Bilgiler dersiyle ilgili mizahi paylaşımlar görmek istemeleri Instagram'ı hem eğlence hem de öğrenmelerini destekleyen, onları ders çalışmaya motive eden bir araç olarak gördüklerini göstermektedir. Katılımcılardan $Ö_4$ bu durumu; "Okulda öğretmenimizin anlattığı şeylerle ilgili üstüne Instagram'daki hesaplarda da bilgiler paylaşılırsa olumlu olabilir. Eğlenceli, karikatürlü paylaşımlar olursa bizim ilgimizi çeker ve ders yapma isteği gelir." şeklinde ifade etmektedir. Katılımcı $Ö_{12}$ ise "Sosyal Bilgiler eğlenceli bir ders mesela sıkılınca Instagram'a girip eğlenceli öğreten bilgiler görünce hem sıkıntımız gitmiş oluyor hem de bir şeyler öğrenmiş oluyoruz. Oyunlu sorular oluyor mesela Türkiye'nin illerini haritada seçerek öğrenme gibi. Böyle olursa öğrenmiş de oluruz." şeklinde bir açıklama yapmaktadır.

Sosyal Bilgiler öğretiminde Instagram üzerinde yer alan hesapların paylaşımlarında, görselliği kullanmaları, renklendirilmiş yazı karakterleri seçmeleri, kısa ve özet sayılabilecek bilgiler paylaşmaları, eğlenceli olmaları ve farklı noktalara değinmeleri öğrencilerin derse olan ilgi ve dikkatini de etkilemektedir.

6. 5. Öğrencilerin Instagram'ı Sosyal Bilgiler Dersi İçin Bir Çalışma Aracı Olarak Kullanımlarına Dair Bulgular ve Yorumlar

Instagram'daki Sosyal Bilgiler dersiyle alakalı hesapları takip ederek burada yer alan; video ders anlatımı, görseller, kısa bilgi ve soru paylaşımlarına dikkat etmeleri ve zaman-mekân sınırı olmadan istedikleri her an Instagram'ı kullanabilmeleri katılımcıların Instagram'ı bir ders çalışma aracı olarak kullandıklarını göstermektedir. Katılımcıların;

$Ö_1$: "Instagram'da benim anlayabileceğim gibi ders notları, kısa özet, kısa ders tekrarı çünkü bazen dersi kaçırabiliyorum. Sayısal zor ve birinin illa anlatması lazım o yüzden sözel derslerde Instagram daha iyi olur."

$Ö_{3:}$ "Uygulamada bu hesaplar ve paylaşılanlar duruyor istediğim zaman dönüp bakabilirim."

$Ö_{7:}$ "Hem okuldaki derslerimizi tekrar etmiş oluyoruz hem de sınav döneminde bakıyoruz başarımızı artırdığını düşünüyorum."

$Ö_{8:}$ "Soru paylaşımlarını da kullanıyorum testleri çözüyorum. Cevapları not ediyorum hatta." ,

$Ö_{10:}$ "Sosyal Bilgiler hesaplarındaki soruları çözerek derste öğrendiklerimizi uygulama imkânı buluyoruz."

şeklindeki ifadeleri Instagram'ı Sosyal Bilgiler dersi için bir çalışma aracı olarak gördüklerini göstermektedir. Katılımcıların soru paylaşımlarını önemsemesi, yazılılarından önce bu hesapların paylaşımlarına özellikle girip bakmaları Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin başarılı olmak istediklerini de göstermektedir.

6. 6. Sosyal Bilgiler Dersi İle İlgili Instagram Hesaplarının Bir Öğretim Materyali Olarak Yeterliliğine Dair Bulgular ve Yorumlar

Öğrencilerden çoğunun Instagram'da yer alan Sosyal Bilgiler hesaplarında yayınlanan soruları çözmeleri, videoları izleyerek okuldaki dersi tekrar etmeleri ya da anlamadıkları yerleri başa dönerek istedikleri zamanlarda izlemeleri, hesapları yöneten öğretmenlere "Direkt Mesaj" yoluyla sorular sorabilmeleri ve ders paylaşım notları ile kısa bilgi paylaşımlarını takip etmeleri doğrultusunda Sosyal Bilgiler

dersinde Instagram'ı bir öğretim materyali olarak kullandıklarını söylemek mümkündür. Fakat tüm bunların Sosyal Bilgiler dersi için yeterli olmadığını şu şekilde belirtmektedirler:

$Ö_{3:}$ "Eğlenceli şeyler de olmalı, hatta eğlenceyle karışık ders olmalı."

$Ö_{4:}$ "Eğlenceli, karikatürlü paylaşımlar olursa bizim ilgimizi çeker ve ders yapma isteği gelir."

$Ö_{7:}$ "İlla video olsun istiyorum çünkü ben anlatılınca sesli dinleyince anlıyorum."

$Ö_{8:}$ "Bilgiyi bana farklı yollardan vermeli."

$Ö_{10:}$ "Instagram'da uzun video paylaşımları olmadığı için açıkçası ben kısa video anlatımlarını yeterli bulmuyorum çünkü kısa videoda konu anlatımı yetmez. Görsellerin yoğun olarak kullanılması gerekir."

$Ö_{11:}$ "Videolar çok olmalı, yazı olacaksa renkli göze gelir olmalı dikkatimi çekmesi için bu şekilde olmalı."

$Ö_{12:}$ "Eğlenceli ders videolar daha çok olmalı direkt fotoğraf koyuyorlar çünkü." cevaplarıyla bazı öğrenciler hesaplarda yer alan bilgilerin verilişini biçimsel olarak eksik bulmaktadır.

Daha renkli yazıların, görsellerin ve videoların fazla olmasını isteyen öğrenciler bulunmaktadır. Bunların dışında birkaç öğrencinin bilgilerin karikatürize edilerek verilmesini istemesi Oruç (2006)'un "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Mizah" adlı doktora tezinde belirttiği gibi karikatürler, Sosyal Bilgiler için vazgeçilmez bir materyaldir. Eğlenirken öğrenmenin önemini ortaya koymaktadır.

7. TARTIŞMA

Ekim 2010'da kurulduğundan beri kullanıcı sayısı günden güne katlanarak artan Instagram, başlarda dijital filtrelerle kullanıcılarına profesyonel fotoğraf görüntüleri sunsa da zamanla alışveriş, haberleşme ve eğitim gibi alanlarda kendini gösteren bir sosyal paylaşım sitesi haline gelmiştir. Bu çalışmada Instagram'ın ortaokul Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımlarının değerlendirilmesi yapılmış bu bölümde ise konuyla ilgili yapılan diğer çalışmalar gözden geçirilmektedir.

Instagram özellikle 2012 yılında Facebook tarafından satın alındıktan sonra popüler bir uygulama haline gelmiştir. Bununla birlikte akıllı cep telefonu ve internet kullanım yaşının düşmesi, We Are Social and Hootsuit'in hazırladığı 2021 Global Dijital Raporu'na göre Türkiye'de Instagram resmî olarak 13 yaştan itibaren kullanımda dünya sıralamasında 1. olması Instagram'ın eğitimle ilgili boyutunun önemini ön plana çıkarmaktadır. Türkiye'de eğitimde Instagram kullanımıyla ilgili çalışmalar sınırlı sayıda olup Sosyal Bilgiler dersinde Instagram kullanımıyla ilgili Türkiye'de yapılan çalışmalar yok denecek kadar azdır. Yurtdışı çalışmalara bakıldığında ise eğitimde sosyal medyanın kullanımıyla ilgili çalışmalar azımsanmayacak ölçüdedir. Yine uluslararası olarak eğitimde Instagram kullanımıyla ilgili çalışmalar yapılmış olsa da Sosyal Bilgiler dersinde Instagram kullanımıyla ilgili çalışmalar yeterli ölçüde değildir.

Uluslararası olarak eğitimde Instagram kullanımına ilişkin çalışmaların çoğunluğunu dil eğitimiyle ilgili olanlar oluşturmaktadır. Bu çalışmalardan bazıları şunlardır: Aloraini, Cardoso (2020) dil öğreniminde sosyal medyanın etkisini araştırarak öğrencilerin eğitim-öğretimden ziyade sosyal medyayı iletişim için sınıf dışı amaçlarla kullandıklarını saptamışlardır. Yeh, Mitric (2020)'in yaptığı çalışmada dil öğrenimi için sınıf içi etkinlikler ile sınıf dışı etkinlikler arasındaki köprünün Instagram kullanılarak sağlanmasıyla ilgilidir ve Instagram'ı pedagojik odaklı proje tasarımında kullanmışlardır. Colton (2020) dijital araçlarla İngilizce öğretimi üzerine yaptığı araştırmada dijital okuryazarlık uygulamalarını İngilizce müfredatı ve pedagoji bağlamında tartışmıştır. Andujar (2020) "WhatsApp ve Instagram'ı

Harmanlanmış Öğrenme Araçları Olarak Analiz Etme" adlı çalışmasında yabancı dil kurslarında karma öğrenme modelleri ya da çevrimiçi görevler oluşturmak için Whatsapp uygulamasını kullanan araştırmaların sayısının arttığını, Instagram'ın dil gelişimi için kullanımını araştıran araştırmaların çok az kaldığını saptamıştır. Gaputina ve diğerleri (2019) yaptıkları çalışmada yeni medya insanının dili ve bilincinin etkileşimini yansıtan bir alan olarak "Hashtag"in önemini vurgulamaktadırlar. Başka bir çalışmada da Brownie ve diğerleri (2015) Instagram'da "Hahstag"in öğrenciler için önemli olduğunu belirtmektedir. Fakat yaptığımız araştırmada elde edilen bulgularda ise öğrencilerin hiçbirinin "Hashtag" kullanmadığı görülmektedir. Simonenko, Nikitska (2019) yaptıkları çalışmada yükseköğretim dil bilimcilerin eğitiminde çevrimiçi kursların dolayısıyla dijital teknolojinin önemine vurgu yapmaktadırlar. Akhiar, Mydin, Kasuma (2017) "Öğrencilerin İngilizce Dil Yazımında Instagram Kullanımına İlişkin Algı ve Tutumları" adlı çalışmalarında öğrencilerin yazma becerilerini geliştirmeye yönelik çalışmalarında Instagram'ı kullanmada olumlu görüş belirttiklerini saptamışlardır. Barbosa ve diğerleri (2017) Çinli öğrencilerin Instagram üzerinden Portekizce öğrenmeleriyle ilgili yaptıkları araştırmada Instagram'ın dil öğrenmek için eğitici bir platform olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Al-Ali (2014) de yaptığı çalışmada Instagram'ın dil becerilerini geliştirmede önemli bir mobil öğrenme aracı olduğunu saptamıştır. Sari, Wahyudin (2019) lisans öğrencilerinin Instagram aracılığıyla İngilizce öğrenmeleri konusunda yaptıkları araştırmada öğrencilerin olumlu tutum geliştirdiklerini saptamış ve teknoloji becerilerinin öğretiminin yapılması gerektiği sonucuna ulaşmışlardır. Samaniego ve diğerleri (2019) "Ludik ve Instagram: Bir Öğrenme Aracı Olarak Yaratıcılık" isimli 12-18 yaş arasındaki gençleri kapsayan çalışmalarında Instagram'ın kullanımının öğrencilerin akademik çalışmalara daha istekli bir şekilde katıldıkları sonucuna varmışlardır. Pujiati, Tamela (2019)'nın İngilizce öğretimi üzerinde yaptıkları araştırmada bilgi ve becerilerin daha iyi duruma gelmesinin Instagram aracılığıyla öğrenilmesinin etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. 7. sınıf öğrencileri üzerinde yaptığımız araştırmada elde edilen bulgulara göre Instagram'ın sadece dil çalışmalarında değil Sosyal Bilgiler dersinde de kullanımının etkili olabileceği ortaya konulmaktadır.

Uluslararası diğer çalışmalara bakacak olursak sosyal ağlardan biri olan Instagram'ın tıp, sanat, beden ve spor eğitiminde kullanımıyla ilgilidir. Tıpla ilgili

Bennett, Morton (2021) nükleer tıp alanında yaşam boyu öğrenme için bir platform olarak Instagram'daki hesapları incelemişlerdir. Shafer ve diğerleri (2018) yaptıkları çalışmada radyoloji eğitimi için Facebook ve Twitter'da bulunmayan ama Instagram'da bulunan bazı özellikleri araştırmışlardır. Beden eğitimi ve spor alanında Stoicescu, Stanescu (2018) yaptıkları çalışmada eğitim içeriği oluşturmada Instagram'ın da yer aldığı sosyal medya uygulamalarını önemli bulmaktadırlar. Yaptığımız araştırmada elde edilen bulgular ışığında Instagram sadece psikomotor beceri gerektiren alanların dışında Sosyal Bilgiler dersi için de Instagram kullanımının önemli olduğu görülmektedir.

Instagram'ın eğitimde kullanılmasıyla ilgili yapılan çalışmalardan biri Kulidtod, Pasagui (2017, 59)'nin sosyal ağ medyalarının öğrencilerin akademik performanslarına etkileri adlı çalışmasında sosyal ağların doğru kullanımıyla üniversite öğrencilerinin akademik başarılarının arttığını gözlemlemişlerdir. Yaptığımız araştırmada yazılılarından önce ve kaçırdıkları dersleri telafi etmek için Instagram'daki Sosyal Bilgiler dersiyle ilgili hesapları takip etmeleri 7. sınıf öğrencilerinin akademik başarılarını arttırmak istediklerini destekler niteliktedir.

Martin ve diğerleri (2018, 213) "Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanımı" adlı çalışmalarında öğrencilerin, Instagram'ı daha çok arkadaşlarıyla iletişim kurmak, fotoğraf paylaşmak ve başkalarının ne yaptığını görmek için kullanmakta olduklarını saptamışlardır. Gül (2015)'ün "Meslek lisesi öğrencilerinin eğitiminde e-öğrenme 2,0'ın önemi (Merzifon örneği)" başlıklı yüksek lisans tezinde meslek lisesi öğrencilerinin Instagram'ın da dâhil olduğu sosyal ağları daha çok okulla ilgili gruplara katılmak ve bilgi alışverişinde bulunmak amacıyla kullandıkları saptanmıştır. Bu anlamda yaptığımız araştırmada elde edilen bulgular ışığında 9 öğrencinin sosyalleşmek için Instagram'ı kullandıklarını belirtmeleri her iki çalışma ile benzer sonuçlar göstermektedir.

Sarı, Kunt (2014)'un Afyon/Sandıklı'da ilkokul ve ortaokul öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmada öğrencilerin araştırma ödevlerini yapmak amacıyla bilgisayar ve interneti ilk sıralarda kullandıkları sonucuna ulaşmışlardır. Budinova (2017)'nın yaptığı farklı yaş gruplarına yönelik sosyal ağ kullanımı çalışmasında genel olarak öğrencilerin sosyal ağlardan biri olan Instagram'ı iletişim, ödev yapma, bilgilere ders kitaplarından daha hızlı erişme gibi sebeplerden kullandıklarını saptamıştır. Ayrıca

Navandar, Lopez, Alejo (2021) yaptıkları çalışmada öğrencilerin sosyal ağlar üzerinden yaptıkları ödevlere daha fazla ilgi gösterdiklerini saptamışlardır. Yaptığımız araştırmada 7. sınıf öğrencilerinin Instagram'ı ödev açısından takip ettikleri saptanmıştır. Bu anlamda 7. sınıf öğrencileri üzerinde yapılan araştırmada elde edilen sonuçlar ile uluslararası çalışmada elde edilen sonuçlar benzerlik göstermektedir.

Gomez-Martinez, Romero-Rodriguez (2021, 453-464)'in çalışmalarında eğitim içeriklerini paylaşmak için uygun bir platform olarak görmekte ve eğitimde Instagram'ı kullandıklarını ve hatta bazıları Instagram'da öğrendiklerini sınıf ortamında paylaştıklarını ifade etmişlerdir. Böylece çalışmada Instagram'ın eğitim için büyüyen bir öneme sahip olduğu vurgulanmıştır. Öğretmenlerin de Instagram'ı bir eğitim materyal deposu gibi kullandıkları belirtilmiştir. Yaptığımız araştırmada elde edilen bulgular ışığında 7. sınıf öğrencilerinin öğretmenlerine ödevlerini yollamak için Instagram'ı kullandıklarını belirtmeleri uluslararası çalışma sonucuyla benzerlik göstermektedir.

Javorcik (2020)'in "Instagram'ın eğitim amaçlı kullanılması" adlı çalışmasında diğer sosyal ağlara göre Instagram'ın daha kısa videolar içermesi ve daha kısa metinlere yer vermesi kullanıcıların sınırlı bir şekilde Instagram'ı kullandıklarını ifade etmektedir. Oysa yapılan bu çalışmada 7. Sınıf öğrencilerinin uzun videolar ve uzun ders notu paylaşımları yerine kısa video anlatımı ve kısa bilgiler, metinler paylaşımı yapılmasını olumlu bulmaktadır. Javorcik (2020), "Hashtag" (etiket) kullanımının önemine dikkat çekerek öğretmenlerle öğrencilerin Instagram üzerinden etkileşimde bulunmalarını önemsemektedir. Yaptığımız araştırmada 7. sınıf öğrencilerinin hiçbiri Hashtag (etiket)'i kullanmamaktadır. Araştırmada elde edilen bulgular ile uluslararası çalışmada ulaşılan sonuçlar örtüşmemektedir.

Türkiye'de eğitimde Instagram kullanımını inceleyen çalışmalara bakıldığında daha çok üniversite ve lise öğrencileri üzerinde yapılmış oldukları görülmektedir. Hâlbuki We Are Social and Hootsuit'in hazırladığı 2021 Global Dijital Raporu verilerine göre Türkiye Instagram'a resmi olarak dâhil olma yaşı olan 13 yaştan itibaren kullanım ile dünyada 1. sıradadır. Bu yaş gurubu için yapılan çalışmalar yok denecek kadar azdır.

Akyürek (2020)'in yaptığı "Lise öğrencilerinin sosyal medya kullanımı ve sosyal medyaya ilişkin tutumları" adlı çalışmasında vardığı sonuç öğrencilerin en çok kullandıkları sosyal paylaşım ağı Instagram'dır. Özer (2019)'in "Eğitimde sosyal medya kullanımı" başlıklı yüksek lisans tezinde üniversite öğrencileri üzerinde çalışma yapılmıştır. Çalışmaya katılan 122 üniversite öğrencisinin % yüzde 72,2'si Instagram'ı eğitim amacıyla kullandıklarını belirtmiştir. Yaptığımız araştırmada elde edilen demografik bulgularda öğrencilerin tamamının sosyal medyayı eğitim amacıyla mutlaka kullandıkları saptanmıştır.

Karabulut (2017)'un "Özel bir lisedeki öğretmen ve öğrencilerin sosyal ağ sitelerinin eğitim amaçlı kullanımına yönelik görüşlerinin karşılaştırılması" başlıklı yüksek lisans tezinde öğrencilerin Instagram'ın da dâhil olduğu sosyal medyayı daha çok eğlenme amacıyla kullandıkları, eğitim amacıyla ise öğretmenleriyle kuracakları etkileşim nedeniyle kullandıkları saptanmıştır. Yaptığımız çalışmada bazı öğrenciler Instagram'ı, öğretmenlerine ödevlerini gönderebilecekleri ve öğretmenleriyle iletişim kurabilecekleri bir platform olarak kullanmaktadırlar. Varal-Püskül (2021, 15)'ün yüksek lisans tezinde belirttiği gibi Instagram, öğrenci ve öğretmenlerin okul dışında da etkileşimde bulunmalarını sağlamaktadır. Özhan (2019)'ın "Liselerde sosyal ağ olgusunun incelenmesi: Malatya örneği" başlıklı doktora tezinde ulaştığı sonuçlardan biri de sosyal medya öğrencilerin öğretmenleriyle iletişimlerinde artış ve kolaylık sağlamasıdır. Öğrencilerin hem kendi öğretmenleriyle hem de hesapları yöneten öğretmenlerle iletişim kurmaya çalışmaları iki araştırma sonucunda benzer yönleri ortaya koymaktadır.

Granados-Fuquene (2020)'in "Sosyal medya sitelerinin yabancı dil olarak İngilizce öğrenen öğrencilerin yazma derslerindeki katılımını desteklemede kullanımı ve öğrencilerin Instagram sosyal ağının yazma derslerinde kullanımına yönelik görüşleri" başlıklı üniversite öğrencileri üzerine yaptığı yüksek lisans tezinde öğrencilerin Instagram'ı dil öğreniminde olumlu etkisini ortaya koymuştur. Yine dil çalışmalarından biri olan "Yabancılara Türkçe öğretiminde sosyal medya kullanımının yazma becerisine etkisi" başlıklı yüksek lisans tezinde Çangal (2020), Instagram'ın yabancılara Türkçe öğretimindeki etkisini saptamıştır. Erarslan (2019) "Instagram as an Education Platform for EFL Learners" adlı çalışmasında üniversite öğrencilerinin İngilizce öğrenme konusunda Instagram'ın olumlu yönde bir etki yarattığı sonucuna ulaşmıştır.

Demirtaş (2017)'ın "8. sınıf öğrencilerinin sosyal medyayı eğitsel kullanmaları ile sosyal medya tutumlarının değişkenler açısından incelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezinde Instagram'ın da içinde bulunduğu sosyal ağları öğrencilerin derslere göre takip ettiklerini saptamıştır. Yaptığımız bu çalışmada 7. sınıf öğrencilerinden biri sözel bir ders olduğu için Sosyal Bilgiler hesaplarını Instagram üzerinden takip ettiğini belirtmektedir.

Duman (2015)'in "Lisansüstü öğrencilerinin tez araştırmaları amacıyla sosyal medya araçlarını kullanımı" başlıklı doktora tezinde 507 lisansüstü öğrencilerin Instagram'ın da içinde olduğu sosyal medya paylaşım sitelerini/uygulamalarını tez araştırmaları için takip ettiklerini ortaya koymuştur. Yaptığımız çalışmada öğrenciler ödevlerine kaynak olması açısından Instagram'ı kullanmaktadırlar. Yaptığımız çalışma sadece lisansüstü öğrencilerinin değil ortaokul seviyesinde öğrencilerin de Instagram'ı ödevleri veya araştırmaları için kullandıklarını destekler niteliktedir.

"Görsel sanatlar öğretmen adaylarının sosyal medyanın öğrenme sürecine etkilerine ilişkin görüşleri- Pamukkale Üniversitesi örneği" başlıklı yüksek lisans tezinde Özkan (2019) öğretmen adaylarının sosyal medya uygulamalarından genel olarak en çok Instagram'ı kullandıklarını, eğitsel olarak ise Pinterest ve Youtube'tan sonra 3. sırada Instagram'ı kullandıklarını ortaya koymuştur. Yaptığımız bu çalışmada 7. sınıf öğrencilerinin özellikle görselliğe vurgu yapması Instagram'ın görsel açıdan kullanıcıya istediğini veren bir uygulamalardan biri olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Araştırmamızda öğrencilerin düzenli takip ile Instagram'da Sosyal bilgiler dersiyle ilgili hesaplarda paylaşılan bilgilerin kalıcı olduğunu ifade etmeleri öğrencilerin kendi eğitim-öğretim durumlarını planladıklarını göstermektedir. Bilgilerin uzun süreli belleğe aktarılması tekrar ile olmaktadır (Çağırgan-Gülten, Ergin, Avcı, 2009, 4). Erden, Akman (2007, 188)'a göre bilgilerin uzun süreli bellekte kalıcı olabilmesi için belli aralıklarla tekrar edilmesi gerekmektedir. Görülmektedir ki bilgilerin düzenli tekrarı ile kalıcı hale getirilmesi ve daha sonra öğrenci tarafından kullanılabilmesi önem arz etmektedir. Tekrar stratejisinin yanında bilgiyi anlamlandırmak gerekmektedir (Orkun, Bayırlı, 2019, 68). Bu sayede öğrenciler kendi öğrenme durumlarını düzenlemiş olmaktadırlar.

Akın (2007)'ın "Bilgisayar ve internet teknolojilerinden yararlanmanın uygulama alan bilgisi oluşturma yönünde etkisi (Erzincan Eğitim Fakültesi Örneği)" adlı makalesinde bilgisayar ve internet teknolojilerinin kalıcı öğrenmeye katkı sağladığını vurgulamaktadır. Yaptığımız araştırmada 7. sınıf öğrencilerinin Instagram'da yer alan Sosyal Bilgiler hesaplarındaki ders içi paylaşımları kalıcı ve öğretici bulmaktadır. Bazı öğrenciler ise hesapların düzenli takip edilmesiyle derin olmayan konuların kalıcı bir öğrenme sağlanabileceklerini belirtmektedirler.

Başbuğ-Erkan, Özmen, Güler (2011)'in yaptıkları bir çalışmada afet bilincinin kazanılmasında, insanların bilgilendirilmesinde ve afet eğitiminde medya kanallarının önemine vurgu yapmaktadırlar. Acil çağrı numaralarının bilinirliğiyle ilgili çalışmada Gümüşhane ilinde acil çağrı numaraları konusunda farkındalıkları düşük seviyede çıkmıştır (Turan, Bulut, Öztürk, 2015, 440). Yaptığımız bu araştırmada elde edilen bulgularda ortaokul öğrencilerinden birinin afetlerle ilgili acil numaraları ve bunun yanında afetzedelere de ulaşılabilecek numaraların bu hesaplarda paylaşılması gerektiğini belirtmesi acil çağrı numaralarının önemini bir kez daha ortaya koymaktadır.

Yeler, Ocak (2021)'ın Sosyal Bilgiler öğretmenliği 2. sınıf öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmada mobil öğrenme yaklaşımında öğrencilerin videolara ağırlık verilmesi gerektiği sonucuna ulaşmışlardır. 7. sınıf öğrencilerinin Instagram'daki hesaplarda videolu ders anlatımlarının olmasına dikkat etmeleri yaptığımız araştırmanın sonucu ile benzeşmektedir. Öğrenicilerin videolu ders anlatımlarını her kademede olumlu bulmaları öğretmenin eğitim-öğretim faaliyetlerinin ayrılmaz bir parçası olduğunu ortaya koymaktadır.

Sağdıç (2020, 2)'a göre genel kültür; "Bir insanın yaşantısında gerekli yerel ve küresel boyutları olan bilgilerin tamamıdır." ve öğrencilere kazandırılmak istenen beceriler arasında bilgi teknolojileri yer almaktadır. Yaptığımız araştırmada, bazı öğrencilerin Instagram'daki Sosyal Bilgiler ile ilgili hesapları takip etmelerinin genel kültür seviyelerini yüksek tutmak istemeleri; Sosyal Bilgiler dersi, genel kültür ve bilgi teknolojileri arasındaki birleşimin etkisini ortaya koymaktadır.

Bireylerin istediği yerlerde ve zamanlarda mobil araçlarıyla öğrenme sürecine dâhil olmaları önem arz etmektedir (Ağca, Bağcı, 2013, 296). Yaptığımız araştırmada, 7. sınıf öğrencilerinin zaman ve mekân sınırı olmadan istedikleri her an

Instagram üzerinden kendi öğrenme durumlarını düzenleyebilmeleri öğrencilerin akademik başarılarını desteklediği sonucuna ulaşılmıştır.

8. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırmada; öğrencilerin bir kısmının Instagram'da yer alan Sosyal Bilgiler hesaplarını okul yazılılarından önce ve okuldaki derslerini kaçırdıkları zaman düzenli olarak takip ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin çoğu Instagram'da yer alan Sosyal Bilgiler dersiyle ilgili hesapları takip etmektedirler. Öğrenciler arasında hesapları düzenli takip edenler, düzenli takip etmeden hesapları bazı zaman dilimlerinde takip edenler ve hesapları takibe alıp ana sayfalarında gönderi olarak görürlerse hesaplara dikkat edenler mevcuttur. Ulaşılan sonuç 1. ve 2. alt problemin cevabını ortaya koymaktadır. Zira öğrenciler, bir ders çalışma aracı olarak Instagram'ı kullanmaktadırlar.

Birkaç öğrenci Instagram'daki Sosyal Bilgiler dersiyle ilgili hesapları eğlenerek öğrenmek için takip etmektedirler. Bazı öğrencilerin hesapları takip etme amacı genel kültür seviyelerini yüksek tutmak istemeleridir. Sosyal Bilgiler dersinin genel ve özel amaçları ile insanı merkeze alan yapısı genel kültür boyutunda da bireyleri doyurucu bir derstir. Genel kültürün yanında güncel olayların da takip edilme isteği Sosyal Bilgiler ders içeriğinin sosyal paylaşım platformlarında yer alabilir hale gelmesini sağlamaktadır. MEB 2018 öğretim programlarında ve Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan "Güncellik" öğretimdeki temel ilkelerden biridir. Kazanımlarla ilgili güncel konuların sınıf ortamına taşınabilir hale gelmesi günümüz teknolojisiyle daha kolay olmaktadır. Geleneksel medya ile günümüz medyasındaki fark bu noktada kendini belli etmektedir. Zira gazete ve televizyondan güncel olayları takip etmeye çalışan öğrenciler günümüzde sosyal paylaşım siteleri sayesinde güncel herhangi bir olayı anlık görerek bunu hem sınıf ortamına hem de sanal ortama taşıyabilmektedir.

Öğrencilerin çoğunun dikkatini hesaplardaki kısa video anlatımı çekmektedir. Ulaşılan bu sonuç 3. alt problemi aydınlatmaktadır. Bundan sonraki nokta soru paylaşımıdır. Bol soru görebilmek için öğrenciler hesaplardaki soru paylaşımlarına da dikkat etmektedirler. Öğrencilerin çok azının ders notu paylaşımı dikkatini

çekmektedir. Bunu yerine görsel olarak akılda kalabilecek kısa bilgi notlarını olumlu bulmaktadırlar. Özellikle son çocukluk döneminde yer alan yaş grubunun hem fizyolojik hem de psikolojik olarak farklı ihtiyaçları vardır. Günümüz tüketim toplumunun eğitimde de etkisi bu şekilde gözler önüne serilmektedir. Sıkmayan, zorlamayan ve en basit şekilde sunulan bilgiler öğrencileri kendilerine çekmektedirler.

Sosyal Bilgiler ile ilgili Instagram hesaplarının bir öğretim materyali olarak yeterliliği yüksek düzeydedir. Zira öğrencilerin tamamı bir şekilde bu hesapları öncelikle ders başarılarını artırmak için kullanmaktadırlar. İkinci olarak öğrenciler ödev yapmak için Instagram'ı kullanmaktadırlar. Üçüncü olarak öğrenciler genel kültürlerini artırma ve güncel olayları takip etme aracı olarak Instagram'daki hesapları takip ettikleri tespit edilmiştir. Ulaşılan tüm bu sonuçlar 4. alt problemi aydınlatmaktadır.

Araştırmada, öğrencilerin ifadelerinden elde edilen sonuçlardan biri de Instagram kullanımının Sosyal Bilgiler eğitimini olumlu etkilediğidir. Gerek Instagram'da yer alan Sosyal Bilgiler dersiyle ilgili doğrudan hesaplarda paylaşılanlar olsun gerekse çeşitli noktalarda öğrencilerin isteklerine cevap verebilen hesaplarla Instagram, Sosyal Bilgiler eğitimini olumlu yönde etkilemektedir. Günümüz sosyal medya uygulamalarından en popüler olanlarından biri olan Instagram, Türkiye'de de bireyler tarafından yoğun olarak kullanılmaktadır.

Araştırmada elde edilen bulguların sonuçlarına göre geliştirilen öneriler şu şekildedir:

- Diğer sosyal medya uygulamalarıyla Instagram'ın eğitim üzerindeki etkisi birlikte araştırılarak sonuçları karşılaştırılabilir.
- Sosyal Bilgiler dersiyle ilgili hesaplar Instagram'da yaygınlaştırılmalıdır.
- Instagram, derse giren Sosyal Bilgiler öğretmenleri tarafından ders içeriklerini öğrencileriyle paylaşabilmeleri açısından kullanılabilir.
- Türkiye'nin Instagram resmî kullanım yaşı olan 13 yaştan itibaren kullanımda dünya sıralamasında 1. olması nedeniyle Sosyal Bilgiler dersinde Instagram kullanımının öğretmenler tarafından sınıf içi ve sınıf dışı uygulamalarla kullanımı desteklenmelidir.

- Instagram'da yer alan Sosyal Bilgiler dersiyle ilgili hesaplarda kısa videolu anlatımlar artırılmalıdır.
- Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin dersleriyle ilgili sınıf içi ve sınıf dışı uygulamalarda Instagram'ı ne ölçüde kullandıkları araştırılabilir.
- Öğrencilere Instagram'ı Sosyal Bilgiler dersi için yararlı ve güvenli bir şekilde nasıl kullanabileceklerine yönelik eğitimler verilebilir.
- Sosyal Bilgiler öğretmenlerine Instagram'ı dersleri için nasıl yararlı bir şekilde kullanabileceklerine dair hizmet içi eğitimler verilebilir.
- Sosyal Bilgiler öğretmen adayları için eğitim fakültelerinde Instagram'ın Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımıyla alakalı eğitimler verilebilir.
- Instagram'da yer alan Sosyal Bilgiler hesaplarında görsellik artırılabilir.
- Araştırma İstanbul-Esenler'de yer alan bir ortaokulda 7. sınıf öğrencileriyle yapılmıştır. Farklı bir yerde ve farklı bir eğitim kademesi üzerinde örneklem oluşturarak araştırma yapılabilir.
- Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin dersleriyle ilgili kendi hesaplarını oluşturarak öğrencilerinin bu hesapları takip etmeleri sağlanabilir. Böylece öğrenciler öğretmenleriyle daha rahat iletişime geçebilir.
- Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin meslekî açıdan gelişebilecekleri bir hesap başka sosyal ağlarda olduğu gibi Instagram üzerinden de açılabilir.

KAYNAKÇA

Adanaş, Erdem, Havva Çetin, Çetin Güler. 2018. "Müzik Dersi Öğretiminde Teknoloji Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarısına Etkisi". **Anadolu 1. Uluslararası Multidisipliner Çalışmalar Kongresi, 28-29 Aralık 2018.** Diyarbakır: Yüzüncü Yıl Üniversitesi, 2018: 1108-1111.

Adıgüzel, İbrahim. 2012. Sosyal Medyanın Müşteri Memnuniyetine Etkisi. E-MBA Projesi. Işık Üniversitesi.

Ağca, Rıdvan Kağan, Hakkı Bağcı. 2013. "Eğitimde Mobil Araçların Kullanımına İlişkin Öğrenci Görüşleri". **Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi.** c. 2. s. 4: 295-302.

Ajjan, Haya, Richard Hartshorne. 2008. Investigating Faculty Decisions to Adopt Web 2.0 Technologies: Theory and Empirical Tests. **The Internet and Higher Education.** s. 11: 71-80.

Akarsu, Ali Haydar, Ayşegül Yılmazer, Yılmaz Geçit. 2020. Sosyal Bilgiler Öğretmen Eğitimi Programlarının Yapısı: 2006-2018 Programlarının Karşılaştırılması. **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.** s. 56: 23-60.

Akdemir, Ahmet Selçuk. 2013. Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme Programlarının Tarihçesi ve Sorunları. **Turkish Studies (Elektronik).** c. 8. s. 12: 15-28.

Akgün, İsmail Hakan, Muhterem Akgün. 2021. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Teknoloji Kullanımına Yönelik Tezlerin İncelenmesi. **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.** s. 58: 227-247.

Akhiar, Ayuni, Al Mydin, Shaidatul Adi Kasuma. 2017. Students' Perceptıons and Attitudes Towards the Use of Instagram in English Language Writing. **Malaysian Journal of Learning and Instruction.** s. 1: 47-72.

Akın, Mustafa. 2007. Bilgisayar ve İnternet Teknolojilerinden Yararlanmanın Uygulama Alan Bilgisi Oluşturma Yönünde Etkisi (Erzincan Eğitim Fakültesi Örneği). **Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi.** c. 9. s. 2: 49-70.

Aktaş, İdris, Seyfullah Gökoğlu, Y. Emrah Turgut, Hasan Karal. 2014. Teachers' Opinions about FATIH Project: Awareness, Foresight and Expectations. **Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi.** c. 8. s. 1: 257-286.

Aktay, Sayım, Emel Güvey Aktay. 2015. İlkokullarda Teknoloji Eğitimi. **Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.** s. 19: 17-44.

Akyürek, Muhammet İbrahim. 2020. Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanımı ve Sosyal Medyaya İlişkin Tutumları. **Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.** c. 13. s. 1: 58-92.

Al-Ali, Sebah. 2014. Embracing the Selfie Craze: Exploring the Possible Use of Instagram as a Language mLearning Tool. **Issues and Trends in Educational Technology.** c. 2. s. 2: 1-16.

Aloraini, Nouf, Walcir Cardoso. "Social Media in Language Learning: A Mixed-Methods Investigation of Saudi Students' Perceptions". **26th EuroCall Conference, 22-25 Ağustos 2018.** Finlandiya: University of Jyväskylä, 2018. https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED590632.pdf [22.09.2021].

Altun, Adnan. 2008. Türkiye'de Medya Okuryazarlığı. **İlköğretmen Eğitimci Dergisi.** c. 16: 30-34.

_____. 2010. Medya Okuryazarlığının Sosyal Bilgiler Programlarıyla İlişkilendirilmesi ve Öğretimi. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

_____. 2012. Kanada'daki Sosyal Bilgiler Programlarında Medya Okuryazarlığı Eğitimi. **Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi.** c. 7. s. 1: 230-244.

Altun, Nilgün. 2019. Temel Eğitim Programları ve Ders Kitaplarının Dijital Okuryazarlık Bağlamında İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Andujar, Alberto. "Analysing WhatsApp and Instagram as Blended Learning Tools". https://www.igiglobal.com/gateway/chapter/238672#pnlRecommendationForm [15.10.2021].

Ardıç, Mehmet Alper. 2021. Ortaöğretim Öğretmenlerinin Eğitimde Teknoloji Kullanımına Yönelik Görüşlerinin ve Teknoloji Entegrasyon Düzeylerinin Belirlenmesi. **Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi.** s. 42: 391-414.

Arkan, Atilla, Selin Yünter. [30.11.2020]. Eğitim İçin Sosyal Ağlar. https://www.setav.org/perspektif-egitim-icin-sosyal-aglar/

Arslan, Kevser, Aslı Görgülü Arı, Meryem Hayır Kanat. 2021. Covid-19 Pandemi Sürecinde Verilen Uzaktan Eğitim Hakkında Veli Görüşleri. **Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi.** s. 57: 192-206.

Arslan, Mehmet Metin, Harun Bahadır. 2007. Bologna Süreci ve Türkiye. **Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi.** s. 2: 222-229.

Asrak Hasdemir, Tuğba. 2012. Gelenekselden Yeni Medya Okuryazarlığına: Türkiye Örneğinde Bir Değerlendirme. **Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.** c. 5. s. 2: 23-40.

Atal, Deniz, Yasemin Koçak Usluel. 2011. İlköğretim Öğrencilerinin Okul İçinde Ve Dışında Teknoloji Kullanımları. **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.** c. 41. s. 41: 24-35.

Aydın, Ganime, Şennur Gegeoğlu. 2017. Ortaöğretim Okullarındaki Öğretmenlerin Mesleki Alanda Eğitim Teknolojilerini Kullanma Düzeylerinin İncelenmesi. **Eğitim Fakültesi Dergisi.** c. 3. s. 1: 27-50.

Aytaçlı, Berrak. 2012. Durum Çalışmasına Ayrıntılı Bir Bakış. **Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi.** c. 3. s. 1: 1-9.

Azer, Hikmet. **Sosyal Bilgiler 7. Sınıf Ders Kitabı.** 1. bs. Ankara: EKOYAY, 2019.

Baran, Pepule. 2014. Sosyal Medyanın Eğitim Sürecindeki Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Barbosa, Claudia, Jailma Bulhoes, Yuxiong Zhang, Antonio Moreira. 2017. The use of Instagram in the teaching and learning of Portuguese as a foreign language by Chinese students in the Un. of Aveiro. **Revista Latinoamericana de Tecnología Educativa.** c. 16. s. 1: 21-33.

Barış, Mehmet Fatih. 2011. Bir Sosyal Ağ Sitesine E-Portfolyonun (Elektronik Gelişim Dosyası) Entegre Edilerek Uygulanması ve Sonuçlarının İncelenmesi. Doktora Tezi. Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

_____, Nilgün Tosun. 2013. Sosyal Ağ ve E-Portfolyo Entegrasyonu: Facebook Örneği. **Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi.** c. 2. s. 2: 125-129.

Barnes, John Arundel. 1954. Class and Committees in A Norwegian Island Parish. **Human Relations.** c. 7. s. 1: 39-58.

Barr, Robert D., James L. Barth, S. Samuel Shermis. The Nature of Social Studies. California: ETC Publications, 1978 (Aktaran: Öztürk, Cemil. 2007. Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi: Yapılandırmacı Bir Yaklaşım. 3. bs. Ankara: Pegem A Yayıncılık).

Barth, James L. **Elementary and Junior High/Middle School Social Studies Curriculum: Activities and Materials.** 3. bs. University Press of America, 1991.

Başbuğ-Erkan, Berna Burçak, Bülent Özmen, Hasan Hüseyin Güler. "Türkiye'de Afet Zarar Azaltımını Sürdürülebilir Eğitimle Sağlamak". **1. Türkiye Deprem Mühendisliği ve Sismoloji Konferansı, 11-14 Ekim 2011.** Ankara Ortadoğu Teknik Üniversitesi. http://www.tdmd.org.tr/TR/Genel/26.Oturum/1.TDMSK_115.pdf [10.10.2021].

Bawden, David. 2008. Origins and Concepts of Digital Literacy. Digital Literacies: Concepts, Policies and Practices.

Bennett, Paige, Kathryn Morton. 2021. Nuclear Medicine Education Via Instagram: A Viable Method for Informal Lifelong Learning. **Journal of Nuclear Medicine Technology.** c. 49. s. 2: 175-177.

Blossom, John. "Content Nation: Surviving and Thriving as Social Media Changes Our Work, Our Lives, and Our Future". Wiley Publishing, 2009 (Aktaran: Adıgüzel, İbrahim. 2012. Sosyal Medyanın Müşteri Memnuniyetine Etkisi. E-MBA Projesi. Işık Üniversitesi).

Boyd, Danah, Nicole Ellison. 2007. Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship. **Journal of Computer-Mediated Communication.** c. 13. s. 1: 210-230.

Briggs, Asa, Peter Burke. 2009. **A Social History of the Media: From Gutenberg to the Internet.** United Kingdom: Polity Press.

Brownie, Barbara, Marta Rabikowska, Jayne Smith, Rebecca Thomas. "In Another Instant: Focus and Interaction in Creative Arts Learning". **European Conference on E-Learning, 29-30 Ekim 2015.** United Kingdom University of Hertfordshire. https://uhra.herts.ac.uk/bitstream/handle/2299/18649/ECEL_paper_final_BB_MR_JS_RT_3_.pdf?sequence=2 [15.10.2021]

Budinova, Vendula. 2017. The Potential Of Social Networks For Educational Purposes Of Different Age Groups. **The International Conference On Education And Educational Psychology.** 589-598.

Bursa, Sercan, Arife Figen Ersoy. 2020. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının 2018 Öğretmen Yetiştirme Programı Seçmeli Ders Tercihleri. **Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi.** s. 37: 59-72.

Campos, Higor Edmundo Silva de, Marcia Finimundi Nobile. 2019. Technology Allied İn Educatıon: A Brıef Historıcal. **Revista Praxis Educacional.** c. 15. s. 34: 433-449.

Cengiz, Ekrem. 2020. Türkiye'de FATİH Projesi Kapsamında Yapılan Nitel Çalışmalara Ait Bir Tematik İçerik Analizi. **Kuramsal Eğitimbilim Dergisi.** c. 13. s. 1: 251-276.

Ceylan, Cengiz. 2020. Sosyal Medya Tasarımı ve İhtiyaç. **İstanbul Aydın Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi.** c. 6. s. 11: 43-52.

Colton, Jill. 2020. Social, Innovative and Deep: Exploring Digital Literacies in a Year 9 English Classroom. **Changing English.** C. 27. s. 3: 270-284.

Creswell, John W. **Eğitim Araştırmaları: Nicel ve Nitel Araştırmanın Planlanması, Yürütülmesi ve Değerlendirilmesi.** çev. ed. Halil Ekşi. İstanbul: Limit Ofset, 2017.

Çağırgan Gülten, Dilek, Hatice Ergin, Recep Avcı. 2009. Bilgiyi İşleme Kuramı ve Anlamlandırmanın Matematik Öğretimi Üzerine Etkisi. **Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi.** s. 12: 1-10.

Çakır, Hamza, Mustafa Koçer, Hakan Aydın. 2011. Medya Okuryazarlığı Dersini Alan ve Almayan İlköğretim Öğrencilerinin Medya İzleme Davranışlarındaki Farklılıkların Belirlenmesi. **Dijital ve Medya Okuryazarlığı: Yeni Yönelimler Konferansı Bildiriler, 28-31 Ekim 2011.** Beyrut: Amerikan Üniversitesi: 42-54.

Çalışıcı, Büşra. 2019. 2006-2018 Yılları Arasında Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme Politikalarına İlişkin Bir Değerlendirme. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Çangal, Önder. 2020. Yabancılara Türkçe Öğretiminde Sosyal Medya Kullanımının Yazma Becerisine Etkisine Yönelik Öğrenici Görüşleri. **Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi.** s. Sonbahar Özel: 52-61.

Çelik, Yaşar. 2021. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Bazı Becerilerin Kazandırılmasına Yönelik Öğretmen Görüşleri. **YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi.** c. 18. s. 1: 733-765.

Çifci, Selcen, Ayşegül Varal. 2020. Ortaokul 7 Ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Medyada (Instagram) Kullandıkları Aktif Kelime Hazinesinin Cinsiyet Değişkenine Göre Durumu. **Avrasya Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi.** c. 4. s. 1: 19-40.

Çiftçi, Sabahattin, Serdarhan Musa Taşkaya, Melek Alemdar. 2013. Sınıf Öğretmenlerinin FATİH Projesine İlişkin Görüşleri. **İlköğretim Online.** c. 12. 1: 227-240.

Demirci, Ali, Halil İbrahim Taş, Ali Özel. 2007. Türkiye'de Ortaöğretim Coğrafya Derslerinde Teknoloji Kullanımı. **Marmara Coğrafya Dergisi.** s. 15: 37-54.

Demirkaya, Harun, Ersin Sarpel. 2018. Eğitim ve Geliştirme Uygulamalarında Yeni Nesil Bilişim Teknolojilerinden Sanal Gerçeklik, Bulut Bilişim ve Yapay Zekâ. **Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi.** s. 40: 231-245.

Demirtaş, Sefa. 2017. 8. sınıf Öğrencilerinin Sosyal Medyayı Eğitsel Kullanmaları ile Sosyal Medya Tutumlarının Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Deniz, Levent, Ercan Gürültü. 2018. Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılıkları. **Kastamonu Eğitim Dergisi.** c. 26. s. 2: 355-367.

Deveci, Handan, Tuba Çengelci. 2008. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarından Medya Okuryazarlığına Bir Bakış. **Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi.** c. 5. s. 11: 25-43.

Dilmen, Necmi Emel, Sertaç Öğüt. "2. Yeni İletişim Ortamları ve Etkileşim Uluslararası Konferansı". **Marmara Üniversitesi Yeni Medya ve Etkileşim Konferansı Bildiri Kitapçığı, 28-30 Nisan 2010.** İstanbul: Marmara Üniversitesi, 2010: 237-242.

Dolanbay, Hacer. [20.08.2021]. A Discipline Approach: The Relationship Between Media Literacy And Social Studies. Handbook of Research on Media Literacy Research and Applications Across Disciplines. https://www.igi-global.com/chapter/a-discipline-approach/232049

Douglas, Naomi Katherine May, Max Scholz, Matthew Alex Myers, Shivani Margaret Rae, Ahmad Elmansouri, Samuel Hall, Scott Border. 2019. Reviewing the Role of Instagram in Education: Can a Photo Sharing Application Deliver Benefits to Medical and Dental Anatomy Education. **Medical Science Educator.** s. 29: 1117-1128.

Duman, Murat. 2015. **Lisansüstü Öğrencilerinin Tez Araştırmaları Amacıyla Sosyal Medya Araçlarını Kullanımı.** Doktora Tezi. Ortadoğu Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Durak, Gökhan, Serkan Çankaya, Eyup Yünkül. 2014. Eğitimde Eğitsel Sosyal Ağ Sitelerinin Kullanımı: Edmodo Örneği. **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.** s. 41: 309-316.

Duran, Erol, Nesime Ertan Özen. 2018. Türkçe Derslerinde Dijital Okuryazarlık. **Türkiye Eğitim Dergisi.** c. 3. s. 2: 31-46.

Ekici, Murat, Mübin Kıyıcı. 2012. Sosyal Ağların Eğitim Bağlamında Kullanımı. **Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.** c.5. s. 2: 156-167.

Ekici, Selda, Bülent Yılmaz. 2013. FATİH Projesi Üzerine Bir Değerlendirme. **Türk Kütüphaneciliği.** c. 27. s. 2: 317-339.

Ekmen, Can, Elif Bakar. 2018. İlköğretimde Öğretim Programları Ve Ders Kitaplarında Dijital Yetkinliğin Yeri. **Milli Eğitim Dergisi.** c. 48. s. 221: 5-35.

Elmas, Muzaffer. 2012. Bologna Süreci: Uygulama veya Uygulayamama. **Yükseköğretim ve Bilim Dergisi.** c. 2. s. 3: 137-141.

Elvan, Duygu, Halil Mutlubaş. 2020. Eğitim-Öğretim Faaliyetlerinde Teknolojinin Kullanımı Ve Teknolojinin Sağladığı Yararlar. **Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.** c. 4. s. 6: 100-109.

Epstein, Ann S. [13.08.2021]. Using Technology Appropriately in the Preschool Classroom. http://highscope.org/file/NewsandInformation/Extensions/Extol28No1_low.pdf

Erarslan, Ali. 2019. Instagram as an Education Platform for EFL Learners. **TOJET: The Turkish Online Journal of Educational Technology.** c. 18. s. 3: 54-69.

Erdaş, Eda, Pelin Aksüt, Fatih Aydın. 2015. Fen Ve Teknoloji Öğretim Programlarının Teknoloji Okuryazarlığı Boyutları Açısından İncelenmesi: Boylamsal Bir Çalışma. **Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.** c. 15. s. 2: 32-146.

Erdem, Elif. 2010. Elektronik Medya ve Yeni Bir Medya Olarak Sosyal Ağlar. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Erdem, Mukaddes. 2013. Sosyal Ağların Kullanım Amaçları ve Etkilerine İlişkin Algılar. **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.** c. 28 s. 28-3: 137-150.

Erden, Münire, Yasemin Akman. 2007. **Eğitim Psikolojisi: Gelişim- Öğrenme-Öğretmen.** 16. bs. Ankara: Arkadaş Yayınevi.

Erdoğan, Erdi, Buket Şerefli. 2021. Use of Technology in Social Studies Teaching: The Journey of Five Teachers. **Journal of Qualitative Research in Education.** s. 27: 232-256.

Ersoy, Yaşar. 2005. Matematik Eğitimini Yenileme Yönünde İleri Hareketler 1: Teknoloji Destekli Matematik Öğretimi. **The Turkish Online Journal of Educational Technology.** c. 4. s. 2: 51-63.

FATİH Projesi. [27.08.2021]. Projeyle İlgili Veriler. http://fatihprojesi.meb.gov.tr/about.html

Finn, James D. "A New Theory for Instructional Technology". **Springer.** c. 8, s. 5 (1960): 84-94 (Aktaran: Elvan, Duygu, Halil Mutlubaş. 2020. Eğitim-Öğretim Faaliyetlerinde Teknolojinin Kullanımı Ve Teknolojinin Sağladığı Yararlar. **Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.** c. 4. s. 6: 100-109.

Fojitik, Rostislav. 2014. Mobile Technologies Education. **Procedia - Social and Behavioral Sciences.** s. 143: 342-346.

Fraenkel, Jack, Norman Wallen, Helen Hyun. 2011. **How to Design and Evaluate Research in Education.** 8. bs. New York: McGraw-Hill.

Gaputina, Violetta, Ekaterina Budnik, Vera Boguslavskaya, Elena Koltakova. 2019. Instagram as an Educational Resource: Heuristic Potential and Technologies of Linguistic Blogs. **12th Annual International Conference of Education, Research and Innovation, 11-13 Kasım, 2019.** Sevilla: Renacimiento: 9920-9926.

Granados Fuquene, Hatice. 2020. The Use of Social Networking Sites to Promote EFL Learners' Engagement in Writing Classes and Their Perspectives Towards The Use of Instagram. Yüksek Lisans Tezi. Bahçeşehir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Gomez Martinez, Raquel, Luis M. Romero Rodriguez. 2021. Coworking Spaces and Virtual Learning Communities in Social Networks: Case Study of #ElClaustroDeIG on Instagram. **Aula Abierta.** c. 50. s.1: 453-464.

Gonzales, Lisa, Devin Vodicka. "Top Ten Internet Resources for Educators". **Leadership.** c. 39, s. 3 (2010): 8-37 (Aktaran: Sarsar, Fırat, Makbule Başbay, Alper Başbay. 2015. Öğrenme-Öğretme Sürecinde Sosyal Medya Kullanımı. **Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.** c. 11. s. 2: 418-431).

Gül, Emel. 2015. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Eğitiminde E-Öğrenme 2.0'ın Önemi-Merzifon Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Gülbahar, Yasemin, Filiz Kalelioğlu, Orçun Madran. 2010. Sosyal Ağların Eğitim Amaçlı Kullanımı. XV. Türkiye'de İnternet Konferansı, 7-9 Kasım 2010. İstanbul.

Güneş, Firdevs. 2012. Bologna Süreci ile Yükseköğretimde Öngörülen Beceri ve Yetkinlikler. **Yükseköğretim ve Bilim Dergisi.** c. 2. s. 1: 1-9.

Gürol, Mehmet, Vildan Donmuş, Müge Arslan. 2012. İlköğretim Kademesinde Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin FATİH Projesi İle İlgili Görüşleri. **Eğitim Teknolojileri Araştırmaları Dergisi.** c. 3. s. 3.

Hançer, Ahmet Hakan, Hande Mişe. 2019. Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Medyayı Eğitsel Amaçlı Kullanma Durumları ve Sosyal Medyaya Yönelik Tutumları. **Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi.** c. 25. s. 97-1: 18-30.

Handayani, Fitri. 2016. Instagram As A Teaching Tool? Really?. The Fourth International Seminar on English Language and Teaching. s. 320-327.

Hardiyanti, Retno Ayu, Nana Supriatna. 2018. Developıng Media Literacy Ability in Social Studies Learning. The 3rd International Seminar on Social Studies and History Education. s. 499-508.

Haugland, Susan W. 2000. What Role Should Technology Play in Young Children's Learning? Part 2. Early Childhood Classrooms in the 21st Century: Using Computers to Maximize Learning. **Young Children.** c. 55. s. 1: 12-18.

Işık, Murat, Mustafa Yağcı. 2012. E-Öğrenme Teknikleri ile Örgün Eğitimin Desteklenmesi. **Education Sciences.** c. 7. s. 1: 426-432.

İlhan, Genç Osman. 2010. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Çoklu Ortam Kullanım Yarar. Doktora Tezi. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İnce-Muslu, Burçin, Ayten Erduran. 2020. Matematik Eğitimine Teknoloji Entegrasyon Sürecinin İncelenmesi. **Buca Eğitim Fakültesi Dergisi.** s. 50: 258-273.

İşman, Aytekin. 2013. Bilgisayar ve Eğitim. **Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.** s. 2: 1-34.

Javorcik, Tomas. "Ways of Using Social Networking Site Instagram for Educational Purposes". **DiVAI2020: 13th International Scientific Conference on Distance Learning in Applied Informatics, 21-23 Eylül 2020.** Slovakya: Philosopher University ve University of Hradec Kralove, 2020. https://www.researchgate.net/publication/348150772_ways_of_using_social_networking_site_instagram_for_educational_purposes [10.06.2021].

Kaplan, Andreas, Micahel Haenlein. 2010. Users of the World, Unite! The Challenges and Opportunities of Social Media. **Business Horizons.** s. 53: 59-68.

Kara, Tolga. **Sosyal Medya Endüstrisi.** İstanbul: Beta Yayınları, 2013 (Aktaran: Tuğlu, Burcu. 2017. Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Medyayı Kullanım Amaçları ve Sosyal Medya Kullanımlarına İlişkin Tutumları. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü).

Karabulut, Seda. 2017. The Comparison Of Teachers And Students Opinions On The Use Of Social Networking sites For Educational Purposes İn A Private High School. Yüksek Lisans Tezi. Ortadoğu Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Karakoç, Mustafa. 2020. Sosyal Bilgiler Öğretiminde İnteraktif Ortam ve Bilgisayar Kullanımı. Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kaya, Mehmet Fatih.2019. İlkokul Öğretim Programlarının Teknoloji Entegrasyonu Bakımından İncelenmesi. **Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.** c. 20. s. Özel: 1063-1091.

Keçeci, Burhan. 2021. Öğretmenlerin Meslekten Ayrılma Nedenleri: Bir Durum Çalışması. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Kültür Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Kılınç, Yusuf. 2011. Coğrafya Öğretiminde Teknoloji Kullanımının Ortaöğretim Öğrencilerinin Algılarına Etkisi. **Marmara Coğrafya Dergisi.** s. 24: 218-228.

Kınacı, Nurcan Deniz. 2021. Sosyal Bilgiler Öğretmen Yetiştirme Programları ve Ortaokul Sosyal Bilgiler Dersi Programının İçerik Bakımından Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Kıran, Özgür. 2020. Temel Yaklaşımlar Açısından Medya Okuryazarlığı Eğitimi. **Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.** c.39. s. 3: 233-248.

Kırcaburun, Kağan. 2017. Üniversite Öğrencilerinde Instagram Bağımlılığı, Kişilik Özellikleri ve Kendini Sevme Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Kietzmann, J. H., Hermkens, K., McCarthy, I. P., Silvestre, B. S. 2011. Social Media? Get Serious! Understanding the Functional Building Blocks of Social Media. **Business Horizons.** c. 54. s. 3: 241–251 (Aktaran: Stojanovic, Danijela, Zorica Bogdanovic, Marijana Despotovic-Zrakic, Tamara Naumovic, Milos Radenkovic. An approach to Using Instagram in Secondary Education. **The 14th International Conference on Virtual Learning, 25-26 Ekim 2019.** Romanya: Bükreş Üniversitesi, 2019: 247-253.

Kocadaş, Bekir. 2005. Kültür ve Medya. **Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi.** s. 34: 1-13.

Konuk, Nebiye, Selime Güntaş. 2019. Sosyal Medya Kullanımı Eğitimi ve Bir Eğitim Aracı Olarak Sosyal Medya Kullanımı. **International Journal of Entrepreneurship and Management Inquiries.** c. 3. s. 4: 1-25.

Kulidtod, Remedios C., Nahida S. Pasagui. Effects of Social Networking Media to The Academic Performance of The Students. **Advances in Economics, Business and Management Research.** s. 45: 59-64.

Kumcağız, Hatice, Tuncay Yavuz Özdemir, Yasin Demir. 2019. Effects of Social Media use on Academic Achievement and Peer Relation in Adolescence. **International Journal of Social Science Research.** c. 8. s. 2: 1-17.

Küçükahmet, Leyla. 2007. 2006-2007 Öğretim Yılında Uygulanmaya Başlanan Öğretmen Yetiştirme Lisans Programlarının Değerlendirilmesi. **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi.** c. 5. s. 2: 203-2018.

Lai, Linda S. L., Efraim Turban. 2008. Groups Formation and Operations in The Web 2.0 Environment And Social Networks. **Group Decision and Negotiation.** s. 17: 387-402.

Lankshear, Colin, Michele Knobel. 2015. Digital Literacy and Digital Literacies: Policy, Pedagogy and Research Considerations for Education. **Nordic Journal of Digital Literacy.** s. Özel: 8-20.

Martin, Florance, Chuang Wang, Teresa Petty, Weichao Wan, Patti Wilkins. 2018. Middle School Students' Social Media Use. **Educational Technology & Society.** c. 21. s. 1: 213-224.

Mason, Lance E., Scott Metzger. 2012. Reconceptualizing Media Literacy in The Social Studies: A Pragmatist Critique of The NCSS Position Statement on. **Theory and Research in Social Education.** c. 40. s. 4: 436-455.

Mayfield, Antony. [09.06.2021.]. What is Social Media?. https://indianstrategicknowledgeonline.com/web/mayfield_strat_for_soc_media.pdf

McLoughin, Catherine Elizabeth, Mark J.W. Lee. 2007. Social Software and Participatory Learning: Pedagogical Choices With Technology Affordances in the Web 2.0 Era. **ICT: Providing Choices for Learners and Learning Proceedings Ascilite Singapor, 2-5 Aralık 2007.** Singapur: Nanyang Technological University. https://acuresearchbank.acu.edu.au/download/58d33e2eda9f20d9d89087835a2f4ccb3a39970568240035692ba1c5bb672b13/233495/mcloughlin.pdf [27.08.2021].

Menteşe, Mehmet. 2013. Sosyal Medya Ortam ve Araçlarının Eğitimde Kullanımına İlişkin Okul Yöneticilerinin ve Öğretmenlerin Görüşleri. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Mora, Necla. 2008. Medya ve Kültürel Kimlik. **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi.** c. 5. s. 1: 1-14.

Nalçaoğlu, Halil. "Medya ve Toplum İlişkisini Anlamak Üzere Bir Çerçeve". **Medya ve Toplum.** ed. Sevda Alankuş. İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları, 51-64.

Navandar, Archit, Daniel Frias Lopez, Lidia B. Alejo. 2021. The Use of Instagram in the Sports Biomechanics Classroom. **Frontiers in Psychology.** s. 12: 1-10.

Nichols, Philip, Amy Stornaiuolo. 2019. Assembling "Digital Literacies": Contingent Pasts, Possible Futures. **Media and Communication.** c. 7. s. 2: 14-24.

Nikolopoulou, Kleopatra. 2007. Early Childhood Educational Software: Specific Features and Issues of Localization. **Early Childhood Education Journal.** c. 35. s. 2: 173-179.

Orkun, Meliha Aslam, Ayşe Bayırlı. 2019. Öğrenme Stratejileri ve Öğretimi. **Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi.** c. 2. s. 1: 64-74.

Oruç, Şahin, 2007. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Mizah. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Ozan Leymun, Şenay, Hatice Ferhan Odabaşı, Işıl Kabakçı Yurdakul. 2017. Eğitim Ortamlarında Durum Çalışmasının Önemi. **Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi.** c. 5. s. 3: 369-385.

Özel, Cem. 2018. Sabancı Üniversitesi Bilgi Merkezi'nin Bakışıyla Sosyal Medya ve Kütüphaneler. **Türk Kütüphaneciliği.** c. 32. s. 1: 40-45.

Özer, Muhammet Ali. 2019. Eğitimde Sosyal Medya Kullanımı. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özkan, Mesut. 2019. Görsel Sanatlar Öğretmen Adaylarının Sosyal Medyanın Öğrenme Sürecine Etkilerine İlişkin Görüşleri 'Pamukkale Üniversitesi Örneği'. Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Özhan, Uğur. 2019. Liselerde Sosyal Ağ Olgusunun İncelenmesi: Malatya Örneği. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Özmen, Fatma, Cemal Aküzüm, Meltem Sünkür. 2012. Sosyal Ağ Sitelerinin Eğitsel Ortamdaki İşlevselliği. **Education Sciences.** c. 7. s. 2: 496-506.

Özonur, Defne, Deniz Özalpman. 2009. Türkiye'de Medya Okuryazarlığı Projesi Üzerine Bir Değerlendirme. **Marmara İletişim Dergisi.** s. 15: 195-212.

Öztürk, Cemil. 2007. Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi: Yapılandırmacı Bir Yaklaşım. 3. bs. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Pala, Şenol Mail, Adem Başıbüyük. 2020. Ortaokul Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Dijital Okuryazarlık Düzeylerinin İncelenmesi. **Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi.** c. 9. s. 3: 897-921.

Park, Hyejin, Han Sung Kim, Han Woo Park. 2021. A Scientometric Study of Digital Literacy, ICT Literacy, Information Literacy, and Media Literacy. **Journal of Data and Information Science.** c. 6. s. 2: 116-138.

Pettenati, Mariachiara, Maria Ranieri. Informal Learning Theories and Tools to Support Knowledge Management in Distributed CoPs. **Proceedings of the EC-TEL06 Workshops, 1-2 Ekim 2006.** Girit, Yunanistan. http://ceur-ws.org/Vol-213/paper47.pdf [18.03.2021].

Pollara, Pamela, Jie Zhu. Social Networking and Education: Using Facebook as an Edusocial Space. **In Proceedings of Society for Information Technology & Teacher Education International Conference, 7 Mart 2011.** Association for the Advancement of Computing in Education: USA, 2011: 3330-3338.

Pujiati, Hanip, Ellis Tamela. 2019. The Use of Instagram to Increase Students' Motivation and Students' Competence in Learning English. **1st International Conference on Education Social Sciences and Humanities, 13-16 Mart 2019.** Endonezya: Universitas Negeri Padang: 651-656.

Rozukalne, Anda, Ilva Skulte, Alnis Stakle. 2020. Media Education in the Common İnterest: Public Perceptions of Media Literacy Policy in Latvia. **Central European Journal of Communication.** c. 13. s. 2 (26): 202-229.

Sağdıç, Mustafa. 2018. Türkiye'de 2018 Yılında Uygulamaya Konulan Sosyal Bilgiler Lisans Programının 2006 Lisans Programı ile Karşılaştırılması. **Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi.** c. 5. s. 10: 308-321.

_____. 2020. Türkiye'de Öğretmen Yetiştirmenin Genel Kültür Meselesi. **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.** s. 43: 1-15.

Samaniego, Konny Dominguez Jonathan, Abdon Carrera, Brayan Banguera, Lady Espinoza, Luisa Gonzalez. 2019. The Ludic and Instagram: Creativity as a Teaching Tool. **13th International Technology, Education and Development Conference, 11-13 Mart 2019.** Valencia: İspanya: 4346-4352.

Sarı, Suat, Halil Kunt. 2014. İlkokul ve Ortaokul Öğrencilerinin Sınıf Düzeylerine Göre İnternet Kullanım Durumlarının Belirlenmesi. **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.** s. 40: 263-280.

Sari, Fatimah Mulya, Achmad Yudi Wahyudin. 2019. Undergraduate Students' Perceptions Toward Blended Learning through Instagram in English for Business Class. **International Journal of Language Education.** c. 3. s. 1: 64-73.

Sarsar, Fırat, Makbule Başbay, Alper Başbay. 2015. Öğrenme-Öğretme Sürecinde Sosyal Medya Kullanımı. **Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.** c. 11. s. 2: 418-431.

Saruhan, Oğuzhan. 2018. **Sosyal Medya Canavarı Olmak İster misin?.** 1. bs. İstanbul: MediCat.

Sayan, Hamiyet. 2016. Okul Öncesi Eğitimde Teknoloji Kullanımı. **21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi.** c. 5. s. 13: 67-83.

Schulenkorf, Tessa, Verene Krah, Kevin Dadaczynski, Orkan Okan. 2021. Addressing Health Literacy in Schools in Germany: Consept Analysis of the Mandatory Digital and Media Literay School Curriculum. **Front Public Health.** s. 9: 1-9.

Simonenko, Tetiana, Yulia Nikitska. 2019. The Technology of Development of Transversal Skills of Future Philologists in the Process of Distance Learning in the Online Course "Effective Communication". **International Journal of Research in E-learning.** c. 5. s. 2: 21-32.

Shafer, Serena, Michael Johnson, Rachel Thomas, Pamela Johnson, Elliot Fishman. 2018. Instagram as a Vehicle for Education: What Radiology Educators Need to Know. **Innovations in Radiology Education.** c. 25. s. 6: 819-822.

Sperry, Chris. 2006. Seeking Truth in the Social Studies Classroom: Media Literacy, Critical Thinking and Teaching about the Middle East. **Social Education.** c. 70. s. 6: 37-43.

Subaşı, Münevver, Kübra Okumuş. 2017. Bir Araştırma Yöntemi Olarak Durum Çalışması. **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.** c. 21. s. 2: 419-426.

Svendsen, Annemari Munk. 2021. Digital Directions: Curricular Goals Relating to Digital Literacy and Digital Competences in the Gymnasium (stx) in Denmark. **Nordic Journal of Digital Literacy.** c. 16. s. 1: 6-20.

Stoicescu, Marius, Monica Stanescu. Social Media as a Learning Tool in Physical Education and Sports Area. **The 14th International Scientific Conference eLearning and Software for Education, 19-20 Nisan 2018.** Romanya: Bükreş Üniversitesi, 2018: 346-353.

Stojanovic, Danijela, Zorica Bogdanovic, Marijana Despotovic-Zrakic, Tamara Naumovic, Milos Radenkovic. An approach to Using Instagram in Secondary Education. **The 14th International Conference on Virtual Learning, 25-26 Ekim 2019.** Romanya: Bükreş Üniversitesi, 2019: 247-253.

Şahinkesen, Ali. 1982. Okullarımızda Teknoloji Eğitimi. **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi.** c. 15. s. 2: 255-270.

Şen, Ersan. 1993. Avrupa İnsan Hakları ve Ana Hürriyetlerine Dair Sözleşme'de Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması Hakkı ve Türk Hukuku. **İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi.** c. 0. s. 3-4-5: 141-172.

Şimşek, Ali, Nilgün Özdamar, Gökçe Becit, Kerem Kılıçer, Yavuz Akbulut, Yusuf Yıldırım. **I. Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Sempozyumu, 16-18 Mayıs 2007.** Çanakkale: Onsekiz Mart Üniversitesi, 2007: 439-458.

Thode, Terry. **İlkokulda Teknoloji Eğitimi.** çev. Halil İbrahim Bülbül. Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi, 1994.

Timur, Serkan, Şirin Yılmaz, Betül Timur. 2014. Ortaokul Öğrencilerinin Bilgisayara Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. **Asya Öğretim Dergisi.** c. 2. s. 1: 16-26.

Tomal, Necati, Hilmi Demirkaya, Elif Işık Demirhan. 2019. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yenilikçi Sosyal Bilgiler Öğretmeni ve Eğitimi Algıları. **Turkish Studies Educational Sciences.** c. 14. s. 3: 899-924.

Tonga, Deniz. 2012. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programının Değerlendirilmesi. **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi.** c. 10. s. 4: 780-803.

Tufan-Yeniçıktı, Nagihan. 2016. Halkla İlişkiler Aracı Olarak Instagram: Sosyal Medya Kullanan 50 Şirket Üzerine Bir Araştırma. **Selçuk İletişim Dergisi.** c. 9. s. 2: 92-115.

Tuğlu, Burcu. 2017. Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Medyayı Kullanım Amaçları ve Sosyal Medya Kullanımlarına İlişkin Tutumları. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

TUİK. [30.08.2021]. Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması 2021 Verileri. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2021-37437

Turan, Melikşah, Yücel Bulut, Göksel Öztürk. 2015. Acil Durumlar ve Afetlerle İlgili Kurumların ve Acil Çağrı Numaralarının Bilinirliği; Gümüşhane Örneği. **Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi.** c. 4. s. 3: 440-453.

Turan, Saim, Emine Karasu-Avcı. 2018. 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Dijital Vatandaşlık Bağlamında İncelenmesi. **Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi.** c. 1. s. 1: 28-38.

Tünkler, Vural. 2021. Web 2.0 Araçlarıyla Grafik Materyalleri Deneyimlemek: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Görüşleri. **Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.** s. 53: 234-260.

Türkmenoğlu, Harun. 2014. Teknoloji ile Sanat İlişkisi ve Bir Dijital Sanat Örneği Olarak Instagram. **Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi.** c. 2. s. 4: 87-100.

Tüysüz, Cengiz, Veli Çümen. 2016 EBA Ders Web Sitesine İlişkin Ortaokul Öğrencilerinin Görüşleri. **Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.** c. 9 s. 3: 278-296.

Uslu, Salih, Kubilay Yazıcı. 2016. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Medya Okuryazarlık Düzeyleri. **Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.** c. 8. s. 3: 756-778.

Varal Püskül, Ayşegül. 2021. Ortaokul 7 ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Medyada (Instagram) Kullandıkları Aktif Kelime Hazinesinin Cinsiyet Değişkenine Göre Durumu (Bağcılar/İstanbul Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

We Are Social & Hootsuit. [30.01.2021]. Digital 2021 Global Overview Report. https://wearesocial.com/uk/blog/2021/01/digital-2021-uk/

Yayla, Hatice Mine. 2018. Kullanımlar ve Doyumlar Bağlamında Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanımı: Instagram Örneği. **Selçuk İletişim Dergisi.** c. 11. s. 1: 40-65.

Yeh, Ellen, Svetlana Mitric. 2020. Bridging Activities: Social Media for Connecting Language Learners' in-School and Out-of-School Literacy Practices. **International Journal of Computer-Assisted Language Learning and Teaching.** c. 10. s. 3: 48-66.

Yeler, Mustafa, Gürbüz Ocak. 2021. Öğretme-Öğrenme Sürecine Etkin Katılım Sağlamada Mobil Öğrenme Yaklaşımının Uygulanması: Eylem Araştırması.

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi. c. 9. s. 11: 142-170.

Yıldırım, Ali, Hasan Şimşek. **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri.** 8. bs. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.

YÖK. [10.10.2021]. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programı. https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/Sosyal_Bilgileri_Ogretmenligi_Lisans_Programi09042019.pdf

_____. [10.10.2021] Türkçe Öğretmenliği Lisans Programı. https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/Turkce_Ogretmenligi_Lisans_Programi.pdf

Zafer, Cem, Pelin Vardarlıer. 2019. Medya ve Toplum. **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi.** c. 22. s. 2: 355-361.

EKLER

Ek 1. Araştırma İzinleri

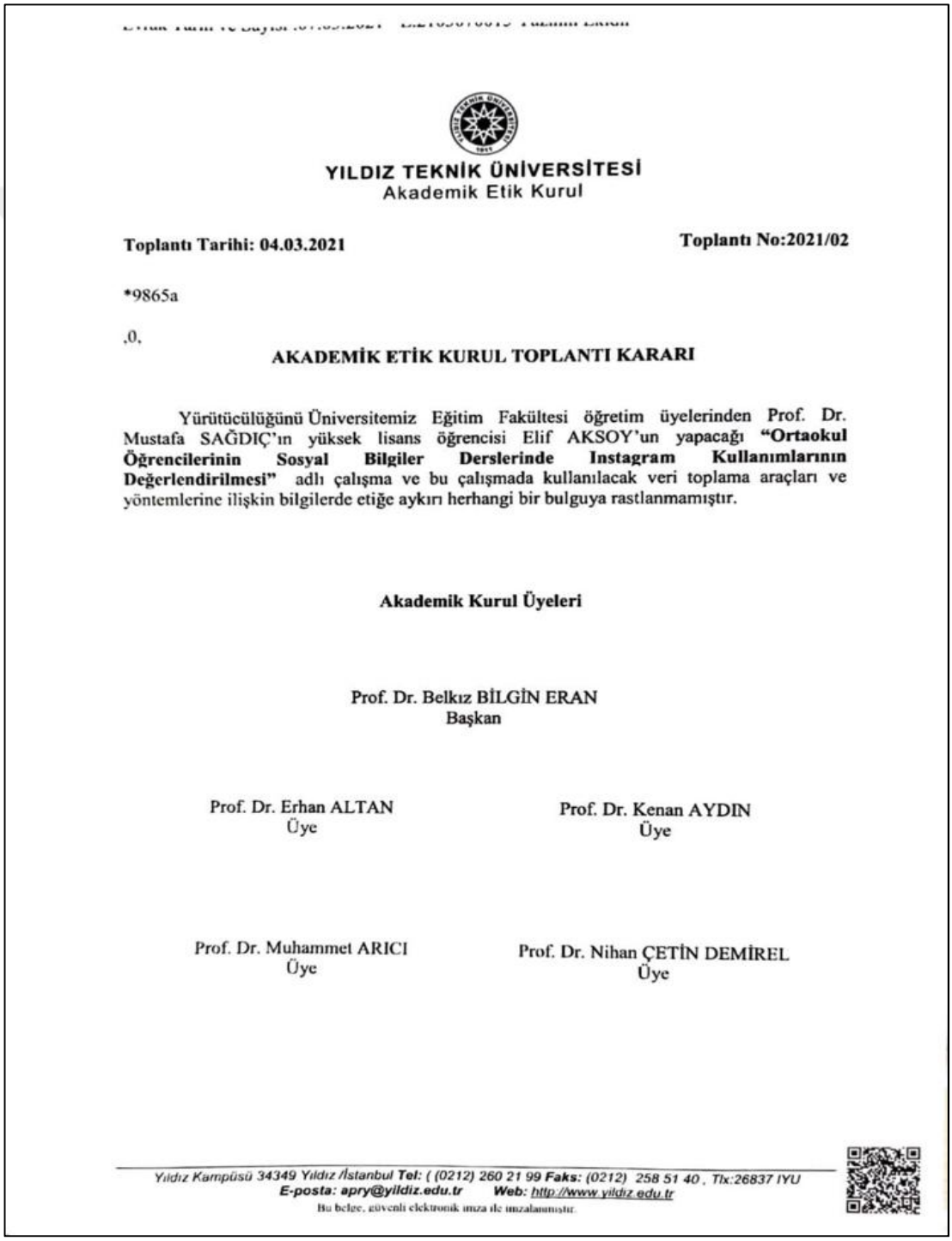

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
Akademik Etik Kurul

Toplantı Tarihi: 04.03.2021 **Toplantı No:2021/02**

*9865a

,0,

AKADEMİK ETİK KURUL TOPLANTI KARARI

Yürütücülüğünü Üniversitemiz Eğitim Fakültesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Mustafa SAĞDIÇ'ın yüksek lisans öğrencisi Elif AKSOY'un yapacağı **"Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Derslerinde Instagram Kullanımlarının Değerlendirilmesi"** adlı çalışma ve bu çalışmada kullanılacak veri toplama araçları ve yöntemlerine ilişkin bilgilerde etiğe aykırı herhangi bir bulguya rastlanmamıştır.

Akademik Kurul Üyeleri

Prof. Dr. Belkız BİLGİN ERAN
Başkan

Prof. Dr. Erhan ALTAN
Üye

Prof. Dr. Kenan AYDIN
Üye

Prof. Dr. Muhammet ARICI
Üye

Prof. Dr. Nihan ÇETİN DEMİREL
Üye

Yıldız Kampüsü 34349 Yıldız /İstanbul **Tel:** ((0212) 260 21 99 **Faks:** (0212) 258 51 40 , Tlx:26837 IYU
E-posta: apry@yildiz.edu.tr **Web:** http://www.yildiz.edu.tr
Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
Araştırma ve Planlama Rektör Yardımcılığı

Sayı : E-73613421-604.01.02-2103070015
Konu : Etik Kurul Kararı 2021/02

Tarih: 07.03.2021

Sn. Elif AKSOY

YTÜ Etik Kurulu, Üniversitemiz yüksek lisans öğrencisi olarak hazırlamış olduğunuz **"Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Derslerinde Instagram Kullanımlarının Değerlendirilmesi"** başlıklı çalışmanızı etik açıdan incelemiştir. Sunulan dosya ve bu dosyaya göre yapılacak olan veri toplama araç ve yöntemlerine konu olan bilgiler hakkında etiğe aykırı herhangi bir bulguya rastlanmamıştır.

Bilgilerinize rica ederim.

Prof. Dr. Bestami ÖZKAYA
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Ek: 2021-02 Toplantı Kararları_0013-0013.pdf (Elektronik Ek)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Belge Doğrulama Kodu:32da196a
Belge Doğrulama Adresi: http://ebys.yildiz.edu.tr/Dogrulama/Index

Adres :İstanbul
Tel / Fax :(0212) 383 20 59 / (0212) 258 51 40
Kep Adresi :yildizteknikuniversitesi@hs01.kep.tr
İrtibat:Hale Nur KARDAŞ
Web:http://www.apry.yildiz.edu.tr/
e-Posta:hnkardas@yildiz.edu.tr

Ek 2. Katılımcı Onay Formu

BİLGİLENDİRİLMİŞ OLUR FORMU

1. Aşağıda imzası olan ben "Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Instagram Kullanımlarının Değerlendirilmesi" başlıklı Yüksek Lisans Tez çalışmasına katılmayı kabul ediyorum.
2. Bu çalışmayı yürüten Prof. Dr. Mustafa Sağdıç çalışmanın yapısı, amacı ve muhtemel süresi, hakkında ayrıntılı sözlü ve yazılı bilgi verdi.
3. Araştırmacı Elif Aksoy'a çalışmasıyla ilgili her soruyu sorma fırsatını buldum. Cevapları ve bana verilen bilgiyi anladım.
4. Araştırmacı Elif Aksoy'a bilgilerin ayrıntılarını açıklamama ve benimle ilgili sırları koruması şartıyla benimle bu çalışmayı yapmasına izin veriyorum.
5. Çalışma boyunca tüm kurallara uyacağıma, araştırmacı Elif Aksoy ile tam bir uyum içinde çalışacağıma ve konuyla ilgili herhangi bir sorun çıktığında hemen onu arayacağımı kabul ediyorum.
6. Bu çalışma sonuçlarının kullanılmasını kısıtlamayacağımı ve yayın, rapor ve benzeri bilimsel dokümanlarda kullanabileceğini kabul ediyorum.
7. Bu çalışmadan istediğim zaman çıkabileceğimi anladım.

OKUDUM VE ONAYLADIM.

Katılımcının Adı ve Soyadı, Adresi: Tarih, İmza:

Araştırmacının Adı ve Soyadı, Adresi: Tarih, İmza:

Ek 3. Görüşme Soruları

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE INSTAGRAM KULLANIMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Cinsiyet: Kadın ( ) Erkek ( )
Yaşınız:
Evinizin bulunduğu İlçe/Mahalle:
Ailenizin ortalama yıllık geliri:
1-3 Bin TL ( ) 3-6 Bin TL ( ) 6-9 Bin TL ( ) 9 Bin TL ve üzeri ( )
Babanızın eğitim durumu:
Okuryazar değil ( ) İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( ) Lisans ( ) Yüksek Lisans ve üstü ( )
Annenizin eğitim durumu:
Okuryazar değil ( ) İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( ) Lisans ( ) Yüksek Lisans ve üstü ( )
Kendinize ait akıllı telefonunuz var mı? Evet ( ) Hayır ( )
Kendinize ait sosyal medya hesaplarınız var mı? Evet ( ) Hayır ( )
Hangi sosyal medya hesaplarına sahipsiniz?
a) b) c) d)
Sosyal medya hesaplarınızda ortalama ne kadar vakit geçiriyorsunuz?
30dk-1 Saat ( ) 1-2 Saat ( ) 2-3 Saat ( ) 3 Saat ve Üzeri ( )
Sosyal medyayı hangi amaçlarla kullanıyorsunuz?
Eğitim ( ) Sosyalleşme ( ) Bilgi edinme ( ) Eğlence ( ) Alışveriş ( )

1) Instagram'ı kullanıyor musunuz? Evet ( ) Hayır ( )

2) Kendinize ait Instagram hesabı var mı? Evet ( ) Hayır ( )

3) Instagram'da eğitim-öğretimle ilgili hesapları takip ediyor musunuz? Evet ( ) Hayır ( )

4) Instagram'daki Sosyal Bilgiler dersiyle ilgili hesapları takip ediyor musunuz? Evet ( ) Hayır ( )

5) Sosyal Bilgiler dersiyle ilgili sayfalarda en çok ne dikkatinizi çekiyor?

6) Sosyal Bilgiler dersiyle ilgili sayfalarda ders notu paylaşımı, kısa video anlatımı, dersle ilgili soru paylaşımlarından hangisini yararlı buluyorsunuz?

7) Instagram'da paylaşılan ders içeriğinin kalıcı ve öğretici olduğunu düşünüyor musunuz?

8) Sosyal Bilgilerin öğretiminde Instagram kullanımı hakkındaki diğer düşüncelerinizi lütfen aşağıya yazınız.